

NR 2/2023

ISSN 1731-030X

PRZEGLĄD PRAWA EGZEKUCYJNEGO

CURRENDA

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

PRZEGLĄD PRAWA EGZEKUCYJNEGO

Miesięcznik

KOMITET REDAKCYJNY:

REDAKTOR NACZELNY

Prof. dr hab. Sławomir Cieślak

REDAKTORZY TEMATYCZNI

Prof. dr hab. Janusz Jankowski – prawo postępowania egzekucyjnego

Dr Tomasz Banach – prawo dotyczące ustroju samorządu komorniczego

REDAKTORKA PROWADZĄCA I JĘZYKOWA

Mgr Magdalena Ruzicka – język polski

SEKRETARZ REDAKCJI

Mgr Magdalena Ruzicka

RADA NAUKOWA

PRZEWODNICZĄCY

Prof. dr hab. Janusz Jankowski

CZŁONKOWIE

Dr Tomasz Banach

Dr Anna Barańska

Dr Elena Borisova

Prof. dr Laura Ervo

Prof. dr hab. Svetlana Fursa

Prof. dr Yevhen Fursa

Prof. Viktória Harsági

Prof. dr hab. Andrzej Jakubecki

Prof. dr Johann Kindl

Prof. UŁ dr hab. Michał Krakowiak

Dr Rafał Łyszczek

Prof. dr hab. Vytautas Nekrošius

Prof. Joan Picó i Junoy

Prof. dr Álvaro Pérez Ragone

Prof. Ricardo Sichel

Dr John Sorabji

Dr Mariusz Sorysz

Dr hab. Dmitriy Toumanov

Dr hab. Vladimir Yarkov

LISTA RECENZENTÓW CZASOPISMA

Prof. Natalie Fricero

Prof. UW r dr hab. Izabella Gil

Prof. ASzWoj dr hab. Agnieszka Góra-Błaszczkowska

Prof. UAM dr hab. Andrzej Jarocho

Prof. UR dr hab. Anna Kościółek

Prof. UG dr hab. Anna Machnikowska

Prof. dr hab. Elwira Marszałkowska-Krześ

Zgodnie z wykazem MEiN z dnia 1.12.2021 r. dotyczącym czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych PPE znajduje się na liście czasopism punktowanych z wynikiem 20 punktów.

Wersją pierwotną czasopisma jest wersja drukowana.

Redakcja nie zwraca niezamówionych tekstów oraz zastrzega sobie prawo do skracania tekstów. Uprzejmie informujemy, że przesłanie tekstu artykułu czy opracowania na adres redakcji wiąże się ze zgodą na jego ewentualne opublikowanie na łamach czasopisma i przeniesieniem na wydawnictwo przysługujących do niego praw autorskich. W przypadku zaistnienia okoliczności uniemożliwiających przeniesienie praw autorskich do tekstu na wydawcę, autor zobowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tym fakcie redakcję. Redakcja zastrzega sobie także prawo do dokonywania w nadesłanych tekstach skrótów, poprawek stylistycznych, językowych i interpunkcyjnych, wprowadzania śródtytułów, a także innych zmian, niemających jednak wpływu na ich zawartość merytoryczną. Tezy zawarte w artykułach stanowią wyraz poglądów autorów i nie muszą odzwierciedlać poglądów Redakcji.

Nakład 450 egz.

Sopot 2023

© Copyright by

Currenda Spółka z o.o.

ISSN 1731-030X

Currenda Sp. z o.o.

al. Niepodległości 703A, 81-853 Sopot

e-mail redakcji: ppe@currenda.pl

Sekretarz redakcji: Magdalena Ruzicka

Kontakt mailowy do red. prowadzącego: magdalena.ruzicka@currenda.pl

tel.: 664 962 310; 58 550 38 75

www.sklep.currenda.pl; www.czytelnia.currenda.pl

www.przegladdprawaegzekucyjnego.pl

W NUMERZE:

ARTYKUŁY

- 7** **Wyłączenia podmiotowe z przetargu
w sądowym postępowaniu egzekucyjnym**
Exclusion of Entities from Bids under
Court Enforcement Proceedings
*dr hab. Michał Krakowiak, prof. UŁ, Katedra Postępowania
Cywilnego I WPiA Uniwersytetu Łódzkiego*
- 31** **Immunitet egzekucyjny**
Immunity from Execution
Kacper Szczechowicz, asesor komorniczy, Izba Komornicza w Łodzi
- 51** **Pojęcie niebudzącego wątpliwości dowodu na piśmie
– uwagi na gruncie art. 822 k.p.c. oraz art. 845 § 2² k.p.c.**
The Term of an Unambiguous Written Proof – Comments
Based on Art. 822 of the Civil Procedure Code and Art. 845
§ 2² of the Civil Procedure Code
Antoni Żukowski, autor ukończył aplikację adwokacką (ORA w Warszawie)

GLOSZY

- 77** **Przedawnienie roszczenia a oczywiście niecelowe
wszcześnie postępowania egzekucyjnego.**
**Glosa do uchwały SN z dnia 26 kwietnia 2022 r.,
III CZP 91/22**
Limitation of the Claim and Obviously Aimless
Initiation of Enforcement Proceedings. Gloss to the Resolution
of the Supreme Court of April 26, 2022, III CZP 91/22
*prof. dr hab. Sławomir Cieślak, kierownik Katedry Postępowania
Cywilnego I WPiA Uniwersytetu Łódzkiego (afiliacja);
kierownik Centrum Badań nad Aksjologią Procedur Cywilnych
Uniwersytetu Łódzkiego; profesor z tytułem honorowym zwyczajnego
w Zakładzie Postępowania Cywilnego WPiA
Uniwersytetu Jagiellońskiego*

Już w sklepie Currendy!
www.sklep.currenda.pl

Aksjologia egzekucji sądowej

W poszukiwaniu optymalnego
poziomu ochrony praw wierzyciela
i dłużnika w postępowaniu
egzekucyjnym i upadłościowym

redakcja naukowa
Sławomir Cieślak

CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

STRESZCZENIE **Wyłączenia podmiotowe z przetargu w sądowym postępowaniu egzekucyjnym**

W opracowaniu przeprowadzono analizę obowiązujących przepisów Kodeksu postępowania cywilnego o kregu podmiotów wyłączonych z udziału w przetargu ruchomości i nieruchomości w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Rozważania te poprzedzono charakterystyką prawną licytacji i przetargu, jako podstawowej metody spieniężenia majątku dłużnika. Podjęte w opracowaniu zagadnienie omówiono w świetle celu przepisów o ograniczeniach podmiotowych w przetargu egzekucyjnym. Autor szczegółowo przedstawił zasadność wyłączenia z przetargu: dłużnika, komornika sądowego, członków ich rodzin, osób obecnych na licytacji w charakterze urzędowym, licytanta, który nie wykonał warunków licytacji, osób, które nie przedstawiły wymaganego dla nich zezwolenia właściwego organu państwowego na nabycie nieruchomości, osób, które zachowują się niewłaściwie lub przeszkadzają w czynności. Rozważania zakończono analizą skutków procesowych udziału w przetargu podmiotów z niego wyłączonych.

Słowa kluczowe: egzekucja sądowa, świadczenia pieniężne, sprzedaż egzekucyjna, przetarg, licytanci

SUMMARY **Exclusion of Entities from Bids under Court Enforcement Proceedings**

This paper contains the analysis of those regulations of the Civil Procedure Code that apply to entities excluded from bidding procedures concerning movable and real property under court enforcement proceedings. The analysis is preceded with the description of legal characteristics of auctions and bids as basic methods applied to realise the debtor's assets. The issue hereunder is discussed in the light of regulations on restrictions of entities entitled to take part in bids under enforcement proceedings. The author presents in detail the legitimacy of excluding the following entities from bids: debtors, bailiffs, members of their families, persons attending auctions in an official capacity, bidders that have failed to meet bidding

terms and conditions, persons that have failed to present a necessary real property purchase permit issued by a competent state authority, persons that misbehave or disturb in the process. The paper ends with the analysis of procedural consequences of excluded entities attending the bid.

Keywords: *court enforcement proceedings, cash benefits, sale under enforcement proceedings, bid, bidders*

Wyłączenia podmiotowe z przetargu w sądowym postępowaniu egzekucyjnym

I. Wprowadzenie

Przedmiotem niniejszego opracowania jest zagadnienie kręgu podmiotów wyłączonych od udziału w przetargu jako jednym z etapów licytacji rzeczy i praw majątkowych w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. W nauce prawa i w praktyce prawniczej kwestia ta podejmowana jest nieczęsto, mimo że ma istotne znaczenie dla prawidłowego przebiegu przetargu, a w konsekwencji dla skuteczności egzekucji, czyli zaspokojenia należności wierzyciela w jak największym stopniu. W szczególności nielojalni dłużnicy mogą wykorzystywać aktualne brzmienie przepisów o ograniczeniach podmiotowych w przetargu egzekucyjnym *in fraudem legis*, czyli tak, aby wzięły w nim udział osoby bliskie (małżonek, dzieci, rodzice, rodzeństwo), działające w zмовie i interesie dłużnika.

2. Licytacja jako forma sprzedaży zajętego mienia dłużnika

2.1. Spieniężenie majątku dłużnika w drodze licytacji i innych metod

Oczywiste jest, że cel egzekucji¹ świadczeń pieniężnych to zaspokojenie wierzyciela przez wypłatę mu odpowiedniej kwoty. Organ egzekucyjny wyszukuje i odbiera dłużnikowi wprost tę kwotę albo majątek, z którego można uzyskać sumę pieniężną wystarczającą na pełne pokrycie należności głównej wraz z należnościami ubocznymi (odsetki, koszty postępowania rozpoznawczego i egzekucyjnego). M. Waligórski oznaczył etap postępowania egzekucyjnego, w którym dochodzi do wyszukania odpowiedniego mienia dłużnika, następnie przekształcanego na odpowiednią sumę pieniężną, jako właściwe postępowanie instrukcyjne (postępowanie konwersacyjne – spieniężające)². W tym miejscu należy wyjaśnić, iż wspomniany autor wyróżnił w postępowaniu cywilnym trzy jego fazy, tj. fazę początkową – wszczęcie postępowania, fazę końcową – załatwienie sprawy oraz fazę instrukcyjną – leżącą pomiędzy wyżej wymienionymi fazami, której funkcja polega na uzyskiwaniu przez organ procesowy materiału służącego do załatwienia sprawy³.

Licytacja to jedna z form sprzedaży egzekucyjnej majątku dłużnika, zajętego w trybie określonym w Kodeksie postępowania cywilnego⁴.

¹ Należy zwrócić uwagę na przeprowadzone w nauce prawa rozróżnienie dwóch podstawowych pojęć sądowego prawa egzekucyjnego: postępowanie egzekucyjne i egzekucja. Powszechnie przyjęto, że egzekucja to zastosowanie przez właściwe organy egzekucyjne określonych w prawie środków przymusu w celu uzyskania od dłużnika należnego wierzycielowi świadczenia stwierdzonego w tytule wykonawczym, ewentualnie w tytule egzekucyjnym, natomiast postępowanie egzekucyjne to ogół prawnie zorganizowanych czynności związanych z egzekucją. Zob. W. Broniewicz, *Postępowanie egzekucyjne i egzekucja w sprawach cywilnych*, PiP 1988, z. 8, s. 39–40; A. Marciniak, *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2019, s. 22–24.

² M. Waligórski, *Polskie prawo procesowe cywilne. Dynamika procesu (postępowanie)*, Warszawa 1948, s. 128–129 oraz 141.

³ *Ibidem*, s. 6.

⁴ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1805); dalej: k.p.c. Jako przykład, w aspekcie prawnoporównawczym, można przywołać interesującą regulację włoskiego prawa egzekucyjnego. W przepisach ogólnych o egzekucji sądowej, w art. 503 włoskiego Kodeksu postępowania cywilnego (Codice di Procedura Civile, Regio Decreto 28 ottobre 1940, n. 1443, Gazzetta Ufficiale

Można przypomnieć, że inne metody zbycia mienia dłużnika przewidziane w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym to: sprzedaż z wolnej ręki ruchomości (art. 864¹ k.p.c.)⁵, wierzytelności (art. 904¹ § 1 i 3 k.p.c.) i praw (art. 911⁷ k.p.c.), sprzedaż ruchomości nieużywanych, stanowiących przedmiot obrotu handlowego, przedsiębiorcy prowadzącemu obrót takimi ruchomościami (art. 865 § 1 k.p.c.), sprzedaż ruchomości wymagających zezwolenia, za pośrednictwem przedsiębiorstwa posiadającego takie zezwolenie albo wprost sprzedaż temu przedsiębiorstwu (art. 866¹ k.p.c.), przejęcie na własność ruchomości wystawionych na sprzedaż licytacyjną, jeżeli pierwsza licytacja nie doszła do skutku (art. 875 § 1 k.p.c.), sprzedaż instrumentów finansowych na zlecenie dłużnika albo wierzyciela (art. 911⁸ § 2 i 3 k.p.c.), przejęcie na własność nieruchomości wchodzącej w skład gospodarstwa rolnego przez współwłaściciela przed terminem jej licytacji (art. 958 i 959 k.p.c.), przejęcie na własność nieruchomości rolnej oraz spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, jeżeli na licytacji nikt nie przystąpił do przetargu (art. 982 k.p.c.), przejęcie na własność nieruchomości, jeżeli na drugiej licytacji nikt nie przystąpił do przetargu (art. 984 k.p.c.).

Poza wymienionymi wyżej formami zbycia majątku dłużnika, w celu pozyskania środków do pokrycia egzekwowanej należności pieniężnej, prawodawca wprowadził również w Kodeksie postępowania cywilnego

n. 253 ze zm., dalej: CPC) stanowi się, że sprzedaż egzekucyjna może być przeprowadzona w drodze licytacji (wł. *incanto*) albo poza nią, zgodnie z kolejnymi przepisami kodeksu. Regulacja ta precyzuje, iż licytację można zarządzić tylko wtedy, gdy sędzia uzna za prawdopodobne, że sprzedaż tym sposobem nastąpi po cenie o połowę wyższej niż wartość rzeczy ustalona zgodnie z art. 568 CPC, a w przypadku ruchomości – zgodnie z art. 518 i 540-bis CPC.

⁵ W literaturze przedmiotu trafnie zwrócono uwagę, że sprzedaż z wolnej ręki jako sposób sprzedaży zajętych ruchomości został przywrócony do obowiązującego Kodeksu postępowania cywilnego na mocy ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U z 2004 r., poz. 1804). Przyznanie komornikowi uprawnienia do sprzedaży z wolnej ręki zwiększa elastyczność postępowania egzekucyjnego, bowiem daje komornikowi swobodę wyboru nabywcy rzeczy na warunkach określonych przez strony. Podkreśla się, że ten sposób sprzedaży dał możliwość pominięcia bardziej sformalizowanego i długotrwałego trybu w postaci licytacji publicznej. Zob. S. Cieślak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz do art. 730–1217*, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2019, Nb 1, s. 666.

zaspokojenie wierzyciela z dochodu, jaki przynosi zajęte prawo majątkowe (art. 911⁶ k.p.c.), oraz z dochodów uzyskiwanych z działalności gospodarczej prowadzonej przez dłużnika w formie przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego przez ustanowienie nad nimi zarządu przymusowego (art. 1064¹–1064¹³ k.p.c.)⁶.

2.2. Licytacja jako czynność egzekucyjna komornika sądowego

Licytacja stanowi czynność egzekucyjną podejmowaną przez komornika. Stosownie do art. 759 § 1 k.p.c. czynności egzekucyjne są wykonywane przez komorników z wyjątkiem czynności zastrzeżonych dla sądu. W egzekucji z nieruchomości sąd rejonowy sprawuje jedynie nadzór nad licytacją (art. 972 § 1 k.p.c.), natomiast nie jest to jego czynność egzekucyjna. Według H. Mądrzaka czynność egzekucyjna stanowi strukturalny element toczącego się w konkretnej sprawie postępowania egzekucyjnego i poza nim nie może ona wystąpić. Autor ten scharakteryzował czynność egzekucyjną jako określoną co do formy i treści działanie organu egzekucyjnego, podejmowane na podstawie przyznanego mu uprawnienia, w celu zapewnienia wierzycielowi zaspokojenia⁷.

2.3. Elektroniczna licytacja mienia dłużnika

W związku z rozwojem cyfryzacji egzekucji sądowej prawodawca wprowadził do Kodeksu postępowania cywilnego licytację w formie elektronicznej. W pierwszej kolejności dopuszczono mocą ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania

⁶ Na temat dochodu uzyskiwanego z działalności gospodarczej prowadzonej w formie przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego jako przedmiotu egzekucji sądowej – zob. M. Krakowiak, *Zakres przedmiotowy egzekucji przez zarząd przymusowy*, PS 2006, nr 1, s. 86–87.

⁷ H. Mądrzak, *Czynności egzekucyjne (analiza pojęcia)* [w:] *Komornicy jako organy egzekucyjne w nowych warunkach ustrojowych (poszukiwanie optymalnych rozwiązań)*, pod red. K. Korzana, Sopot 1994, s. 109 i 111.

cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁸ licytację elektroniczną ruchomości (art. 879¹–879¹¹). Następnie ustawą z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁹, na wzór dotychczasowych przepisów o licytacji elektronicznej ruchomości, uregulowano licytację elektroniczną nieruchomości (art. 986¹–986¹¹). W nauce prawa przyjęto, że licytacja elektroniczna z ruchomości stanowi podtyp egzekucji z ruchomości, a także jest jedną z postaci licytacji ruchomości ponad tę, którą oznaczono jako licytacja tradycyjna¹⁰. Powyższe uwagi można wprost odnieść również do licytacji nieruchomości.

2.4. Etapy licytacji

W ramach licytacji mienia dłużnika można wyróżnić trzy fazy: przygotowanie do przetargu (1), przetarg (2), przybicie – w licytacji ruchomości albo zamknięcie przetargu przez komornika – w licytacji nieruchomości (3)¹¹. **Pierwszy etap** licytacji obejmuje publiczne obwieszczenie o licytacji (art. 867 § 1¹–§ 1⁴ i § 3 k.p.c. oraz art. 953 i n. k.p.c.). **Drugi etap** polega na zaofiarowaniu cen przez osoby, które złożyły rękojmię lub są od niej zwolnione¹² (postąpienia), a zaofiarowana cena przestaje wiązać, gdy inny licytant zaofiarował cenę wyższą (art. 867³ i 978 § 3 k.p.c.)¹³. Przetarg

⁸ Ustawa z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1311 ze zm.); przepisy o sprzedaży ruchomości w drodze licytacji elektronicznej obowiązują od dnia 1 marca 2017 r.

⁹ Ustawa z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r., poz. 1090); przepisy o sprzedaży nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej obowiązują od dnia 19 września 2021 r.

¹⁰ J. Gołaczyński, *Elektroniczne licytacje w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*, Sopot 2022, s. 7. Na temat zalet i potencjalnych wad elektronicznej licytacji ruchomości – zob. interesujące rozważania zaprezentowane w opracowaniu: M. Zemke, *Elektroniczna licytacja ruchomości. Novum w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*, Sopot 2016, s. 61–77.

¹¹ Por. J. Korzonek, *Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające. Część druga kodeksu postępowania cywilnego. Tom II (art. 598–864)*, Kraków 1934, s. 1037–1038.

¹² Zob. art. 867¹ i 962 k.p.c.

¹³ Na temat znaczenia przetargu dla osiągnięcia celu egzekucji sądowej – zob. trafne uwagi w opracowaniu: R. Flejszar, M. Malczyk [w:] *System Postępowania Cywilnego*.

rozpoczyna się w chwili, w której komornik podaje do wiadomości obecnych, co jest przedmiotem przetargu i cenę wywołania¹⁴ oraz wzywa do zaofiarowania tej ceny. W nauce prawa określa się również przetarg jako „właściwą licytację”¹⁵. **Trzeci etap** licytacji to przyjęcie najwyższej zaproponowanej ceny. W licytacji ruchomości przybicia udziela komornik, jeżeli po trzykrotnym wezwaniu do dalszych postąpień nikt więcej nie zaofiarował ceny wyższej. Z chwilą przybicia dochodzi do skutku sprzedaż ruchomości na rzecz nabywcy (art. 869 k.p.c.). Nabywca dopiero po uprawomocnieniu się przybicia i zapłaceniu całej ceny staje się właścicielem nabytych ruchomości (art. 874 k.p.c.). Natomiast w egzekucji z nieruchomości przybicie nie jest już fazą licytacji, tylko kolejnym stadium, z którego rozpoczęciem czynności egzekucyjne podejmuje wyłącznie sąd (art. 987 k.p.c.).

W literaturze przedmiotu przybicie nieruchomości definiuje się jako czynność egzekucyjną sądu, pośrednio decydującą o przeniesieniu własności nieruchomości na rzecz nabywcy, i to niezależnie od tego, czy nabycie nastąpiło w wyniku licytacji, czy przejęcia nieruchomości na własność. Nadto przybicie – tak jak w egzekucji z ruchomości – ustala wynik przetargu, gdyż wymienia licytanta, który zaofiarował najwyższą cenę, oraz daje ekspektatywę uzyskania własności rzeczy, jeżeli zostaną spełnione warunki licytacyjne¹⁶.

Na zakończenie tej części rozważań należy podkreślić przyjęte w niniejszym opracowaniu wyraźne rozróżnienie pojęć „licytacja” i „przetarg”, mimo iż w k.p.c. używa się ich również jako synonimów. Przepisami, w świetle których widoczne jest różnicowanie między licytacją, jako pojęciem szerszym, i przetargiem, jako pojęciem węższym, są:

Tom 8. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne, pod red. K. Flagi-Gieruszyńskiej, Warszawa 2021, Nb 340 w cz. II., rozdz. 25.

¹⁴ Zob. § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 lipca 2016 r. w sprawie sposobu przeprowadzenia licytacji ruchomości (Dz.U. z 2016 r., poz. 1205) oraz art. 973 k.p.c.

¹⁵ J. Jankowski, *Przebieg postępowania egzekucyjnego, upadłościowego i układowego. Struktura postępowania w ujęciu dynamicznym*, Zakamycze 1999, s. 152.

¹⁶ M. Krakowiak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz do art. 730–1217*, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2019, Nb 1, s. 1098.

art. 867¹ § 1 *ab initio*, art. 867² § 2 i 3, art. 982 § 1 *ab initio*, art. 982 § 3 *ab initio*, 984 § 1 *ab initio* k.p.c.¹⁷ Przetarg zawiera się w ramach licytacji. W egzekucji z nieruchomości, mimo zamknięcia przetargu, licytacja może nadal trwać jako posiedzenie, na którym sędzia nadzorujący licytację rozstrzygnie skargi zgłoszone przed zamknięciem przetargu, wysłucha osoby uczestniczącej w przetargu oraz wyda postanowienie co do przybicia. W ramach licytacji, poza przetargiem, mogą być zatem podejmowane także inne czynności¹⁸.

W literaturze przedmiotu trafnie zdefiniowano przetarg jako zorganizowany ciąg czynności polegających na udzielaniu kolejnych postąpień w toku posiedzenia, jakim jest licytacja¹⁹.

3. Krag podmiotów wyłączonych z przetargu

3.1. Geneza regulacji o włączeniach z przetargu

W obowiązującym Kodeksie postępowania cywilnego zagadnienie podmiotów wyłączonych z udziału w przetargu egzekucyjnym uregulowano w art. 867² § 2 i art. 872 § 2 zd. 1 k.p.c. – w odniesieniu do licytacji ruchomości oraz w art. 976 § 1 k.p.c. – w odniesieniu do licytacji nieruchomości²⁰.

¹⁷ W nauce prawa zauważono różnice między szerszym i węższym zakresem terminów „licytacja” oraz „przetarg” – zob. J. Jankowski, *Przebieg postępowania...*, *op. cit.*, s. 151; F. Zedler, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz. Tom III. Postępowanie egzekucyjne (art. 844–1003 k.p.c.)*, Toruń 1995, s. 291, uw. 8.

¹⁸ J. Łopatowska-Rynkowska, *Czynności sądu w toku egzekucji z nieruchomości*, Wrocław 2007, s. 102–103.

¹⁹ *Ibidem*, s. 103.

²⁰ W tym miejscu warto również przywołać aktualne rozwiązania prawne dotyczące analizowanej kwestii zawarte w ustawie z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 479 ze zm.); dalej: u.p.e.a. Zgodnie z art. 107 § 4 u.p.e.a. w licytacji nie mogą uczestniczyć: zobowiązany; pracownik obsługujący organ egzekucyjny prowadzący licytację, jego małżonek i dzieci; osoby obecne na licytacji w charakterze urzędowym; licytant, który nie wykonał warunków poprzedniej licytacji tej samej ruchomości; osoby, które przekazały zajęte ruchomości na rzecz Skarbu Państwa, oraz członkowie ich rodzin (małżonek i dzieci). Natomiast stosownie do art. 111d u.p.e.a. w licytacji nieruchomości nie mogą uczestniczyć: zobowiązany; pracownicy obsługujący organ egzekucyjny; małżonkowie, dzieci, rodzice

Treść wymienionych przepisów nawiązuje do rozwiązań prawnych przedwojennych, zawartych w Kodeksie postępowania cywilnego z 1930 r.²¹ Artykuł 606 § 2 d.k.p.c. stanowił, że w przetargu ruchomości nie mogli uczestniczyć: dłużnik, komornik, jego małżonek i dzieci oraz osoby obecne na licytacji w charakterze urzędowym. Dodatkowo z art. 612 § 1 d.k.p.c. wynikało, że jeżeli nabywca ruchomości nie uiścił całej ceny nabycia, tracił prawa wynikające z przybicia i nie mógł dalej uczestniczyć w licytacji. Z kolei zgodnie z art. 702 § 2 d.k.p.c. w przetargu nieruchomości nie mogli uczestniczyć: sędzia, pod którego nadzorem odbywała się licytacja; komornik, ich małżonkowie i dzieci, dłużnik, licytant, który nie wykonał warunków poprzedniej licytacji; osoby, które mogły nieruchomość na licytacji nabyć tylko za zezwoleniem władzy, a tego zezwolenia nie złożyły, oraz osoby obecne na licytacji w charakterze urzędowym.

Należy podkreślić, że treść obowiązującego art. 976 § 1 k.p.c. od momentu wejścia w życie Kodeksu postępowania cywilnego w swej istocie nie uległa zmianom, z wyjątkiem nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 13 lipca 1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego²²; w jej ramach skreślono z katalogu podmiotów wyłączonych z przetargu nieruchomości osoby, które nie przedstawiły zaświadczenia, że mają wymagane kwalifikacje, jeżeli możliwość nabycia nieruchomości zależała od wykazania prawnych kwalifikacji nabywcy. Ta zmiana związana była ze skreśleniem art. 160, 163 i 164 Kodeksu cywilnego²³, które ogólnie rzecz ujmując, wymagały od osoby fizycznej, na której własność

i rodzeństwo osób wskazanych wcześniej; osoby obecne na licytacji w charakterze urzędowym; licytant, który nie wykonał warunków poprzedniej licytacji tej samej nieruchomości; osoby, które mogą nabyć nieruchomość tylko za zezwoleniem organu administracji publicznej, a zezwolenia tego nie przedstawiły.

²¹ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 1932 r. Nr 112, poz. 934), uwzględniające rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 27 października 1932 r. – Prawo o sądowym postępowaniu egzekucyjnym; dalej: d.k.p.c.

²² Ustawa z dnia 13 lipca 1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 1990 r. Nr 55, poz. 318).

²³ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 września 1990 r. (Dz.U. z 1964 r. Nr 16 poz. 93).

miała być przeniesiona nieruchomości rolna lub jej część, kwalifikacji do prowadzenia gospodarstwa rolnego.

Z kolei obowiązujący art. 867² § 2 k.p.c., który dotyczy ograniczeń podmiotowych w przetargu ruchomości, został wprowadzony mocą ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw²⁴. Przed tą nowelizacją przepisy o licytacji przy sprzedaży ruchomości w sądowym postępowaniu egzekucyjnym zawarte były w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 marca 1968 r. w sprawie czynności komorników²⁵. Zgodnie z nieobowiązującym już § 90 powołanego rozporządzenia w przetargu ruchomości nie mogli uczestniczyć: dłużnik, komornik, ich małżonkowie, dzieci komornika, personel sklepu komisowego, w którym odbywa się licytacja, oraz osoby obecne na licytacji w charakterze urzędowym. Prawodawca mając na uwadze znaczenie licytacji, w tym ograniczeń podmiotowych w przetargu, wprowadził do Kodeksu postępowania cywilnego przepis art. 867², wzorowany na rozwiązaniu przyjętym w egzekucji z nieruchomości²⁶. Aktualne brzmienie art. 867² § 2 k.p.c. o wyłączeniu osób z przetargu ruchomości jest tożsame z treścią art. 976 § 1 k.p.c.

3.2. Cel regulacji o ograniczeniach podmiotowych w przetargu egzekucyjnym

Prawodawca regulując zagadnienie wyłączeń podmiotowych w zasadniczym etapie licytacji, ma na względzie zapewnienie najkorzystniejszego jego wyniku. Istotny jest bowiem odpowiedni dobór osób uprawnionych do udziału w przetargu i wyeliminowanie tych, których

²⁴ Ustawa z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r. Nr 233, poz. 1381).

²⁵ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 marca 1968 r. w sprawie czynności komorników (Dz.U. z 1968 r. Nr 10, poz. 52); rozporządzenie to zostało uchylone z dniem 8 września 2016 r.

²⁶ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy nowelizującej Kodeks postępowania cywilnego z 2011 r., Sejm VI kadencji, druk sejmowy nr 4332.

uczestnictwo mogłoby mieć negatywne skutki dla egzekucji należności pieniężnych²⁷. Można zauważyć, że w toku postępowania rozpoznawczego opisany wyżej cel realizuje instytucja wyłączenia sędziego, referendarza sądowego, ławnika, innych organów sądowych, prokuratora (art. 48 i n. k.p.c. oraz art. 54 k.p.c.) oraz wyłączenia biegłego (art. 281 k.p.c.). W przypadku zaistnienia podstaw wyłączenia wskazanych osób od udziału w postępowaniu rozpoznawczym zapewnia właściwy tok sprawy w aspekcie wewnętrznym, czyli obiektywizm orzekania, oraz w ujęciu zewnętrznym poprzez budowanie społecznego zaufania do wymiaru sprawiedliwości.

W przedwojennej literaturze przedmiotu trafnie przyjęto, że wykluczenie określonych osób od udziału w licytacji ma na celu zagwarantowanie prawidłowego przebiegu czynności i wyeliminowanie wszelkich wpływów, zarówno o charakterze urzędowym, jak i osobistym, które mogłyby oddziaływać na przebieg licytacji²⁸. Nie budzi wątpliwości, że przywołany pogląd w pełni pozostaje aktualny również w świetle obowiązujących przepisów Kodeksu postępowania cywilnego.

Należy również podkreślić, że zgodnie z art. 867² § 2 i art. 976 § 1 k.p.c. osoby tam wymienione nie mogą uczestniczyć w przetargu osobście i jako reprezentowane przez pełnomocnika, nadto nie ma znaczenia, czy działają w imieniu własnym, czy w imieniu i na rzecz innego podmiotu.

3.3. Dłużnik

Uzyskanie statusu wierzyciela bądź dłużnika jest niezbędne do korzystania z pełni uprawnień procesowych, które k.p.c. zastrzega wyłącznie dla stron postępowania. Dłużnik jest stroną bierną postępowania egzekucyjnego, w opozycji do wierzyciela, który jest stroną czynną.

²⁷ Zob. M. Waligórski, *Polskie prawo procesowe cywilne. Funkcja i struktura procesu*, Warszawa 1947, s. 507.

²⁸ J. Korzonek, *Postępowanie egzekucyjne...*, *op. cit.*, s. 49.

W nauce prawa zgodnie przyjęto, że dłużnikiem jest osoba wymieniona w tytule wykonawczym²⁹ jako zobowiązana, przeciwko której wszczęto postępowanie egzekucyjne³⁰. Należy podkreślić, że dany podmiot uzyska status strony biernej postępowania egzekucyjnego, jeżeli we wniosku o wszczęcie egzekucji (art. 797 k.p.c.) wskazano jako dłużnika osobę, przeciwko której opiewa tytuł wykonawczy. Inaczej mówiąc, dłużnik ma obowiązek zaspokoić żądanie wierzyciela w toku egzekucji³¹, stosownie do ciążącego na nim obowiązku świadczenia.

Z punktu widzenia zakresu zastosowania regulacji wobec dłużnika nie ma znaczenia, czy ponosi on względem wierzyciela odpowiedzialność osobistą za dług, czy wyłącznie odpowiedzialność rzeczową³². W tym miejscu warto przypomnieć, że odpowiedzialność osobista – i tylko ona – jest koniecznym korelatem powinności świadczenia obciążającej dłużnika wobec wierzyciela. Jest odpowiedzialnością majątkową, bowiem gwarancją spełnienia przez dłużnika świadczenia jest jego majątek, rozumiany jako ogół aktywów majątkowych. Do tego majątku kierowane są środki przymusu ze strony wierzyciela, który dąży do zaspokojenia swoich roszczeń. Przyjęto zasadę, iż odpowiedzialność osobista za dług jest nieograniczona, czyli dłużnik odpowiada całym swoim majątkiem aktualnym i przyszłym³³. Z kolei odpowiedzialność rzeczowa stanowi konsekwencję określonych czynności prawnych regulowanych w prawie rzeczowym (zabezpieczenie wierzytelności zastawem na mocy art. 306 i n. k.c. oraz hipoteką na mocy art. 65 i n. ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece³⁴). Przy odpowiedzialności

²⁹ Ewentualnie w tytule egzekucyjnym, gdy podlega on egzekucji bez nadawania klauzuli wykonalności i jako taki stanowi tytuł wykonawczy, np. postanowienie sądu nakazujące dłużnikowi zapłatę wierzycielowi sumy pieniężnej, tzw. sumy przymusowej (art. 1050¹ § 2 zd. 3 k.p.c.).

³⁰ J. Jankowski, *Uczestnicy sądowego postępowania egzekucyjnego*, Łódź 1992, s. 104 wraz z powołaną literaturą przedmiotu w przyp. 194.

³¹ W. Miszewski, *Proces cywilny w zarysie*, cz. 2, Łódź 1948, s. 26.

³² Zob. także wyrok SN z dnia 11 października 2019 r., V CSK 287/18, OSNC 2020/5/45.

³³ W. Czachórski [w:] W. Czachórski, A. Brzozowski, M. Safjan, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Warszawa 1999, s. 61 i 63.

³⁴ Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1728 ze zm.).

rzeczowej za dług gwarancję zaspokojenia wierzyciela daje nie majątek dłużnika, lecz określony przedmiot majątkowy (ruchomość, nieruchomości), na którym zabezpieczono wierzytelność³⁵.

Należy także zauważyć, że w związku z odejściem przez Sąd Najwyższy³⁶ od zajmowanego dotychczas stanowiska i przyjęciem, że wierzyciel pauliański, chcąc zaspokoić się z przedmiotów, o których mowa w art. 532 k.c., powinien dysponować nie tylko tytułem wykonawczym w stosunku do swojego dłużnika, lecz także przeciwko osobie trzeciej, który stanowiłby podstawę prowadzenia egzekucji z przedmiotów należących do majątku tej osoby, dłużnikiem w rozumieniu analizowanych przepisów o ograniczeniach podmiotowych w przetargu jest także ta osoba trzecia. Sąd Najwyższy wyjaśnił bowiem, iż wyrok uwzględniający powództwo pauliańskie, z którego wynika, że powód może dochodzić zaspokojenia oznaczonej w sentencji wierzytelności z oznaczonych w sentencji przedmiotów majątkowych, *implicite* stwierdza powinność pozwanego i w dostateczny sposób precyzuje granice jego odpowiedzialności. W tym zakresie spełnia on wymagania tytułu egzekucyjnego i może stanowić samodzielną podstawę egzekucji z majątku osoby trzeciej po nadaniu przeciwko niej klauzuli wykonalności, pod warunkiem jednak uzyskania przez wierzyciela tytułu wykonawczego w stosunku do dłużnika (art. 786 k.p.c.).

3.4. Komornik

W przetargu nie może uczestniczyć komornik³⁷, przy czym wyłączenie to nie dotyczy każdego komornika działającego na obszarze państwa, lecz tylko tego, który jest organem egzekucyjnym w sprawie,

³⁵ W. Czachórski [w:] W. Czachórski, A. Brzozowski, M. Safjan, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania...*, *op. cit.*, s. 65.

³⁶ Uchwała SN(7) z dnia 16 czerwca 2021 r., III CZP 60/19, OSNC 2021/10/62.

³⁷ Można wskazać, że wymienienie w analizowanych przepisach wprost komornika jako osoby wyłączonej z udziału w przetargu stanowi *superfluum*, gdyż niewątpliwie jest on osobą obecną na licytacji w charakterze urzędowym i z tego tytułu podlega wykluczeniu.

w której wyznaczono licytację. Oczywiście jest, że prawodawca nie powiązał ograniczenia podmiotowego z art. 867² § 2 i 976 § 1 k.p.c. z grupą zawodową komorników sądowych, tak jak wykluczenie z przetargu dłużnika nie obejmuje generalnie każdego podmiotu, który jest dłużnikiem. Wyłączenie z przetargu komornika stanowi gwarancję jego bezstronności i należytego wykonywania czynności egzekucyjnych w ramach egzekucji z nieruchomości³⁸. Należy podkreślić, iż analizowana regulacja nie powoduje, że niedopuszczalne jest stosowanie art. 763² k.p.c. o wyłączeniu komornika.

Wobec tego w przetargu ruchomości (nieruchomości) może wziąć udział osoba będąca komornikiem – i to zarówno w tym samym rewirze, co komornik prowadzący sprawę egzekucyjną, w której dochodzi do licytacji. W takim przypadku osoba ta bierze udział w przetargu jako osoba prywatna, a nie jako funkcjonariusz publiczny działający przy danym sądzie rejonowym.

W świetle analizowanej regulacji może powstać pytanie o dopuszczalność udziału asesora komorniczego w przetargu egzekucyjnym ruchomości i nieruchomości. Zgodnie z art. 131 ust. 1 ustawy o komornikach sądowych³⁹ asesora powołuje, w określonej kancelarii, w drodze decyzji, prezes właściwego sądu apelacyjnego. Natomiast z treści art. 135 ust. 1 u.k.s. wynika, że asesor wykonuje obowiązki na podstawie umowy o pracę zawartej z komornikiem, który go zatrudnił. Wydaje się, że w przypadku gdy asesor komorniczy nie występuje w danym postępowaniu egzekucyjnym w charakterze organu egzekucyjnego, nie obejmują go wyłączenia z art. 867² § 2 i 976 § 1 k.p.c. Asesor nie ma kompetencji do prowadzenia egzekucji z nieruchomości, bowiem prawodawca w art. 138 ust. 1 pkt 2 lit. b *in fine* u.k.s. wprost wyłączył taką możliwość w ramach czynności zleczanych mu przez komornika. Natomiast stosownie do art. 138 ust. 2 pkt 1 u.k.s., w ramach czynności zleczanych asesorowi przez komornika w postaci przeprowadzania egzekucji w sprawach

³⁸ K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. A. Zielińskiego, K. Flagi-Gieruszyńskiej, Warszawa 2022, Nb 3 do art. 976.

³⁹ Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2224); dalej: u.k.s.

o świadczenie pieniężne i zabezpieczenie roszczenia pieniężnego, asesorowi nie wolno dokonywać sprzedaży ruchomości, z wyjątkiem licytacji elektronicznej. Wobec tego asesor komorniczy może występować jako organ egzekucyjny w licytacji elektronicznej ruchomości na podstawie pisemnego zlecenia czynności (art. 139 ust. 1 u.k.s.). W takiej sytuacji obejmuje go bezwzględne wyłączenie od udziału w przetargu, stosownie do art. 867² § 2 w zw. z art. 879¹ k.p.c. W opisaney sytuacji, zważywszy na wnioskowanie *a minore ad maius*, z udziału w przetargu ruchomości w licytacji elektronicznej prowadzonej przez asesora komorniczego wyłączony jest również komornik sądowy, który udzielił asesorowi zlecenia dokonania tej czynności.

3.5. Członkowie rodziny dłużnika, komornika i sędziego

W przetargu nie mogą uczestniczyć małżonkowie, dzieci, rodzice i rodzeństwo dłużnika i komornika. Można zauważyć, że w porównaniu ze stanem prawnym obowiązującym w okresie międzywojennym, aktualnie doszło do rozszerzenia kręgu osób podlegających wykluczeniu z przetargu. Artykuły 606 § 2 i 702 § 2 d.k.p.c. stanowiły, iż w przetargu ruchomości nie mogli brać udziału małżonek i dzieci komornika, zaś w przetargu nieruchomości – małżonkowie i dzieci komornika oraz sędziego, pod którego nadzorem odbywała się licytacja. Przepisy w ogóle nie wyłączały z przetargu członków rodziny dłużnika oraz rodziców i rodzeństwa komornika i sędziego.

Jako przeoczenie legislacyjne należy uznać niewymienienie w art. 976 § 1 k.p.c. wśród osób wyłączonych z przetargu nieruchomości: małżonka, dzieci, rodziców i rodzeństwa sędziego, pod którego nadzorem odbywa się licytacja. Na to zagadnienie zwrócił uwagę B. Dobrzański, podnosząc, iż trzeba odwołać się do wykładni historycznej i teleologicznej⁴⁰. Istotne jest bowiem usunięcie ewentualnych wątpliwości co

⁴⁰ B. Dobrzański, *Głosa do uchwały SN z dnia 22 września 1966 r. (III CZP 75/66)*, NP 1967, nr 7–8, s. 999.

do wykorzystania stanowiska służbowego sędziego w celu korzystnego nabycia nieruchomości przez jego rodzinę.

W literaturze przedmiotu trafnie wskazano, że zarówno w odniesieniu do dłużnika, jak i jego rodziny wyłączenie z przetargu ma charakter głównie etyczny, ponieważ jeśli dłużnik lub osoba z nim spokrewniona albo małżonek mają środki finansowe, aby wziąć udział w przetargu, to tym bardziej powinni zaspokoić roszczenia wierzyciela, nie wywołując konieczności ich dochodzenia w drodze przymusu egzekucyjnego⁴¹. Nadto istotne znaczenie dla wykładni analizowanej regulacji ma słuszne stwierdzenie, iż wyłączenie z przetargu najbliższych członków rodziny dłużnika jest podyktowane koniecznością wyeliminowania porozumień nielojalnego dłużnika w celu uzyskania przez wierzyciela jak najniższej ceny z licytowanej nieruchomości⁴². Należy podzielić pogląd, iż wykładnia celowościowa art. 976 § 1 k.p.c. – oraz art. 867² § 2 k.p.c. z uwagi na to, że jest wzorowany na art. 976 § 1 k.p.c. – prowadzi do wniosku, że od udziału w przetargu wyłączony jest również małżonek dziecka dłużnika. Osoba ta jest na tyle bliska dłużnikowi, że jej działania mogą mieć na celu takie ukształtowanie ceny, aby w jak najmniejszym stopniu zaspokoić wierzyciela oraz nabyć nieruchomość (ruchomość) na własność, z której następnie będzie korzystał dłużnik⁴³.

Wydaje się, że pogląd SN wyrażony w uchwale z dnia 22 marca 2007 r., III CZP 13/07⁴⁴, iż art. 976 § 1 k.p.c. określa wyczerpująco podmioty, których udział w licytacji nieruchomości dłużnika jest wyłączony, nie może prowadzić do zaakceptowania udziału w przetargu spółki handlowej (spółki osobowej i kapitałowej), w której wspólnikami albo akcjonariuszami są małżonek, dzieci, rodzice lub rodzeństwo dłużnika. Przy czym można bronić tezy, iż nie ma znaczenia wielkość udziałów albo akcji posiadanych przez wymienione osoby w danej spółce. Istotny

⁴¹ K. Flaga-Gieruszyńska [w:] Kodeks..., *op. cit.*, Nb 2 do art. 976.

⁴² A. Stępień-Sporek, F. Sporek, *Glosa do uchwały SN z dnia 22 marca 2007 r. (III CZP 13/07)*, Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa 2008, nr 3, s. 48.

⁴³ *Ibidem*, s. 50.

⁴⁴ Uchwała SN z dnia 22 marca 2007 r., III CZP 13/07, OSNC 2008/2/22.

jest bowiem fakt, że do przetargu przystępuje jednostka organizacyjna, w której materialnie zaangażowana jest osoba bezwzględnie wyłączona od udziału w przetargu. Odmienna interpretacja analizowanej regulacji prowadziłaby do niedopuszczalnego omijania prawnego zakazu.

3.6. Osoby obecne na licytacji w charakterze urzędowym

Osoby obecne na licytacji w charakterze urzędowym, poza komornikiem, to także: sędzia nadzorujący licytację, sędzia wizytator⁴⁵, protokolant, biegły, policjanci, jeżeli zostali wezwani na podstawie art. 765 k.p.c.

Można zauważyć, że prawodawca formułując treść art. 867² § 2 i art. 976 § 1 k.p.c., był niekonsekwentny, gdyż nie wprowadził – jak przy komorniku – zakazu uczestniczenia w przetargu: małżonka, dzieci, rodziców i rodzeństwa osób obecnych na licytacji w charakterze urzędowym. Jak wcześniej wskazano, trafna jest wykładnia, która prowadzi do objęcia wykluczeniem z przetargu osób bliskich sędziego nadzorującego przebieg licytacji⁴⁶. Te same argumenty należy odnieść do sytuacji prawnej małżonka, dzieci, rodziców i rodzeństwa osób obecnych na licytacji w charakterze urzędowym.

3.7. Licytant, który nie wykonał warunków licytacji

Zgodnie z art. 872 § 2 k.p.c., jeżeli nabywca ruchomości nie uiszczy w terminie sumy przypadającej do zapłaty natychmiast przy udzieleniu przybicia, komornik wznowi niezwłocznie przetarg tych samych ruchomości, rozpoczynając od ceny wywołania, przy czym opieszały nabywca nie może dalej uczestniczyć w licytacji.

⁴⁵ Sędzia wizytator wykonuje czynności z zakresu wewnętrznego nadzoru administracyjnego i ma prawo wglądu w czynności sądu, może żądać wyjaśnień oraz usunięcia uchybień oraz być obecny na rozprawie toczącej się nawet z wyłączeniem jawności – zob. art. 37 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 2072); dalej: u.s.p.

⁴⁶ Zob. punkt 3.5. niniejszego opracowania.

Z kolei stosownie do art. 976 § 1 k.p.c. w przetargu nie może uczestniczyć licytant, który nie wykonał warunków poprzedniej licytacji. O nabywcy, który nie wykonał w terminie warunków licytacyjnych co do zapłaty ceny, stanowi art. 969 k.p.c., przy czym „poprzednia licytacja” to nie tylko licytacja w pierwszym terminie, ale również ponowna licytacja z art. 970 i art. 992 k.p.c. Oznacza to, że licytant, który nie wykonał warunków pierwszej licytacji, nie może brać udziału w przetargu na licytacji ponownej⁴⁷.

Wyłączenie z przetargu licytanta, który nie wykonał warunków licytacji, stanowi swoistą karę za jego nierzetelność oraz chroni interes wierzyciela i dłużnika, przeciwdziałając ewentualnemu przedłużaniu się egzekucji, gdyby ten sam podmiot przystąpił po raz kolejny do przetargu.

3.8. Osoby, które mogą nabyć nieruchomość tylko za zezwoleniem organu państwowego

Do przetargu nie mogą przystąpić osoby, które nie przedstawiły wymaganej dla nich zezwolenia właściwego organu państwowego na nabycie nieruchomości. Sytuacja ta dotyczy zezwolenia, o jakim stanowi się w ustawie z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców⁴⁸. Należy podkreślić, że dla dopuszczenia takiej osoby do licytacji wystarczy przedstawienie promesy zezwolenia, ważnej rok od dnia wydania, zgodnie z art. 3d u.n.n.c.

W sprawach dotyczących nabycia nieruchomości przez cudzoziemców w świetle u.n.n.c. pojawiło się w orzecznictwie zagadnienie związane ze stosowaniem kryterium pokrewieństwa lub powinowactwa. Rozstrzygając skutki nabycia przez niebędącego cudzoziemcem małżonka osoby wymagającej zezwolenia, SN w uchwałach z dnia: 24 września

⁴⁷ B. Dobrzański [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2, pod red. Z. Resicha, W. Siedleckiego, Warszawa 1976, s. 1298 i 1301.

⁴⁸ Ustawa z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 2278); dalej: u.n.n.c.

1970 r.⁴⁹ i 31 stycznia 1986 r.⁵⁰ wyjaśnił, że nabycie w takich warunkach nieruchomości pozwala na ujawnienie tego prawa w księdze wieczystej jako nabytego w ramach ustawowej wspólności majątkowej małżonków. Oznacza to, że nabycie mienia przez pozostającą w związku małżeńskim osobę nieobjętą zakazem (ograniczeniem) nie pozbawia jej małżonka uprawnień wynikających z prawa rodzinnego, a tym samym nie stanowi obejścia ustawy.

W tym miejscu warto także przywołać nadal aktualne orzeczenie SN z dnia 12 listopada 1921 r.⁵¹. Przyjęto w nim, że spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, której wszyscy udziałowcy są cudzoziemcami, podlega tym samym ograniczeniom co do nabycia nieruchomości jak cudzoziemcy, choćby miała siedzibę w kraju.

3.9. Osoby, które zachowują się niewłaściwie lub przeszkadzają w czynności

W przedwojennej literaturze przedmiotu, w świetle art. 702 § 2 d.k.p.c. stwierdzono, że pomimo braku wyraźnej regulacji prawnej, mając na uwadze cel i skutki prawne licytacji, można wykluczyć z przetargu osobę, która przystąpiła do niego nie w zamiarze nabycia rzeczy, lecz po to, aby przeszkodzić w sprzedaży egzekucyjnej⁵².

Wydaje się, że przywołany pogląd jest w pełni uzasadniony także współcześnie, i to zarówno w licytacji ruchomości, jak i nieruchomości. Stosując przepisy o ograniczeniach podmiotowych w przetargu, należy wziąć pod uwagę w pierwszej kolejności interes wierzyciela i podstawowy cel egzekucji sądowej – pełne zaspokojenie egzekwowanej należności. Osoba przeszkadzająca w czynności egzekucyjnej, jaką jest licytacja, może bowiem doprowadzić do jej unicestwienia, np. utrudniając albo uniemożliwiając licytantom

⁴⁹ III CZP 55/70, NP 1974, nr 3, s. 335.

⁵⁰ III CZP 70/85, OSNC 1986/12/207.

⁵¹ Orzeczenie SN z dnia 12 listopada 1921 r., 842/21, OSP 1921/I/589.

⁵² J. Korzonek, *Postępowanie egzekucyjne...*, *op. cit.*, s. 1048.

dostęp do miejsca przetargu, powstrzymując je od udziału w przetargu. W opisanym przypadku komornik prowadzący przetarg może zastosować środki przymusu z art. 764 k.p.c. – upomnieć, a po bezskutecznym upomnieniu wydać osobę, która zachowuje się niewłaściwie lub przeszkadza jego czynnościom. Ponadto przyjmując pogląd, iż licytacja jest rodzajem posiedzenia sądowego, a rola sędziego polega na prowadzeniu stałego nadzoru nad jej przebiegiem oraz niezwłocznym rozstrzygnięciu skarg na czynności komornika⁵³, należy uznać za dopuszczalne stosowanie przepisów regulujących uprawnienia porządkowe realizowane w ramach tzw. „policji sesyjnej” (art. 48 u.s.p.)⁵⁴, jeżeli komornik nie podjął środków przymusu z art. 764 k.p.c.

4. Skutki procesowe udziału w przetargu podmiotów z niego wyłączonych

Jeżeli w przetargu ruchomości uczestniczyły osoby wymienione w art. 867² § 2 k.p.c., naruszenie to może stanowić podstawę skargi na udzielenie przybicia w trybie art. 870 k.p.c. W nauce prawa przyjęto, że nie ma znaczenia, czy tym osobom udzielono przybicia; sam fakt, iż uczestniczyły one w przetargu, stanowi naruszenie przepisów o wyłączeniu od udziału w przetargu⁵⁵. Według poglądu przeciwnego dopuszczenie do przetargu osoby bezwzględnie wyłączonej nie czyni go czynnością nieważną i nie uzasadnia skargi na przybicie, jeżeli zaofiarowanej przez nią ceny nie przyjęto z uwagi na wyższe postąpienie przez innego licytanta⁵⁶. Wydaje się, że *in concreto* sąd rozpoznając skargę na

⁵³ F. Zedler, *Postępowanie zabezpieczające...*, *op. cit.*, s. 291.

⁵⁴ Przewodniczący składu sądu może upomnieć osobę, która narusza powagę, spokój lub porządek czynności sądowych, a po bezskutecznym upomnieniu może ją wydać z sali rozpraw. Sąd może wydać osobę biorącą udział w sprawie tylko wtedy, gdy mimo uprzedzenia o skutkach prawnych jej nieobecności przy czynnościach sądowych osoba ta nadal zachowuje się w opisany wcześniej sposób.

⁵⁵ J. Korzonek, *Postępowanie egzekucyjne...*, *op. cit.*, s. 780.

⁵⁶ M. Allerhand, *Kodeks postępowania cywilnego. Część druga. Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające*, Lwów 1932, s. 229.

udzielenie przybicia, powinien ocenić, czy udział w przetargu podmiotu wyłączonego na podstawie art. 867² § 2 k.p.c. miał negatywny wpływ na jego przebieg i wynik.

Udział w przetargu nieruchomości osób wykluczonych na podstawie art. 976 k.p.c. stanowi podstawę odmowy przybicia na ich rzecz, jak również może prowadzić do odmowy przybicia na rzecz nabywcy, który nie był wykluczony z przetargu, jeżeli ustalono negatywny wpływ naruszenia wskazanego przepisu na przebieg i wynik.

Natomiast podstawą zażalenia na postanowienie co do przysądzenia własności (art. 998 § 1 k.p.c.) nie może być uchybienie art. 976 § 1 k.p.c., polegające na dopuszczeniu do udziału w przetargu osoby, która nie może w nim uczestniczyć⁵⁷. Sąd Najwyższy podniósł, że nieprawidłowości w toku licytacji mogą być usuwane za pomocą skargi na czynności komornika (art. 986 k.p.c.). Dotyczy to także uchybienia art. 976 § 1 k.p.c. W następnej fazie postępowania, w której po zamknięciu przetargu następuje wydanie postanowienia przez sąd co do przybicia, jest również przewidziany środek prawny w postaci zażalenia na postanowienie sądu co do przybicia (art. 997 k.p.c.); w tej fazie postępowania egzekucyjnego podstawą zażalenia na postanowienie co do przybicia może być uchybienie art. 976 § 1 k.p.c.

5. Podsumowanie

Analiza przepisów Kodeksu postępowania cywilnego o ograniczeniach podmiotowych w przetargu ruchomości i nieruchomości prowadzi do wniosku, że aktualna regulacja nie stanowi wystarczającej odpowiedzi ustawodawcy na pojawiające się w praktyce zagadnienia.

Właściwe stosowanie art. 867² § 2 i art. 976 § 1 k.p.c. wymaga odwołania się do wykładni historycznej i celowościowej; tylko wówczas sąd i komornik zapewnią wierzycielowi należną mu ochronę prawną przed

⁵⁷ Zob. uchwała SN z dnia 4 października 1972 r., III CZP 69/72, OSNC 1973/5/74.

zmową nieojalnego dłużnika i licytanta (najbliższych członków rodziny), stworzą warunki do uzyskania potencjalnie najwyższej kwoty ze sprzedaży egzekucyjnej i zaspokojenia dochodzonej należności.

*dr hab. Michał Krakowiak, prof. UŁ, Katedra Postępowania Cywilnego I WPiA
Uniwersytetu Łódzkiego; ORCID: 0000-0002-6212-5517*

Literatura przedmiotu

- Allerhand M., *Kodeks postępowania cywilnego. Część druga. Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające*, Lwów 1932.
- Broniewicz W., *Postępowanie egzekucyjne i egzekucja w sprawach cywilnych*, PiP 1988, z. 8.
- Cieślak S. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz do art. 730–1217*, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2019.
- Czachórski W. [w:] W. Czachórski, A. Brzozowski, M. Safjan, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Warszawa 1999.
- Dobrzański B. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2, pod red. Z. Resicha, W. Siedleckiego, Warszawa 1976.
- Dobrzański B., *Glosa do uchwały SN z dnia 22 września 1966 r. (III CZP 75/66)*, NP 1967, nr 7–8.
- Flaga-Gieruszyńska K. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. A. Zielińskiego, K. Flagi-Gieruszyńskiej, Warszawa 2022, Nb 3 do art. 976.
- Flejszar R., Malczyk M. [w:] *System Postępowania Cywilnego. Tom 8. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, pod red. K. Flagi-Gieruszyńskiej, Warszawa 2021.
- Gołaczyński J., *Elektroniczne licytacje w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*, Sopot 2022.
- Jankowski J., *Przebieg postępowania egzekucyjnego, upadłościowego i układowego. Struktura postępowań w ujęciu dynamicznym*, Zakamycze 1999.
- Jankowski J., *Uczestnicy sądowego postępowania egzekucyjnego*, Łódź 1992.
- Korzonek J., *Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające. Część druga kodeksu postępowania cywilnego. Tom II (art. 598–864)*, Kraków 1934.
- Krakowiak M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz do art. 730–1217*, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2019.
- Krakowiak M., *Zakres przedmiotowy egzekucji przez zarząd przymusowy*, PS 2006, nr 1.
- Łopatowska-Rynkowska J., *Czynności sądu w toku egzekucji z nieruchomości*, Wrocław 2007.
- Marciniak A., *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2019.
- Mądrzak H., *Czynności egzekucyjne (analiza pojęcia)* [w:] *Komornicy jako organy egzekucyjne w nowych warunkach ustrojowych (poszukiwanie optymalnych rozwiązań)*, pod red. K. Korzana, Sopot 1994.
- Miszewski W., *Proces cywilny w zarysie*, cz. 2, Łódź 1948.
- Stępień-Sporek A., Sporek F., *Glosa do uchwały SN z dnia 22 marca 2007 r. (III CZP 13/07)*, Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa 2008, nr 3.
- Waligórski M., *Polskie prawo procesowe cywilne. Dynamika procesu (postępowanie)*, Warszawa 1948.

- Waligórski M., *Polskie prawo procesowe cywilne. Funkcja i struktura procesu*, Warszawa 1947.
- Zedler F., *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz. Tom III. Postępowanie egzekucyjne (art. 844–1003 k.p.c.)*, Toruń 1995.
- Zemke M., *Elektroniczna licytacja ruchomości. Novum w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*, Sopot 2016.

Akty prawne

- Codice di Procedura Civile, Regio Decreto 28 ottobre 1940, n. 1443, Gazzetta Ufficiale n. 253 ze zm.
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 1932 r. Nr 112, poz. 934).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 marca 1968 r. w sprawie czynności komorników (Dz.U. z 1968 r. Nr 10, poz. 52).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 lipca 2016 r. w sprawie sposobu przeprowadzenia licytacji ruchomości (Dz.U. z 2016 r., poz. 1205).
- Ustawa z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 2278).
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 września 1990 r. (Dz.U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93).
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1805).
- Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 479 ze zm.).
- Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1728 ze zm.).
- Ustawa z dnia 13 lipca 1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 1990 r. Nr 55, poz. 318).
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 2072).
- Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2004 r., poz. 1804).
- Ustawa z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r. Nr 233, poz. 1381).
- Ustawa z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015, poz. 1311 ze zm.).
- Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2224).
- Ustawa z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r., poz. 1090).

Orzecznictwo

- Orzeczenie SN z dnia 12 listopada 1921 r., 842/21, OSP 1921/I/589.
- Uchwała SN z dnia 4 października 1972 r., III CZP 69/72, OSNC 1973/5/74.
- Uchwała SN z dnia 22 marca 2007 r., III CZP 13/07, OSNC 2008/2/22.
- Wyrok SN z dnia 11 października 2019 r., V CSK 287/18, OSNC 2020/5/45.
- Uchwała SN(7) z dnia 16 czerwca 2021 r., III CZP 60/19, OSNC 2021/10/62.

Już w sklepie Currenda!
www.sklep.currenda.pl

Umorzenie sądowego postępowania egzekucyjnego

Podstawy i skutki

redakcja naukowa
Andrzej Grzegorz Harla

OSRODEK NAUKOWO-SZKOLENIOWY
PRZY KRAJOWEJ RADZIE KADROWEJ

CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

STRESZCZENIE **Immunitet egzekucyjny**

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie de lege lata jednego z ograniczeń podmiotowych egzekucji sądowej w Polsce. Podjęto próbę oceny obecnie obowiązujących unormowań, nie tracąc przy tym z pola widzenia ich międzynarodowych pierwowzorów. Szczególną uwagę zwrócono na wpływ instytucji immunitetu na postępowanie organów egzekucyjnych. Analizę oparto głównie na wypowiedziach zawartych w komentarzach do k.p.c., a także w monografiach z zakresu nauk prawnych dotyczących międzynarodowego postępowania cywilnego.

Słowa kluczowe: *immunitet, immunitet egzekucyjny, jurysdykcja krajowa, ograniczenie podmiotowe, umorzenie postępowania egzekucyjnego*

SUMMARY **Immunity from Execution**

The purpose of this paper is to present de lege lata one of restrictions applicable to entities in the enforcement proceedings in Poland. It makes an attempt to assess the existing regulations without losing sight of their international origins. Special attention is paid to the impact of immunity institution on enforcement authorities. The analysis is mainly based on comments to the Civil Procedure Code, as well as on monographs on legal sciences concerning international civil proceedings.

Keywords: *immunity, immunity from execution, national jurisdiction, restriction of entities, dismissing the enforcement proceedings*

Immunitet egzekucyjny

1. Wstęp

Problematyka jurysdykcji krajowej doczekała się w polskiej literaturze przedmiotu obszernego monograficznego omówienia, tym samym zwalnia to autora od szerszego cytowania i omawiania literatury tego zagadnienia na potrzeby niniejszego artykułu. Należy jednak wskazać, iż warunkiem *sine qua non* dla dalszych rozważań dotyczących immunitetu egzekucyjnego jest przynajmniej zwięzłe omówienie właściwości polskich organów egzekucyjnych do wszczęcia oraz prowadzenia egzekucji z elementem zagranicznym.

2. Jurysdykcja krajowa w postępowaniu egzekucyjnym

Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego¹ regulują podstawę dla stwierdzenia jurysdykcji krajowej w postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym w art. 1110³–1110⁴ k.p.c.² Podkreślenia wymaga, iż ma ona **charakter wyłączny**, a więc nie może zostać umownie wyłączona (art. 1105 § 2 pkt 1 k.p.c.)³. Treść przepisu art. 1110⁴ k.p.c. reguluje jurysdykcję krajową w trzech przypadkach:

¹ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1805 ze zm.); dalej: k.p.c.

² Obecna regulacja obowiązuje od dnia 1 lipca 2009 r. i została wprowadzona ustawą z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2008 r. Nr 234, poz. 1571).

³ O wyłączeniu podmiotowym zob. więcej w dalszej części niniejszej pracy.

1. sprawy egzekucyjne (§ 1);
2. sprawy o wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia (§ 2);
3. sprawy z powództw przeciwegzekucyjnych (§ 3).

W literaturze przedmiotu wskazuje się, iż pojęcie „sprawy egzekucyjne” użyte w treści art. 1110⁴ § 1 k.p.c. należy rozumieć zgodnie z jego interpretacją wynikającą z art. 758 k.p.c. Trzeba jednak zaznaczyć, iż chodzi tu o postępowanie egzekucyjne *sensu largo*, tj. obejmujące postępowanie podziałowe oraz postępowanie klauzulowe – z tym zastrzeżeniem, iż klauzule dla wyroków lub ugód pochodzących od sądu polubownego nadaje się w trybie art. 1212 § 2 k.p.c.⁴ Objęte tą dyspozycją są również sprawy o wyjawienie majątku⁵. Jurysdykcja w postępowaniu egzekucyjnym nie jest ograniczona wyłącznie do czynności dokonywanych przez komornika sądowego, ale obejmuje również czynności procesowe sądu nadzorującego⁶. Na podstawie art. 1110⁴ § 1 k.p.c. sąd ten uzyskuje jurysdykcję w sprawie ze skargi na czynności komornika (art. 767 k.p.c.) lub w zakresie czynności nadzoru judykacyjnego podejmowanych na podstawie art. 759 § 2 k.p.c.⁷

⁴ A. Marciniak, *Jurysdykcja krajowa w postępowaniu egzekucyjnym* [w:] A. Marciniak, *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2019, Lex/el. Nie dotyczy to również spraw o stwierdzenie wykonalności przez nadanie klauzuli wykonalności, gdy chodzi o orzeczenie sądu zagranicznego nadające się do wykonania w drodze egzekucji lub rozstrzygnięcie innego organu państwa obcego (art. 1150–1151⁴ k.p.c.) bądź o ugodę zawartą przed sądem lub innym organem państwa obcego lub przez niego zatwierdzoną (art. 1152 k.p.c.) oraz w sprawach wskazanych w art. 795¹–795¹⁷ k.p.c.

⁵ A. Hrycaj, *Jurysdykcja krajowa w postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *W poszukiwaniu prawa dobrego i sprawiedliwego. Księga pamiątkowa ku czci Jana Tredera*, pod red. K. Lubińskiego, Warszawa 2013, s. 185.

⁶ K. Weitz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom VI. Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy)*, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2017, art. 1110(4), nb 6, Lex/el.

⁷ D. Olczak-Dąbrowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 506–1217*, pod red. T. Szanciły, Warszawa 2019, art. 1110⁴, nb 1, Legalis.

2.1. Łączniki jurysdykcyjne

Zgodnie z treścią art. 1110⁴ § 1 k.p.c. do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy egzekucyjne, jeżeli egzekucja ma być wszczęta lub jest prowadzona w Rzeczypospolitej Polskiej. Przepis ten, obok wyżej opisanego pojęcia spraw egzekucyjnych, posługuje się również dwoma łącznikami o charakterze przedmiotowym. Pierwszy z nich: „egzekucja ma być wszczęta w Rzeczypospolitej Polskiej”, tj. zamierzony charakter wszczęcia, oraz drugi: „egzekucja jest prowadzona w Rzeczypospolitej Polskiej”, tj. faktyczne prowadzenie egzekucji. Komornik w momencie wpływu wniosku egzekucyjnego musi więc ocenić, czy jest właściwy do prowadzenia egzekucji w rozumieniu art. 1110⁴ k.p.c. Wobec stwierdzenia braku jurysdykcji komornik powinien umorzyć postępowanie egzekucyjne na podstawie art. 824 § 1 pkt 1 k.p.c. Organ egzekucyjny nie odrzuca zatem wniosku o wszczęcie egzekucji, jak jest to wskazane w art. 1099 k.p.c., bowiem regulacja z art. 824 § 1 ma charakter szczególny⁸. Sposób postępowania będzie identyczny wobec stwierdzenia następczego braku jurysdykcji⁹.

Dyspozycja obecnie obowiązującego art. 799 k.p.c., z wyłączeniem egzekucji z nieruchomości, umożliwia z urzędu prowadzenie egzekucji według wszystkich dopuszczalnych sposobów. Jeżeli jednak wierzyciel w toku postępowania skierowałby wniosek np. o zajęcie ruchomości znajdujących się za granicą, to z uwagi na brak podstawy kompetencyjnej podlega on odrzuceniu na podstawie art. 1099 § 1 k.p.c.¹⁰

Wydaje się, iż ocena łącznika w przypadku toczącej się już egzekucji nie powoduje trudności i nie wymaga szerszego omówienia. Pewne wątpliwości mogą się pojawić w odniesieniu do egzekucji, która ma zostać dopiero wszczęta. W piśmiennictwie słusznie wskazuje się, iż miejsce

⁸ W. Grajdura, *Wszczęcie egzekucji i dalsze czynności egzekucyjne* [w:] *Metodyka pracy komornika sądowego*, pod red. A. Marciniaka, M. Michalskiej-Marciniak, Sopot 2015, Czytelnia Currendy.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ D. Olczak-Dąbrowska [w:] *Kodeks..., op. cit.*, art. 1110⁴, nb 2, Legalis.

zamierzonej egzekucji w zdecydowanej większości przypadków będzie zależało od **położenia majątku dłużnika**¹¹, w tym przyszłego, bowiem wierzyciel może być w posiadaniu informacji o nabyciu majątku przez dłużnika, np. w drodze spadkobrania¹².

Analizując charakter art. 1110⁴ k.p.c., nie można pominąć, iż w żadnym z rzeczonych łączników nie jest wprost wyrażony subokreślnik temporalny, który to na gruncie postępowania rozpoznawczego wynika *explicite* z art. 1097 § 1 k.p.c.¹³ Z punktu widzenia komornika sądowego jest to o tyle problematyczne, że w postępowaniu egzekucyjnym nie obowiązuje zasada ciągłości (*perpetuatio iurisdictionis*) wyrażona we wspomnianym wyżej art. 1097 § 1 k.p.c., który stanowi, iż jurysdykcja krajowa istniejąca w chwili wszczęcia postępowania trwa nadal, choćby jej podstawy odpadły w toku postępowania¹⁴. Tym samym powiązanie sprawy egzekucyjnej z terytorium RP podlega badaniu przez cały okres trwania egzekucji, ewentualnie może zaistnieć następczo¹⁵.

Poczynione powyżej uwagi, zgodnie z brzmieniem art. 1110⁴ § 2 k.p.c., stosuje się odpowiednio do postępowań mających na celu wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, zarówno w drodze egzekucji (art. 743 § 1 k.p.c.), jak i w inny sposób (art. 743 § 2 k.p.c.).

Z uwagi na fakt, iż powództwa opozycyjne i ekscydencyjne mimo ich oczywistego związku z postępowaniem egzekucyjnym nie zaliczają się do kategorii spraw egzekucyjnych, ich jurysdykcję uregulowano odrębnie w art. 1110⁴ § 3 k.p.c.¹⁶

¹¹ Jednocześnie sygnalizuje się, iż nie jest to czynnik przesądzający, bowiem może dojść do egzekucji obowiązku określonego zachowania – zob. K. Weitz [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1110⁴, nb 11, Lex/el.

¹² *Ibidem*.

¹³ A. Torbus, *Jurysdykcja krajowa w sprawach z zakresu postępowania zabezpieczającego oraz postępowania egzekucyjnego* [w:] *Egzekucja sądowa w świetle przepisów z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2016, Czytelnia Currendy.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ A. Torbus [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom IV. Komentarz. Art. 1096–1217*, pod red. A. Marciniaka, Warszawa 2020, art. 1110⁴, nb 8, Legalis.

¹⁶ A. Torbus, *Jurysdykcja krajowa...*, *op. cit.*, Czytelnia Currendy.

2.2. Źródła prawa

Nie wychodząc poza ramy niniejszego opracowania, należy tylko nadmienić, iż przepisy dotyczące jurysdykcji krajowej nie znajdują się wyłącznie w Kodeksie postępowania cywilnego, ale również w wielu aktach prawa unijnego oraz wielu umowach międzynarodowych, których sygnatariuszem jest Polska¹⁷. Dlatego też z uwagi na pierwszeństwo aktów prawa unijnego lub ratyfikowanej (za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie) umowy międzynarodowej przed k.p.c. w przypadku kolizji, dopiero wobec braku stosownych regulacji należy sięgnąć do norm prawa polskiego¹⁸.

3. Immunitet egzekucyjny

3.1. Uwagi ogólne

Przepis art. 1115 k.p.c. wzorowany jest na art. 22 ust. 3 Konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych z dnia 18 kwietnia 1961 r.¹⁹, zgodnie z którym pomieszczenia misji, ich urządzenia i inne przedmioty, które się w nich znajdują, oraz środki transportu misji nie podlegają zajęciu lub egzekucji. Taką samą ochroną objęte jest mieszkanie szefa misji oraz osób mających stopień dyplomatyczny (art. 30 ust. 1 s.d.k.). Instytucja immunitetu egzekucyjnego została przewidziana w art. 31 ust. 3 s.d.k.

¹⁷ Więcej na ten temat: J. Kudła [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. P. Ryłskiego, Legalis 2022, art. 1097, litera F.

¹⁸ Zob. art. 91 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483). W doktrynie wskazuje się, iż Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. UE L Nr 351, s. 1 ze zm.) jest najważniejszym dla sądów państw członkowskich źródłem norm jurysdykcyjnych w sprawach cywilnych i handlowych.

¹⁹ Konwencja wiedeńska o stosunkach dyplomatycznych z dnia 18 kwietnia 1961 r. (Dz.U. z 1965 r. Nr 37, poz. 232); dalej: s.d.k.

Termin „immunitet egzekucyjny” jest terminem ustawowym, jednakże niezdefiniowanym w ustawie procesowej²⁰. Jak przyjął P. Grzegorzczak, immunitet egzekucyjny stanowi w świetle k.p.c. konsekwencję immunitetu sądowego i oznacza niedopuszczalność prowadzenia egzekucji w konkretnej sprawie przeciwko określonej osobie²¹. Jest to wyłączenie osoby uprawnionej spod kompetencji organów egzekucyjnych państwa przyjmującego. Dotyczy to zarówno egzekucji prowadzonej na podstawie tytułu wykonawczego opartego na tytule egzekucyjnym pochodzącym od sądu polskiego, ugodzie lub innym wymienionym w art. 777 k.p.c., jak i egzekucji prowadzonej na podstawie tytułu wykonawczego opartego na zagranicznym tytule egzekucyjnym²². Irrelevantny jest również charakter egzekwowanego świadczenia²³.

3.2. Zakres podmiotowy i przedmiotowy immunitetu egzekucyjnego

Pro forma należy nadmienić, iż immunitet egzekucyjny państwa pozostaje poza zakresem niniejszego opracowania.

W przepisach ustawy procesowej przewidziano dwa rodzaje immunitetów: dyplomatyczny (tzw. pełny) oraz konsularny (tzw. ograniczony)²⁴.

Na ich mocy immunitet egzekucyjny przysługuje:

- i) uwierzytelnionym w Rzeczypospolitej Polskiej szefom przedstawicielstw dyplomatycznych państw obcych (art. 1111 § 1 pkt 1 k.p.c.);

²⁰ A.G. Harla, *Immunitet egzekucyjny (art. 1115 k.p.c.)* [w:] *Egzekucja sądowa w świetle przepisów z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2016, Czytelnia Currendy.

²¹ P. Grzegorzczak, *Immunitet egzekucyjny* [w:] P. Grzegorzczak, *Immunitet państwa w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2010, Lex/el.

²² A. Hrycaj [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom V. Art. 1096–1217*, pod red. T. Wiśniewskiego, Warszawa 2021, art. 1115, nb 5, Lex/el.

²³ P. Grzegorzczak, *Immunitet egzekucyjny...*, *op. cit.*

²⁴ K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *System postępowania cywilnego. Tom 8. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, pod red. K. Flagi-Gieruszyńskiej, art. 1110⁴, nb 16. Ponadto przywołana autorka słusznie wskazuje, że zakres immunitetu konsularnego może być modyfikowany przez umowy konsularne, których stroną jest RP, a także inne postanowienia prawa międzynarodowego publicznego.

- 2) członkom personelu dyplomatycznego przedstawicielstw państw obcych w Rzeczypospolitej Polskiej (art. 1111 § 1 pkt 2 k.p.c.);
- 3) innym osobom korzystającym z immunitetów dyplomatycznych na mocy ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych (art. 1111 § 1 pkt 3 k.p.c.);
- 4) członkom rodzin osób wymienionych w pkt 1–3, jeżeli pozostają z nimi we wspólnocie domowej i nie mają obywatelstwa polskiego (art. 1111 § 1 pkt 4 k.p.c.).

Osobom wymienionym wyżej nie przysługuje jednak immunitet, tzn. może być przeciwko nim prowadzona egzekucja w sprawach:

- a) z zakresu prawa rzeczowego dotyczących prywatnego mienia nieruchomości położonego w Rzeczypospolitej Polskiej, chyba że mienie to jest w posiadaniu tych osób w imieniu państwa wysyłającego dla celów przedstawicielstwa dyplomatycznego lub odpowiedniej organizacji międzynarodowej dla celów organizacji (art. 1111 § 2 pkt 1 k.p.c.);
- b) dotyczących spadków, w których osoby te występują jako spadkobiercy, zapisobiercy, wykonawcy testamentów, zarządcy lub kuratorzy spadku w charakterze osób prywatnych, nie zaś w imieniu państwa wysyłającego lub odpowiedniej organizacji międzynarodowej (art. 1111 § 2 pkt 2 k.p.c.);
- c) dotyczących zawodowej lub gospodarczej działalności tych osób, wykonywanej przez nie w Rzeczypospolitej Polskiej poza funkcjami urzędowymi (art. 1115 § 1 *in fine* w zw. z art. 1111 § 2 k.p.c.).

Immunitet egzekucyjny przysługuje również:

- 1) urzędnikom pełniącym funkcje konsularne w imieniu państw obcych niezależnie od posiadanego obywatelstwa (art. 1112 § 1 pkt 1 k.p.c.);
- 2) cudzoziemcom będącym pracownikami administracyjnymi i technicznymi przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych w Rzeczypospolitej Polskiej lub członkami personelu służby przedstawicielstw dyplomatycznych oraz innym osobom zrównanym z nimi na mocy ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych (art. 1112 § 1 pkt 2 k.p.c.).

Osobom wymienionym wyżej nie przysługuje jednak immunitet, tzn. może być przeciwko nim prowadzona egzekucja w sprawach:

- a) wynikających z zawarcia przez nie umowy, w której nie występowały wyraźnie lub w sposób dorozumiany jako przedstawiciele państwa wysyłającego (art. 1112 § 2 pkt 1 k.p.c.);
- b) o wynagrodzenie szkody powstałej w wyniku wypadku spowodowanego w Rzeczypospolitej Polskiej przez pojazd, statek morski, statek żeglugi śródlądowej lub statek powietrzny (art. 1115 § 1 *in fine* w zw. z art. 1112 § 2 k.p.c.).

Niezależnie od tego, czy prowadzenie egzekucji wobec wyżej wymienionych osób jest dozwolone, niedopuszczalna jest:

- 1) egzekucja z mienia służącego do użytku urzędowego oraz przez stosowanie przymusu wobec tych osób (art. 1115 § 3 k.p.c.)²⁵;
- 2) egzekucja w pomieszczeniach zajmowanych przez przedstawicielstwa dyplomatyczne, misje zagraniczne lub urzędy konsularne państw obcych w Rzeczypospolitej Polskiej oraz w mieszkaniach osób wymienionych w art. 1111 § 1, **chyba że** szef przedstawicielstwa dyplomatycznego, misji zagranicznej lub urzędu konsularnego wyrazi na to zgodę (art. 1115 § 4 k.p.c.)²⁶.

W odniesieniu do zakazu stosowania przymusu zawartego w art. 1115 § 3 *in fine* k.p.c. doktryna wypracowała dwa stanowiska. O ile zakaz stosowania przymusu osobistego jest oczywisty i w tym zakresie nie wymaga szerszego omówienia²⁷, to w zakresie możliwości nałóże-

²⁵ Zob. art. 22 ust. 3 s.d.k. Niedopuszczalność stosowania wobec osób korzystających z immunitetu środków przymusu dotyczy upomnienia i wydalenia (art. 764 k.p.c.), środków służących przełamaniu oporu dłużnika (art. 765 k.p.c.), przeszukania odzieży dłużnika (art. 814 k.p.c.), grzywny (art. 762, 764, 1050, 1051, 1052 k.p.c.), nakazu zapłaty na rzecz wierzyciela określonej kwoty pieniężnej (art. 1051, 1051¹ k.p.c.) oraz aresztu (art. 1053 k.p.c.). Zaznaczyć wypada, że zgodnie z art. 31 ust. 3 Konwencji stosowanie środków egzekucyjnych w stosunku do przedstawiciela dyplomatycznego nie powinno prowadzić do naruszenia nietykalności jego osoby.

²⁶ Wydaje się, iż o taką zgodę winien wystąpić organ egzekucyjny za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Ochrona ta działa niezależnie od tytułu prawnego, na podstawie którego użytkowane są pomieszczenia.

²⁷ *Explicite* w art. 31 ust. 3 s.d.k., art. 31 ust. 4 Konwencji otwartej do podpisu w Nowym Jorku dnia 16 grudnia 1969 r. (Dz.U. z 1985 r. Nr 48, poz. 245).

nia grzywny na osobę posługującą się immunitetem poglądy są rozbieżne. Pierwszy z nich, zdecydowanie przeważający, stanowi, iż nie jest dopuszczalne wymierzenie grzywny osobom korzystającym z immunitetu²⁸. Drugi pogląd opiera się na założeniu, iż wymierzenie grzywny nie godzi w sferę osobistą, a wyłącznie w majątkową, i tym samym jest prawnie dozwolone. Niejako poparciem tego stanowiska jest brzmienie art. 31 ust. 3 s.d.k. oraz art. 31 ust. 4 Konwencji, które stanowią wyłącznie o zakazie naruszania nietykalności osoby lub mieszkania (rezydencji). Pośrednio koresponduje z tym treść art. 44 ust. 1 *in fine* s.k.k., w którym to wprost wskazano, iż nie można zmusić urzędnika konsularnego do złożenia zeznań w charakterze świadka żadnym środkiem przymusu (jak się wydaje dotyczy to sfery osobistej – przyp. aut.) oraz **sankcją** (jak się wydaje dotyczy sfery majątkowej – przyp. aut.) – brak natomiast odniesienia do sankcji w przytoczonych powyżej przepisach. Poczyniono również uwagę, iż niemożność wymierzenia grzywny, np. w egzekucji czynności niezastępowalnych, w zasadzie pozbawiałoby ten przepis jedynego środka przymusu²⁹. W obecnym stanie prawnym co prawda obowiązuje art. 1050¹ § 1 k.p.c., czyniąc tę uwagę częściowo nieaktualną, jednakże sąd nie jest uprawniony do jego stosowania z urzędu.

3.3. Skutki immunitetu egzekucyjnego

Przeważające jest w doktrynie zapatrywanie, iż złożenie wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego przeciwko osobie korzystającej

²⁸ J. Ciszewski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom VI. Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy)*, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2017, art. 1115, nb 4, Lex/el.; P. Prus [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom II. Art. 478–1217*, red. M. Manowska, art. 1115, nb 5, Lex; M. Kostwiński [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 730–1217*, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2019, art. 1115, nb 7, Legalis; A. Marciniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom V. Komentarz. Art. 1096–1217*, pod red. A. Marciniaka, Warszawa 2020, art. 1115, nb 4, Legalis; wydaje się, że tak też: K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *System postępowania cywilnego...*, *op. cit.*, art. 1110⁴, nb 10.

²⁹ M. Łochowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 506–1217*, pod red. T. Szanciły, Warszawa 2019, art. 1115, nb 5, Legalis.

z immunitetu egzekucyjnego lub z mienia służącego do użytku służbowego powoduje umorzenie tego postępowania z urzędu w całości lub w stosownej części na mocy art. 824 § 1 pkt 2 k.p.c.³⁰ Pogląd odmienny, według którego komornik sądowy powinien taki wniosek odrzucić na podstawie art. 1113 zd. 1 i 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., nie przekonuje³¹ – w postępowaniu egzekucyjnym nie ma odrzucenia wniosku o wszczęcie egzekucji³². Na zaniechanie komornika przysługuje skarga. Umorzenie postępowania powoduje uchylenie wszystkich dokonanych czynności egzekucyjnych.

Co do zasady należy zgodzić się z A. Marciniakiem, iż przeciwko podmiotom korzystającym z immunitetu, z uwagi na brak jurysdykcji krajowej, sąd nie może nadać klauzuli wykonalności³³. Należy tu jednak poczynić uwagę natury praktycznej. Postępowanie o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu jest sformalizowane, a sąd nie jest uprawniony do badania zasadności i wymagalności obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym³⁴. Tym samym wydaje się, iż w pierwszej kolejności to na sądzie, który wydał tytuł egzekucyjny, spoczywa obowiązek zbadania z urzędu, czy strona korzysta z immunitetu sądowego³⁵. Równocześnie nie zwalnia to komornika sądowego z obowiązku wzięcia tej negatywnej przesłanki procesowej pod uwagę z urzędu³⁶.

³⁰ J. Ciszewski [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1115, nb 2; A. Hrycaj [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1115, nb 9; A. Marciniak, *Jurysdykcja krajowa w postępowaniu egzekucyjnym* [w:] *Sądowe...*, *op. cit.*; M. Łochowski [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1115, nb 1; A. Marciniak [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1115, nb 5; K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *System postępowania cywilnego...*, *op. cit.*, art. 1110⁴, nb 23; P. Prus [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1115, nb 4.

³¹ Tak jednak A.G. Harla, *Immunitet egzekucyjny (art. 1115 k.p.c.)* [w:] *Egzekucja...*, *op. cit.*, podrozdział 4.5.; J. Ciszewski [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1115, nb 2.

³² Uchwała SN z dnia 17 grudnia 2010 r., III CZP 93/10, OSNC 2011/7–8/80; A. Marciniak [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1115, nb 5; K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *System postępowania cywilnego...*, *op. cit.*, art. 1110⁴, nb 23.

³³ Jednakże w przypadku jej omyłkowego nadania oraz stwierdzenia braku jurysdykcji przez komornika sądowego, zastosowanie ma art. 96 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2021 r., poz. 1904 ze zm.).

³⁴ Uchwała SN z dnia 28 czerwca 2017 r., III CZP 10/17, Lex nr 2310033.

³⁵ M. Łochowski [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1115, nb 3.

³⁶ A. Marciniak [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1115, nb 1; K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *System postępowania cywilnego...*, *op. cit.*, art. 1110⁴, nb 15; A. Marciniak, *Jurysdykcja krajowa w postępowaniu egzekucyjnym* [w:] *Sądowe...*, *op. cit.*

3.4. Ustalenie istnienia immunitetu

Sąd na podstawie art. 51b ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych³⁷ oraz § 26 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowych czynności sądów w sprawach z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego oraz karnego w stosunkach międzynarodowych³⁸, w razie wątpliwości co do istnienia przywileju lub immunitetu wynikającego z prawa międzynarodowego może zwrócić się do ministra właściwego do spraw zagranicznych o informację. Informacja ta jednak nie ma charakteru wiążącego³⁹.

Pytanie, co w sytuacji, gdy wątpliwości takie poweźmie komornik? W tym zakresie doktryna wypracowała trzy koncepcje. Według K. Flagi-Gieruszyńskiej do wystąpienia w trybie § 26 c.s.m.r. jest uprawniony również komornik sądowy⁴⁰. A. Marciniak przyjął, iż w razie wątpliwości komornika co do istnienia immunitetu egzekucyjnego o informację w trybie § 26 c.s.m.r. powinien wystąpić, na jego wniosek, sąd rejonowy, przy którym komornik działa. Następnie sąd ten na podstawie art. 759 § 2 k.p.c. może wydać komornikowi stosowne zarządzenie, zmierzające do zapewnienia należytego wykonania egzekucji oraz usunięcia spostrzeżonych uchybień⁴¹. Ostatni z poglądów, do którego najbliższej autorowi niniejszego artykułu, zaprezentował M. Kostwiński. Według tego komentatora komornik może podejmować samodzielne starania w celu ustalenia istnienia immunitetu egzekucyjnego poprzez zastosowanie art. 761 § 1 k.p.c.⁴²

³⁷ Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 217); dalej: p.u.s.p.

³⁸ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowych czynności sądów w sprawach z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego oraz karnego w stosunkach międzynarodowych (t.j. Dz.U. z 2014 r., poz. 1657 ze zm.); dalej: c.m.s.r.

³⁹ M. Kostwiński [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1116, nb 5; A. Marciniak [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1116, nb 2.

⁴⁰ K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *Postępowanie...*, *op. cit.*, art. 1110⁴, nb 2.

⁴¹ A. Marciniak [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1116, nb 2.

⁴² M. Kostwiński [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1116, nb 5.

3.5. Dobrowolne spełnienie świadczenia

Nic nie stoi na przeszkodzie, aby osoba korzystająca z immunitetu egzekucyjnego wykonała orzeczenie dobrowolnie za zgodą państwa wysyłającego. Jeżeli jednak do tego nie dojdzie, to z uwagi na niemożność zastosowania przymusu państwowego wierzycielowi pozostaje wyłącznie wykorzystanie środków dyplomatycznych, tj. zwrócenie się bezpośrednio do państwa wysyłającego albo do polskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych z prośbą o interwencję⁴³. Można również rozważyć wszczęcie egzekucji na terytorium państwa wysyłającego.

3.6. Zrzeczenie się immunitetu

3.6.1. Uwagi wstępne

Jak już wspomniano, przeciwko osobom korzystającym z immunitetu egzekucyjnego w zakresie, w jakim im przysługuje, nie może być wszczęta egzekucja. Nie ma on jednak charakteru bezwzględny. Zgodnie z dyspozycją art. 1115 § 2 k.p.c. przeciwko osobom określonym w § 1 (tj. korzystającym z immunitetu sądowego na podstawie art. 1111 § 1 i 1112 § 1 – przyp. aut.), w stosunku do których państwo wysyłające lub odpowiednia organizacja międzynarodowa zrzekły się immunitetu sądowego, może być prowadzona egzekucja jedynie w przypadku **wyraźnego zrzeczenia się immunitetu** przez państwo wysyłające lub odpowiednią organizację międzynarodową także w odniesieniu do postępowania egzekucyjnego. Na gruncie prawa międzynarodowego przesłanka „wyraźności zrzeczenia” wynika z art. 32 ust. 2 s.d.k., art. 45 ust. 2 s.k.k.⁴⁴ oraz art. 41 ust. 2 Konwencji⁴⁵.

⁴³ J. Sutor, *Prawo dyplomatyczne i konsularne*, Warszawa 2018, s. 324; K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *System postępowania cywilnego...*, *op. cit.*, art. 1110⁴, nb 23.

⁴⁴ Konwencja wiedeńska o stosunkach konsularnych sporządzona w Wiedniu dnia 24 kwietnia 1963 r. (Dz.U. z 1982 r. Nr 13, poz. 98); dalej: s.k.k.

⁴⁵ Konwencja otwarta do podpisu w Nowym Jorku dnia 16 grudnia 1969 r. (Dz.U. z 1985 r. Nr 48, poz. 245); dalej: Konwencja.

3.6.2. Zakaz domniemania

Zrzeczenie się przez państwo wysyłające lub odpowiednią organizację immunitetu sądowego nie jest równoznaczne ze zrzeczeniem się immunitetu egzekucyjnego⁴⁶. Wymagane jest osobne oświadczenie⁴⁷. Powinno być ono bezwarunkowe i nieodwoływalne, przy czym nic nie stoi na przeszkodzie, aby dotyczyło określonej kategorii spraw. Pomimo iż wymóg formy pisemnej takiego oświadczenia wynika wyłącznie z art. 45 ust. 2 s.k.k., wydaje się, że z uwagi na jego podniosłość i *de facto* poddanie osoby korzystającej z immunitetu władzy jurysdykcyjnej państwa przyjmującego, powinno być ono złożone na piśmie w każdym przypadku⁴⁸.

3.6.3. Brak immunitetu

Przepis art. III4 § 3 k.p.c. wymienia trzy rodzaje spraw, w których osobom wymienionym w art. III1 § 1 i III2 § 1 k.p.c. immunitet nie przysługuje:

- 1) osoby te wszczynają postępowanie przed sądem polskim;
- 2) z powództw wzajemnych przeciwko tym osobom;
- 3) z powództw przeciwegzekucyjnych wytoczonych przeciwko nim.

Ad 1. Regulacja ta nie może dziwić. Ochrona wynikająca z posiadanego immunitetu nie jest udzielana dla zapewnienia prywatnych korzyści, ma wyłącznie na celu zagwarantowanie sprawnego wykonywania nałożonych przez państwo wysyłające funkcji. Trudno byłoby sobie wyobrazić sytuację, w której dłużnik jest pozbawiony na gruncie postępowania egzekucyjnego środków obrony wyłącznie dlatego, iż wierzycielem jest osoba korzystająca z dobrodziejstwa posiadanego immunitetu.

⁴⁶ Uprawnienie do zrzeczenia się immunitetu dyplomatycznego i konsularnego wynika odpowiednio z art. 32 ust. 1 s.d.k. i art. 45 ust. 1 s.k.k.

⁴⁷ Z reguły organem uprawnionym do zrzeczenia się immunitetu będzie ministerstwo spraw zagranicznych państwa wysyłającego, a w zakresie immunitetu konsularnego – kierownik urzędu konsularnego.

⁴⁸ Tak też M. Łochowski [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. III4, nb 3.

Tym samym należy zgodzić się z M. Kostwińskim, iż wobec osoby korzystającej z immunitetu sądowego, z której wniosku prowadzona jest egzekucja, możliwe będzie wszczęcie egzekucji w zakresie powstałych na jej gruncie kosztów⁴⁹. W tym miejscu należy przywołać pogląd M. Łochowskiego, który wskazuje, iż na mocy art. 1115 § 3 k.p.c. oraz art. 22 ust. 3 StosunDyplomK nie jest możliwe wszczęcie egzekucji z wierzytelności znajdujących się na rachunku bankowym osoby korzystającej z immunitetu, gdyż jest on wykorzystywany do wykonywania funkcji urzędowych. Pogląd ten, jak się wydaje, wynika z faktu, iż problematyczne jest wyraźne rozróżnienie mienia służącego do użytku urzędowego i prywatnego. Według autora tego artykułu nie jest to pogląd słuszny. Wierzytelności znajdujące się na rachunku bankowym mogą być klasycznym przykładem składnika majątkowego, który służy zarówno do czynności urzędowych, jak i prywatnych. W doktrynie podkreśla się natomiast, że immunitet egzekucyjny nie powinien być rozszerzany ponad zakres konieczny do swobodnego wykonywania funkcji przedstawiciela państwa obcego⁵⁰. Tym samym nie wydaje się, aby egzekucja z wierzytelności znajdujących się na rachunku, z ograniczeniami wynikającymi z prawa bankowego⁵¹, w ten zakres godziła⁵². Wyjście z odmiennego założenia doprowadziłoby do znaczącego ograniczenia szans na zaspokojenie roszczenia wierzyciela.

Zdaniem wielu komentatorów wyłączenie immunitetu następuje w sprawach o zmianę wysokości lub czasu trwania renty (art. 907 § 2 k.c.⁵³) oraz o zmianę orzeczenia dotyczącego obowiązku alimentacyjnego

⁴⁹ M. Kostwiński [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1115, nb 2.

⁵⁰ F. Przetacznik, *Zrzeczenie się immunitetu egzekucyjnego przedstawiciela dyplomatycznego*, NP 1967, nr 10, s. 1325 i 1328.

⁵¹ Art. 54 i 54a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2022 r., poz. 2324 ze zm.); dalej: p.b.

⁵² Z zasady równouprawnienia cudzoziemców w postępowaniu egzekucyjnym wynika, iż cudzoziemcy korzystają z tych samych uprawnień co obywatele polscy.

⁵³ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2022 r., poz. 1360 ze zm.); dalej: k.c.

(art. 138 k.r.o.⁵⁴). Wypada przyłączyć się do tego poglądu, zaznaczając jednocześnie, iż wyrażono w doktrynie zdanie odmienne⁵⁶.

Ad 2. Powództwo wzajemne unormowano w art. 204 k.p.c. W przeciwieństwie do dyspozycji art. 32 ust. 2 s.d.k. oraz art. 45 ust. 3 s.k.k., powództwo wzajemne z art. 1114 § 3 pkt 2 k.p.c. nie musi mieć związku z powództwem głównym. Możliwe jest również oparcie powództwa wzajemnego na zarzucie potrącenia. Konsekwencją wydania orzeczenia w następstwie uwzględnienia powództwa wzajemnego jest możliwość wszczęcia na jego podstawie egzekucji⁵⁷.

Ad 3. Przez powództwa przeciwegzekucyjne należy rozumieć wszystkie powództwa wymienione w art. 840–841 k.p.c. Wyłączenie immunitetu w ich zakresie jest uzasadnione z uwagi na ich ścisły związek z postępowaniem z powództwa osoby z niego korzystającej, w którym to wydano orzeczenie będące podstawą egzekucji. W nauce prawa wskazano, iż rzeczony przepis dotyczy również ustalenia nieistnienia należności albo jej istnienia w mniejszym zakresie (art. 264 ust. 2 p.u.⁵⁸ i art. 102 ust. 3 p.r.⁵⁹), pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności w postaci wyciągu z listy wierzytelności oraz wyciągu z zatwierdzonego spisu wierzytelności zaopatrzonych w klauzule wykonalności (art. 264 ust. 3 p.u., art. 102 ust. 4 p.r.), ustalenie, że tytuł wykonawczy albo egzekucyjny utracił wykonalność (art. 170 ust. 4 p.r.)⁶⁰.

⁵⁴ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r., poz. 1359); dalej: k.r.o.

⁵⁵ M. Kostwiński [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1114, nb 11; A. Marciniak [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1114, nb 3; J. Ciszewski [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1114, nb 15; A. Hrycaj [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1114, nb 10.

⁵⁶ M. Łochowski [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1114, nb 5.

⁵⁷ A. Marciniak [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1114, nb 3.

⁵⁸ Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1520 ze zm.); dalej: p.u.

⁵⁹ Ustawa z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2309); dalej: p.r.

⁶⁰ M. Łochowski [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1114, nb 5; A. Marciniak [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1114, nb 3.

4. Immunitet w postępowaniu zabezpieczającym

Zgodnie z art. 1115¹ k.p.c. przepisy art. 1111–1115 k.p.c. stosuje się odpowiednio do postępowania zabezpieczającego uregulowanego w art. 730–757 k.p.c.

Przepisy dotyczące immunitetu egzekucyjnego będą miały zastosowanie, jeżeli postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia będzie podlegało wykonaniu w drodze egzekucji (art. 743 § 1 k.p.c.). Postuluje się również, aby art. 1115 § 1 k.p.c. stosować do zabezpieczeń, o których mowa w art. 747 pkt 2, 3, 5 i art. 752³ k.p.c.⁶¹

Wskazać należy za M. Kostwińskim, że zrzeczenie się immunitetu sądowego odnosi się do postępowania o wydanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczeniu, a odrębne oświadczenie państwo wysyłające powinno złożyć co do wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia⁶².

5. Podsumowanie

Z uwagi na wielość wiążących Polskę umów międzynarodowych oraz ich niewątpliwy priorytet w stosowaniu, instytucja immunitetu egzekucyjnego zawarta w polskiej ustawie procesowej wymaga rozpatrywania w ścisłej korelacji z normami prawa międzynarodowego publicznego – co może prowadzić do wątpliwości w zakresie jego praktycznego zastosowania. Jednocześnie, wystąpienie w postępowaniu ograniczeń podmiotowych w postaci immunitetów jurysdykcyjnych niesie za sobą doniosłe konsekwencje zarówno na gruncie procesowym (np. poprzez umorzenie postępowania egzekucyjnego z uwagi na jego niedopuszczalność), jak i materialnym (np. zawieszenie biegu terminu przedawnienia roszczeń z uwagi na brak możliwości pozwania osoby objętej

⁶¹ J. Ciszewski [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1115¹, nb 8.

⁶² M. Kostwiński [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 1115¹, nb 5.

immunitetem)⁶³. Dlatego też, w oparciu o dorobek nauki, podjęto próbę zidentyfikowania oraz wyeksplikowania problemów w zastosowaniu tytułowego zagadnienia, które w praktyce może napotkać komornik sądowy.

Kacper Szczechowicz, asesor komorniczy, Izba Komornicza w Łodzi

Literatura przedmiotu

Ciszewski J. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom VI. Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy)*, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2017, art. 1115, nb 4, Lex/el.

Flaga-Gieruszyńska K. [w:] *System postępowania cywilnego. Tom 8. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, pod red. K. Flagi-Gieruszyńskiej, art. 1110⁴, nb 16.

Grajdura W., *Wszczęcie egzekucji i dalsze czynności egzekucyjne* [w:] *Metodyka pracy komornika sądowego*, pod red. A. Marciniaka, M. Michalskiej-Marciniak, Sopot 2015, Czytelnia Currendy.

Grzegorzczak P., *Immunitet egzekucyjny* [w:] P. Grzegorzczak, *Immunitet państwa w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2010, Lex/el.

Harla A.G., *Immunitet egzekucyjny (art. 1115 k.p.c.)* [w:] *Egzekucja sądowa w świetle przepisów z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2016, Czytelnia Currendy.

Hrycaj A. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom V. Art. 1096–1217*, pod red. T. Wiśniewskiego, Warszawa 2021, art. 1115, nb 5, Lex/el.

Hrycaj A., *Jurysdykcja krajowa w postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *W poszukiwaniu prawa dobrego i sprawiedliwego. Księga pamiątkowa ku czci Jana Tredera*, pod red. K. Lubińskiego, Warszawa 2013, s. 185.

Kostwiński M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 730–1217*, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2019, art. 1115, nb 7, Legalis.

Kudła J. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. P. Ryłskiego, Legalis 2022, art. 1097, litera F.

Łochowski M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 506–1217*, pod red. T. Szanciły, Warszawa 2019, art. 1115, nb 5, Legalis.

Marciniak A. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom V. Komentarz. Art. 1096–1217*, pod red. A. Marciniaka, Warszawa 2020, art. 1115, nb 4, Legalis.

Marciniak A., *Jurysdykcja krajowa w postępowaniu egzekucyjnym* [w:] A. Marciniak, *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2019, Lex/el.

Olczak-Dąbrowska D. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 506–1217*, pod red. T. Szanciły, Warszawa 2019, art. 1110⁴, nb 1, Legalis.

Pruś P. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom II. Art. 478–1217*, red. M. Manowska, art. 1115, nb 5, Lex/el.

⁶³ H. Trammer [w:] *Zarys problematyki międzynarodowego procesu cywilnego państw kapitalistycznych*, Warszawa 1956, s. 42; A. Marciniak [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, Księga Ia. Immunitet sądowy i egzekucyjny, nb 1.

Przetacznik F., *Zrzeczenie się immunitetu egzekucyjnego przedstawiciela dyplomatycznego*, NP 1967, nr 10, s. 1325 i 1328.

Torbus A. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom IV. Komentarz. Art. 1096–1217*, pod red. A. Marciniaka, Warszawa 2020, art. 1110⁴, nb 8, Legalis.

Torbus A., *Jurysdykcja krajowa w sprawach z zakresu postępowania zabezpieczającego oraz postępowania egzekucyjnego* [w:] *Egzekucja sądowa w świetle przepisów z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2016, Czytelnia Currendy.

Trammer H. [w:] *Zarys problematyki międzynarodowego procesu cywilnego państw kapitalistycznych*, Warszawa 1956.

Weitz K. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom VI. Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy)*, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2017, art. 1110(4), nb 6, Lex/el.

Akty prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483).

Konwencja wiedeńska o stosunkach dyplomatycznych z dnia 18 kwietnia 1961 r. (Dz.U. z 1965 r. Nr 37, poz. 232).

Konwencja wiedeńska o stosunkach konsularnych sporządzona w Wiedniu dnia 24 kwietnia 1963 r. (Dz.U. z 1982 r. Nr 13, poz. 98).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. UE L Nr 351, s. 1 ze zm.).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowych czynności sądów w sprawach z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego oraz karnego w stosunkach międzynarodowych (t.j. Dz.U. z 2014 r., poz. 1657 ze zm.).

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r., poz. 1359).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2022 r., poz. 1360 ze zm.).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1805 ze zm.); dalej: k.p.c.

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2324 ze zm.).

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 217).

Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2022 r., poz. 1520 ze zm.).

Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2008 r. Nr 234, poz. 1571).

Ustawa z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2309).

Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2021 r., poz. 1904 ze zm.).

Orzecznictwo

Uchwała SN z dnia 17 grudnia 2010 r., III CZP 93/10, OSNC 2011/7–8/80.

Uchwała SN z dnia 28 czerwca 2017 r., III CZP 10/17, Lex nr 2310033.

Już w sklepie Currendy!
www.sklep.currenda.pl

Postępowanie ze skargi o stwierdzenie przewlekłości postępowania egzekucyjnego

Marek Lewandowski

PRACTICA

CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

STRESZCZENIE Pojęcie niebudzącego wątpliwości dowodu na piśmie – uwagi na gruncie art. 822 k.p.c. oraz art. 845 § 2° k.p.c.

Niniejsze opracowanie omawia pojęcie, które w Kodeksie postępowania cywilnego występuje jedynie w części dotyczącej postępowania egzekucyjnego. Zwrotem wskazanym w tytule opracowania ustawodawca posługuje się jedynie w dwóch przepisach: art. 822 k.p.c. oraz art. 845 § 2° k.p.c. Pojęcie „niebudzący wątpliwości dowód na piśmie” nie spotkało się dotychczas z zainteresowaniem doktryny ani nie było przedmiotem wypowiedzi judykatury. Tymczasem stwierdzenie w konkretnym stanie faktycznym, co jest „dowodem niebudzącym wątpliwości na piśmie” przez organ egzekucyjny ma istotne znaczenie dla stron postępowania egzekucyjnego, stąd też kwestię tę poddano szczegółowej analizie w niniejszym opracowaniu.

Słowa kluczowe: *postępowanie egzekucyjne, dowód na piśmie, zajęcie*

SUMMARY The Term of an Unambiguous Written Proof – Comments Based on Art. 822 of the Civil Procedure Code and Art. 845 § 2° of the Civil Procedure Code

This article discusses a term that appears in the Civil Procedure Code solely in the part concerning enforcement proceedings. The legislator only uses the term specified in the title above in two articles: Art. 822 of the Civil Procedure Code and Art. 845 § 2° of the Civil Procedure Code. The term “unambiguous written proof” has not been subject to the doctrine or the judicature’s statement, yet. While, the fact that enforcement authorities identify, in specific actual circumstances, “an unambiguous written proof” is essential for the parties of the proceedings and that is why this issue has been analysed in detail in this paper.

Keywords: *enforcement proceedings, written proof, seizure*

Pojęcie niebudzącego wątpliwości dowodu na piśmie – uwagi na gruncie art. 822 k.p.c. oraz art. 845 § 2² k.p.c.

1. Wprowadzenie. Pojęcie dowodu w postępowaniu cywilnym

Oczywiste wydaje się stwierdzenie, że pojęcie dowodu jest wieloznaczne, zarówno na gruncie języka prawnego, jak i prawniczego¹. W doktrynie wielokrotnie podejmowano przy tym próby zdefiniowania pojęcia dowodu używanego w Kodeksie postępowania cywilnego².

W dawnej doktrynie W. Siedlecki wskazywał, że „pojęcie «dowód» może być różnie rozumiane w języku potocznym oraz w ścisłym tego słowa znaczeniu. W języku potocznym «dowodem» nazywa się zarówno środek dowodowy, jak i czynność zmierzającą do wykazania prawdziwości jakiegoś twierdzenia oraz oznaczenie wyniku postępowania dowodowego. Natomiast w ścisłym tego słowa znaczeniu przez dowód należy

¹ Ł. Błaszczak [w:] *System Postępowania Cywilnego. Tom II. Dowody w postępowaniu cywilnym*, pod red. Ł. Błaszczaka, Warszawa 2021 s. 89.

² Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r., poz. 1805 z późn. zm.); dalej: k.p.c.

rozumieć «środek dowodowy», a zatem ten środek, który umożliwia dowodzenie, a więc pozwala na przekonanie się o istnieniu lub nieistnieniu oznaczonych faktów, a tym samym o prawdziwości względnie nieprawdziwości twierdzeń o tych faktach»³.

Zdaniem W. Boniewicza pojęcie „dowód” „używane jest w Kodeksie postępowania cywilnego w znaczeniu środka dowodowego, czynności dowodzenia (czynność niedokonana) albo udowodnienia (czynność dokonana), postępowania dowodowego, czynnika przekonującego sąd o istnieniu albo nieistnieniu określonego faktu, dokumentu, przedmiotu oględzin i przedmiotu utrwalającego i przenoszącego obrazy lub dźwięki»⁴.

Również współczesna doktryna podejmuje próby zdefiniowania tego pojęcia. Zdaniem K. Piaseckiego pojęcie dowodu oznacza: a) przebieg pewnego rozumowania prowadzącego do przeświadczenia o pewnym stanie rzeczy; b) postępowanie dowodowe; c) ostateczny wynik procesu myślowego; d) środek dowodowy; e) źródło dowodowe; f) fakt dowodowy⁵.

Według T. Erecińskiego, który przytacza dawną definicję W. Siedleckiego, „pojęcie dowodu ma wiele znaczeń. Oznaczać może przebieg rozumowania, które prowadzi do przeświadczenia o stanie rzeczy, postępowanie dowodowe, środek dowodowy, źródło dowodowe lub fakt dowodowy. (...) Przez dowód w ścisłym znaczeniu rozumie się środek dowodowy, tj. ten środek, który umożliwia przekonanie się o istnieniu lub nieistnieniu faktów, a tym samym o prawdziwości bądź nieprawdziwości twierdzeń o tych faktach»⁶.

W najnowszej doktrynie proponuje się jednak przyjęcie założenia o wieloznaczeniowości terminu „dowód” i ujmowania go w zależności od potrzeb w sposób różny – jako środek dowodowy, materiał dowodowy, czy źródło dowodowe⁷.

³ W. Siedlecki, *Postępowanie cywilne. Zarys wykładu*, Warszawa 1972, s. 301.

⁴ W. Broniewicz, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 1983, s. 177.

⁵ K. Piasecki, *System dowodów i postępowanie dowodowe w sprawach cywilnych*, Warszawa 2012, s. 17.

⁶ T. Ereciński [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Postępowanie rozpoznawcze*, wyd. 5, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2016, s. 278.

⁷ Ł. Błaszczak [w:] *System Postępowania Cywilnego...*, *op. cit.*, s. 101.

Nie przesądzając o zasadności konkretnej definicji dowodu, na potrzeby niniejszego opracowania należy przyjąć, że dowód w rozumieniu art. 822 k.p.c. oraz art. 845 § 2² k.p.c. to właśnie dowód w ścisłym znaczeniu, czyli środek dowodowy, który umożliwi organom postępowania egzekucyjnego stwierdzenie istnienia lub nieistnienia faktów stanowiących o zaistnieniu przesłanek do wstrzymania się przez komornika sądowego z dokonaniem czynności (art. 822 k.p.c.) lub umorzenia egzekucji z ruchomości (art. 845 § 2² k.p.c.).

2. „Dowód niebudzący wątpliwości” w postępowaniu egzekucyjnym

Wydaje się, że wskazane powyżej wątpliwości terminologiczne co do pojęcia „dowód” mogą prowadzić do istotnych problemów praktycznych właściwie wyłącznie w fazie rozpoznawczej postępowania cywilnego. To właśnie w postępowaniu rozpoznawczym sąd przeprowadza postępowanie dowodowe (art. 235–315 k.p.c.), by następnie dokonać procesu oceny dowodów (art. 227–234 k.p.c.)⁸. Ze względu na rozbudowaną regulację postępowania dowodowego przewidzianą dla postępowania rozpoznawczego, słusznie przyjmuje się w doktrynie, że prowadzenie dowodzenia jest charakterystyczne właśnie dla postępowania rozpoznawczego⁹.

Wskazać trzeba, że w postępowaniu zabezpieczającym wystarczające jest jedynie uprawdopodobnienie¹⁰ – stosownie do brzmienia art. 730¹

⁸ Przy czym wskazane przepisy odnoszą się do postępowania przed sądem państwowym. Sąd polubowny nie jest związany tymi przepisami (art. 1184 k.p.c.), a sposób prowadzenia postępowania dowodowego może być właściwie dowolnie określony przez strony (art. 1191 § 1 k.p.c.).

⁹ Ł. Błaszczak [w:] *System Postępowania Cywilnego...*, *op. cit.*, s. 75.

¹⁰ Ustawodawca wprowadza przy tym w całym k.p.c. liczne odstępstwa od rygoru udowodnienia na rzecz jedynie „uprawdopodobnienia”: art. 50 § 1 i 2, art. 78 § 2, art. 144 § 1, art. 162 § 3, art. 169 § 2, art. 187 § 2 pkt 4, art. 203¹, art. 205³, art. 205¹², art. 281 § 1, art. 346 § 1, art. 368 § 1², art. 410 § 2, art. 414, art. 424³ § 1 pkt 4, art. 458⁸ § 4, art. 479⁹⁸ § 1, art. 479⁹⁹ pkt 2, art. 479¹⁰⁶, art. 479¹⁰⁷, art. 529 § 2, art. 552 § 2, art. 634, art. 635 § 2 i § 21, art. 637 § 1, art. 655 § 2, art. 670 § 1, art. 763² § 1, art. 913 § 2 pkt 1, art. 1140 § 1, art. 1141 § 2 i art. 1181 § 1. Jednakże za charakterystyczne dla postępowania zabezpieczającego należy uznać właśnie ciężar jedynie uprawdopodobnienia okoliczności przytaczanych we wniosku o zabezpieczenie, tj. istnienia roszczenia, oraz interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia.

§ 1 k.p.c., zgodnie z którym udzielenia zabezpieczenia może żądać każda strona lub uczestnik postępowania, jeżeli uprawdopodobni roszczenie oraz interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia. Uprawdopodobnienie jest przy tym czymś innym niż dowodzenie i określa się je nawet jako „ułatwione postępowanie dowodowe, surogat, namiastkę dowodu niedającą pewności, lecz tylko wiarygodność (prawdopodobieństwo) twierdzenia o jakimś fakcie”¹¹.

Jeśli chodzi zaś o postępowanie egzekucyjne, to regulując postępowanie klauzulowe, ustawodawca posługuje się w art. 786 k.p.c. pojęciem dostarczenia dowodu, a także pojęciem wykazania pewnych okoliczności za pomocą dokumentów urzędowych lub prywatnych z podpisem urzędowo poświadczonym – w art. 787, 787¹ i 788 k.p.c. W tym znaczeniu za wykazanie należy uznać przedłożenie przez wnioskodawcę takich dokumentów, by sąd w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności doszedł do przekonania, że okoliczności wskazane we wniosku o nadanie klauzuli wykonalności rzeczywiście zaszczyły.

Z kolei regulując tzw. właściwe postępowanie egzekucyjne¹², ustawodawca posługuje się dwukrotnie tytułowym pojęciem dowodu niebudzącego wątpliwości – w art. 822 k.p.c., zgodnie z którym: „Komornik wstrzyma się z dokonaniem czynności, jeżeli przed jej rozpoczęciem dłużnik złoży **niebudzący wątpliwości dowód na piśmie**, że obowiązku swojego dopełnił albo że wierzyciel udzielił mu zwłoki. Komornik wstrzyma się również z dokonaniem czynności, jeżeli przed jej rozpoczęciem dłużnik albo jego małżonek podniesie zarzut wynikający z umowy małżeńskiej przeciwko dokonaniu czynności i okaże umowę majątkową małżeńską oraz przedłoży **niebudzący wątpliwości dowód na piśmie**, że zawarcie umowy majątkowej małżeńskiej oraz jej rodzaj były wierzycielowi wiadome. Wstrzymując się

¹¹ J. Jagieła [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom IV. Komentarz. Art. 730–1095¹*, pod red. A. Marciniaka, Warszawa 2020, s. 31.

¹² Termin „właściwe postępowanie egzekucyjne” tradycyjnie jest rozumiany w doktrynie jako ta część postępowania egzekucyjnego, która zmierza bezpośrednio do wyegzekwowania świadczenia. Do właściwego postępowania egzekucyjnego nie zalicza się zatem postępowania o nadanie klauzuli wykonalności. Zob. zamiast wielu: A. Marciniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom IV. Komentarz. Art. 730–1095¹*, pod red. A. Marciniaka, Warszawa 2020, s. 195 oraz postanowienie SN z dnia 20 października 2005 r., II CZ 90/05, Lex nr 1554390.

z dokonaniem czynności, komornik stosownie do okoliczności podejmie działania, które umożliwiają dokonanie czynności w przyszłości” oraz w art. 845 § 2² k.p.c. dotyczącym egzekucji z ruchomości, zgodnie z którym: „Komornik umarza postępowanie w niezbędnym zakresie, jeżeli **przedstawiono niebudzący wątpliwości dowód na piśmie**, że zajęte ruchomości nie stanowią własności dłużnika. Nie dotyczy to sytuacji, w której sam dłużnik dokonał zbycia ruchomości na rzecz osoby trzeciej”.

Pojęcie „dowód niebudzący wątpliwości” nie występuje przy tym w żadnym innym miejscu Kodeksu postępowania cywilnego. Wprawdzie ustawodawca wielokrotnie w ramach tego aktu posługuje się pojęciem wątpliwości¹³ w różnym kontekście, to oprócz wyżej wspomnianych dwóch przepisów nie zestawiono pojęcia „wątpliwość” z pojęciem „dowód”. Należy więc stwierdzić, że „dowód niebudzący wątpliwości” to pojęcie *sui generis*¹⁴, które to pojęcie jednocześnie należy uznać za kontrowersyjne i niekorespondujące z konstrukcją dowodu z dokumentu w rozumieniu art. 243¹ i następnych k.p.c.¹⁵

3. Niebudzący wątpliwości dowód na piśmie jako podstawa do wstrzymania się komornika z czynnością w trybie art. 822 k.p.c.

Przechodząc do analizy „dowodu niebudzącego wątpliwości”, w pierwszej kolejności należy wskazać na treść art. 822 k.p.c. Przepis ten częściowo odpowiada brzmieniu art. 567 dawnego Kodeksu postępowania cywilnego,

¹³ Zob. w k.p.c.: art. 18 § 1, art. 34 § 3, art. 119¹, art. 183³ § 2, art. 229, art. 339 § 2, art. 346 § 1, art. 352, art. 390 § 1, art. 391¹ § 2, art. 398⁹ § 1 pkt 2, art. 398¹⁷ § 1, art. 458⁹ § 2, art. 485 § 2, art. 801 § 2, art. 829² § 4, art. 835¹, art. 1174 § 1 i 2, art. 1200 § 1 pkt 2.

¹⁴ Na marginesie trzeba wskazać, że art. 254 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1228 z późn. zm.) stanowi, że: „Zmianę wierzyciela po zgłoszeniu wierzytelności uwzględnia się na liście wierzytelności tylko wtedy, gdy została stwierdzona dokumentem urzędowym lub **niebudzącym wątpliwości dokumentem** prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym i gdy zmiana wierzyciela zgłoszona została syndykowi przed przekazaniem listy wierzytelności sędziemu-komisarzowi”. Pojęcie niebudzącego wątpliwości dokumentu prywatnego nie było jednak przedmiotem zainteresowania doktryny prawa upadłościowego.

¹⁵ T. Zembruski, *Zajęcie rzeczy w egzekucji z ruchomości, czyli tworzenie i unicestwianie węzła egzekucyjnego* [w:] *Nowy model zarządu komornika sądowego i finansowania egzekucji sądowej*, pod red. A. Góry-Błaszczkowskiej, K. Flagi-Gieruszyńskiej, I. Gil, Sopot 2018, s. 231.

zgodnie z którym: „Komornik wstrzyma się z dokonaniem czynności, jeżeli przed jej rozpoczęciem dłużnik złoży **dowód na piśmie, niebudzący wątpliwości**, że obowiązku swego dopełnił, albo że wierzyciel udzielił mu zwłoki. O wstrzymaniu czynności komornik zawiadomi wierzyciela”¹⁶.

Artykuł 822 k.p.c. dotyczy jedynie wstrzymania się przez komornika z dokonaniem czynności egzekucyjnych i stanowi o instytucji odrębnej od zawieszenia postępowania egzekucyjnego. Chociaż wykładnia językowa tego przepisu prowadziła by do wniosku, że komornik ma wstrzymać jedną, konkretną czynność, to jednak przyjąć należy, iż po przedstawieniu stosownego dowodu, o jakim mowa w art. 822 k.p.c., komornik powinien wstrzymać się ze wszystkimi dalszymi czynnościami, które zmierzają do wyegzekwowania świadczenia¹⁷. Taka interpretacja wpisuje się w założenie, że elementem ochrony dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym jest właśnie ochrona przeciwko określonemu sposobowi wykonania egzekucji w pewnych okolicznościach, co jest bezpośrednio związane z ideą stosowania sposobu egzekucji najmniej uciążliwego dla dłużnika¹⁸.

Artykuł 822 k.p.c. jest różnie oceniany w doktrynie co do tego, czy stanowi on o obowiązku czy raczej uprawnieniu komornika do wstrzymania się z dokonaniem czynności. K. Flaga-Gieruszyńska wskazuje, że przepis ten „ma za zadanie umożliwić komornikowi w prosty sposób chwilowe wstrzymanie toku egzekucji w celu wyjaśnienia wątpliwości,

¹⁶ Przepis ten, jak i całą część Kodeksu postępowania cywilnego z 1930 r. regulującą postępowanie egzekucyjne wprowadzono tamże na mocy Obwieszczenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 grudnia 1932 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Kodeksu postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 1932 r. Nr 112 poz. 934). W ramach tego obwieszczenia, na mocy art. LXXVIII Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r. – Prawo o sądowym postępowaniu egzekucyjnym (t.j. Dz.U. z 1932 r. Nr 93, poz. 803), prawo o sądowym postępowaniu egzekucyjnym stało się częścią Kodeksu postępowania cywilnego.

¹⁷ M. Łochowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Art. 506–1217*, pod red. T. Szanciły, Warszawa 2019, s. 803.

¹⁸ K. Flaga-Gieruszyńska, *Przeciwdziałanie nadmiernej uciążliwości egzekucji i szykownianiu dłużnika w świetle postanowień Kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Prawa wierzyciela a ochrona dłużnika w egzekucji sądowej. Teoria i praktyka*, pod red. H. Bednorz-Godyń, A. Marciniaka, Warszawa 2022, s. 100.

które pojawiły się przed przystąpieniem do tej egzekucji”¹⁹. Z kolei M. Łochowski przyjmuje, że „po przedstawieniu stosownego dokumentu komornik powinien wstrzymać się ze wszystkimi dalszymi czynnościami”²⁰. Podobne stanowisko zajmuje J. Jagieła, wskazując, że „według treści art. 822 k.p.c. komornik wstrzyma się z dokonaniem czynności z urzędu, jeżeli stwierdzi istnienie przesłanek wstrzymania w tym przepisie określonych”²¹. Jednoznaczne stanowisko zajmuje K. Golinowska, twierdząc, że w razie wystąpienia okoliczności wymienionych w art. 822 k.p.c. wstrzymanie się z dokonaniem czynności przez komornika jest obligatoryjne i nie wymaga złożenia w tym przedmiocie wniosku przez dłużnika lub jego małżonka²².

W orzecznictwie problematyka ta jest również rozpatrywana niejednolicie. Sąd Najwyższy wskazał, że art. 822 k.p.c. „zezwala komornikowi na wstrzymanie się z dokonaniem czynności”²³. Według Sądu Okręgowego w Sieradzu art. 822 k.p.c. zawiera „enumeratywny katalog okoliczności, które skutkują wstrzymaniem czynności egzekucyjnych przez komornika”²⁴. Sąd Okręgowy w Szczecinie przyjął z kolei, że „komornik (...), nawet po otrzymaniu od dłużnika dokumentów potwierdzających fakt spełnienia świadczenia do rąk wierzyciela, nie ma prawnej możliwości zaniechania skierowania egzekucji co do tej części świadczenia. Powinien co najwyżej wstrzymać czynności egzekucyjne, o ile zajądą podstawy przewidziane w art. 822 k.p.c.”²⁵.

Należy zauważyć, iż omawiany przepis nie zawiera zwrotów, które wskazywałyby na to, że komornik jedynie może (ale nie musi) wstrzymywać się z czynnością egzekucyjną w przypadku zajścia przesłanek

¹⁹ K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, wyd. 11, pod red. A. Zielińskiego, Warszawa 2019, s. 1648.

²⁰ M. Łochowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, *op. cit.*, s. 803.

²¹ J. Jagieła [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, *op. cit.*, s. 674.

²² K. Golinowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 730–1217*, wyd. 3, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2019, s. 510.

²³ Wyrok SN z dnia 25 kwietnia 2017 r., V CSK 364/16, Lex nr 2327133.

²⁴ Wyrok SO w Sieradzu z dnia 8 marca 2018 r. I C 289/15, Lex nr 2474479.

²⁵ Wyrok SO w Szczecinie z dnia 10 lutego 2015 r., II Ca 768/14, Lex nr 2341643.

objętych dyspozycją art. 822 k.p.c. Tym samym te poglądy doktryny oraz wypowiedzi judykatury, które wskazują na to, że komornik jedynie ma możliwość (a nie obowiązek) wstrzymania się z dokonaniem czynności, nie zasługują na aprobatę. Omawiany przepis na nic komornikowi „nie zezwala”, jak przyjmuje Sąd Najwyższy²⁶, tylko wskazuje w sposób stanowczy, że komornik „wstrzyma się z dokonaniem czynności”. Już sama językowa wykładnia art. 822 k.p.c. implikuje wniosek, że przepis ten ma charakter nakazujący komornikowi wstrzymanie się z dokonaniem czynności w przypadku zajścia przesłanek wskazanych w tym przepisie. Również z uwagi na wykładnię celowościową tego przepisu, który dotyczy ochrony dłużnika²⁷, należy przyjąć, iż regulacja ta wskazuje na obowiązek komornika wstrzymania się z czynnością egzekucyjną po przedłożeniu mu „niebudzącego wątpliwości dowodu na piśmie”.

Wstrzymanie się z dokonaniem czynności następuje z inicjatywy dłużnika, przy czym nie jest konieczne złożenie przez niego wniosku o wstrzymanie czynności, ale jedynie złożenie dowodów objętych dyspozycją art. 822 k.p.c.²⁸ Gdyby jednak został złożony wniosek przez dłużnika, komornik powinien w przedmiocie wstrzymania czynności wydać postanowienie, w którym albo uwzględni wniosek, albo go oddali, a takie postanowienie będzie podlegało zaskarżeniu skargą na czynności komornika²⁹.

Przy ocenie przesłanek określonych w art. 822 k.p.c. wskazać należy, że po pierwsze dowód, który uzasadnia wstrzymanie się przez komornika z czynnością egzekucyjną, **ma nie budzić wątpliwości**, a po drugie ma być **dowodem na piśmie**.

Jeśli chodzi o pierwszą kwestię, to może pojawić się pytanie, czy dowód ten ma nie budzić wątpliwości w znaczeniu obiektywnym czy subiektywnym. Wydaje się, iż dowód ten powinien być taki, aby komornik

²⁶ Wyrok SN z dnia 25 kwietnia 2017 r., V CSK 364/16, Lex nr 2327133.

²⁷ J. Jagieła, *Skuteczność orzeczeń sądowych i umów dotyczących wspólności majątkowej małżeńskiej* (cz. II – skuteczność umów dotyczących wspólności majątkowej), M.Prawn. 2020, nr 15, s. 805.

²⁸ M. Łochowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, op. cit., s. 807.

²⁹ *Ibidem*.

mógł jednoznacznie stwierdzić, że dłużnik dopełnił swojego obowiązku albo że udzielono mu zwłoki lub też że wierzyciel wiedział o zawarciu umowy majątkowej małżeńskiej i jej rodzaju. Skoro ocena dowodu przedstawionego komornikowi została pozostawiona jego ocenie³⁰, to dowód nie powinien budzić wątpliwości w znaczeniu subiektywnym.

Komornik nie może jednak badać prawdziwości dokumentu, tj. tego, czy dane zawarte w dokumencie są zgodne z rzeczywistością. Ustalenie bowiem, czy świadczenie zostało rzeczywiście spełnione albo dłużnikowi udzielono zwłoki, czy też czy rzeczywiście zawarto umowę małżeńską, nie należy do komornika, lecz do sądu procesowego³¹.

Każdorazowo zastosowanie art. 822 k.p.c. ma jedynie skutek tymczasowy, bowiem to od wierzyciela zależy kwestia dalszego dokonania czynności przez komornika (art. 822 zd. 5 k.p.c.), a komornik zgodnie z art. 804 k.p.c. nie jest uprawniony do badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym. W razie polecenia komornikowi przez wierzyciela dalszego prowadzenia postępowania egzekucyjnego, mimo wystąpienia okoliczności objętych dyspozycją art. 822 k.p.c., właściwym sposobem poszukiwania ochrony przez dłużnika lub jego małżonka (w odniesieniu do podstawy wstrzymania się z czynnością w związku z zarzutem zawarcia małżeńskiej umowy majątkowej) będzie odpowiednie powództwo przeciwegzekucyjne (art. 840, art. 840¹ i art. 841 § 1 k.p.c.).

Należy przy tym poczynić zastrzeżenie, że jeśli sąd jest wyposażony w możliwość swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.), to komornik w zakresie ustalenia, czy zostały spełnione przesłanki z art. 822 k.p.c. również powinien na podstawie odesłania zawartego w art. 13 § 2 k.p.c. dysponować swobodną oceną przedłożonego mu dowodu, przy czym tak jak się przyjmuje w stosunku do sędziowskiej oceny dowodów – nie powinna być to ocena dowolna, a poddana kryteriom logicznym, ustawowym i ideologicznym³².

³⁰ J. Jagieła [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, *op. cit.*, s. 676. Por. także: wyrok SR w Kłodzku z dnia 6 marca 2013 r., I C 1379/12, Lex nr 1905238.

³¹ J. Jagieła [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, *op. cit.*, s. 676

³² Zob. w kwestii granic oceny dowodów zamiast wielu: T. Ereciński [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, *op. cit.*, s. 307. W przypadku postępowania egzekucyjnego za

W drugiej kwestii należy wskazać, że jedynie „niebudzący wątpliwości dowód”, który jest „na piśmie”, może być dowodem uzasadniającym konieczność wstrzymania się przez komornika z dokonaniem czynności zgodnie z art. 822 k.p.c. Skoro ustawodawca nie wskazał, co rozumie przez pojęcie „dowód na piśmie”, to należy przyjąć, że może to być każdy dowód w formie pisemnej, a nie jedynie dokument urzędowy lub z podpisem urzędowo poświadczonym³³.

Zgodnie z art. 78 § 1 Kodeksu cywilnego³⁴ do zachowania pisemnej formy czynności prawnej wystarczy złożenie własnoręcznego podpisu na dokumencie obejmującym treść oświadczenia woli. Zatem złożony przez dłużnika dokument musi być zaopatrzony we własnoręczny podpis osoby składającej oświadczenie w nim zawarte. W doktrynie wskazuje się, że nie można jednak uznać za wystarczające nadesłanie komornikowi takiego dowodu faksem, czy też przedłożenie jego niepoświadczonej kserokopii³⁵. W orzecznictwie z kolei przyjmuje się, że dla uznania kserokopii za dokument niezbędne jest oświadczenie, iż istnieje oryginał, a takim oświadczeniem będzie umieszczenie na kserokopii dokumentu poświadczania zgodności z oryginałem opatrzonego podpisem poświadczającego – bez takiego oświadczenia kserokopia nie może być bowiem uznana za dokument, co należy odnosić także do skanu dokumentu³⁶.

Jednakże mając na uwadze dynamikę postępowania egzekucyjnego, w którym kilkudniowa zwłoka między przekazaniem komornikowi dowodu w formie kserokopii czy skanu a ewentualnym wstrzymaniem się komornika z dokonaniem czynności może powodować dotkliwe dla dłużnika skutki, takie jak przekazanie środków wierzycielowi i ich roz-

kryterium „ideologiczne” niewątpliwie powinna być uznawana kwestia wyważenia interesów stron tego postępowania.

³³ Tak jak czyni to ustawodawca np. w art. 245 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1520 z późn. zm.). Zob. także M. Allerhand, *Kodeks postępowania cywilnego. Część 2. Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające*, Lwów 1933, s. 122.

³⁴ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1360 z późn. zm.); dalej: k.c.

³⁵ K. Golinowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, *op. cit.*, s. 509.

³⁶ Wyrok SR w Gdańsku z dnia 6 sierpnia 2019 r., I C 1214/18, Lex nr 2716767.

dysponowanie³⁷, należy uznać ten pogląd za nietrafny albo co najmniej nieaktualny w świetle obecnego poziomu rozwoju społeczeństwa oraz postępu technologicznego. Nie powinna budzić wątpliwości możliwość wstrzymania się przez komornika z dokonaniem czynności egzekucyjnej w sytuacji przedłożenia przez dłużnika dowodu spełnienia swojego obowiązku albo udzielenia mu zwłoki przez wierzyciela, np. poprzez przesłanie skanu dokumentu za pośrednictwem poczty elektronicznej w sytuacji, kiedy dłużnik nie może komornikowi przedstawić stosownego dowodu od razu i nadaje go (jednocześnie z wysłaniem skanu) przesyłką listową do komornika. Taka wykładnia treści art. 822 k.p.c. i pojęcia „dokument” wydaje się uzasadniona, gdyż nie zniweczy celu egzekucji. Wstrzymanie się przez komornika z jej dokonaniem jest bowiem uwarunkowane podjęciem przez komornika działań, które umożliwią dokonanie danej czynności w przyszłości (art. 822 zd. 3 k.p.c.). W tym celu komornik może zwrócić się np. do podmiotów trzecich z prośbą o złożenie wyjaśnień na podstawie art. 761 k.p.c., prowadzić poszukiwania majątku dłużnika (art. 801² k.p.c.), a także dokonać zajęcia innych składników majątku dłużnika. Jeśli komornik wstrzyma się z dokonaniem czynności na podstawie skanu dokumentu, który następnie otrzyma pocztą, nie zajdzie groźba zniweczenia celu egzekucji.

Jeśli chodzi o inne kategorie dokumentów, to wydaje się, że na gruncie art. 822 k.p.c. wystarczające będzie przedstawienie komornikowi dokumentu opatrzonego kwalifikowanym podpisem elektronicznym, który jest równoważny formie pisemnej zgodnie z art. 78¹ § 2 k.c., przy czym dokumentem jest nośnik informacji umożliwiający zapoznanie się z jej treścią (art. 77³ k.c.)³⁸. Zatem w odniesieniu do dokumentu, o jakim mowa w art. 78¹ § 1 k.c., jego „złożenie” nie może być rozumiane dosłownie – w przypadku takiego dokumentu jego złożenie mogłoby polegać

³⁷ To, w jakim czasie komornik przekazuje wierzycielowi rozdysponowane środki, zależy od przedmiotu egzekucji oraz od sposobu egzekucji, w ramach którego doszło do wyegzekwowania należności – zob. art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1168 z późn. zm.).

³⁸ M. Łochowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, *op. cit.*, s. 807.

na przesłaniu go do komornika pocztą elektroniczną lub złożeniu komornikowi na płycie CD czy dysku USB lub innym nośniku zewnętrznym. Dokument przekazany za pomocą dowolnego nośnika powinien zatem zostać przez komornika poddany ocenie niezależnie od tego, na jakim nośniku informacji został dostarczony, a zapewne prawdziwe będzie założenie, iż każdy komornik w Polsce posiada w swojej kancelarii komputer umożliwiający odtworzenie dowolnego nośnika informacji³⁹.

Po analizie pojęć wspólnych dla całego art. 822 k.p.c. należy zwrócić uwagę na poszczególne okoliczności faktyczne objęte dyspozycją tego przepisu w kontekście samej treści dowodów, które pozwolą wykazać zajście wymienionych okoliczności wskazanych w treści omawianej regulacji.

Przepis ten, jak już wspomniano, obejmuje swoją dyspozycją następujące okoliczności: spełnienia przez dłużnika świadczenia, które ma być przedmiotem egzekucji (zdanie pierwsze), uzyskania przez dłużnika przesunięcia terminu wykonania świadczenia, tj. udzielenia mu zwłoki (zdanie pierwsze *in fine*) oraz podniesienia przez dłużnika zarzutu z umowy majątkowej małżeńskiej, której zawarcie było wiadome wierzycielowi (zdanie drugie).

Pierwszą okolicznością uzasadniającą wstrzymanie się przez komornika z dokonaniem czynności będzie „dopełnienie obowiązku” przez dłużnika. Należy przyjąć, że w przypadku świadczeń pieniężnych dowodem spełnienia świadczenia jest np. pokwitowanie wierzyciela (art. 462 § 1 k.c.), czy też potwierdzenie przelewu środków z rachunku bankowego dłużnika albo dowód nadania przez dłużnika pieniężnego przekazu pocztowego.

³⁹ Teza ta wydaje się uzasadniona w świetle bieżącego poziomu rozwoju społeczeństwa i faktycznego uzależnienia wykonywania zawodu prawniczego od korzystania z aktów prawnych oraz komentarzy i orzecznictwa zgromadzonych w systemach informacji prawnych. Ponadto nie wydaje się możliwe prowadzenie kancelarii komorniczej w taki sposób, że urządzenia ewidencyjne i akta sprawy komornik będzie prowadził jedynie w formie papierowej, i to sporządzanej bez użycia sprzętu komputerowego i drukarki. Zob. uregulowanie kwestii prowadzenia przez komorników sądowych urządzeń ewidencyjnych w formie elektronicznej w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2018 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad prowadzenia biurowości, rachunkowości i ewidencji operacji finansowych kancelarii komorniczych (Dz.U. z 2018 r., poz. 2517).

Jako pokwitowanie w rozumieniu art. 462 § 1 k.c. należy uznać każde oświadczenie woli wierzyciela, chociażby w zwykłej formie pisemnej, w której potwierdza on spełnienie przez dłużnika świadczenia. Pokwitowanie może też występować w formie szczególnej, bowiem stosownie do brzmienia art. 462 § 2 k.c., jeżeli dłużnik jest zainteresowany (ze względu na interes prawny lub faktyczny) uzyskaniem pokwitowania w szczególnej formie (np. w formie pisemnej z urzędowym poświadczeniem podpisu lub daty), co oznacza także wymogi co do treści pokwitowania, może domagać się od wierzyciela takiego pokwitowania, wykazując, że ma w tym interes⁴⁰.

W przypadku potwierdzeń przelewów bankowych, które mogłyby stanowić dowód spełnienia świadczenia na rzecz wierzyciela, istotne jest, że zgodnie art. 7 ust. 3 Prawa bankowego⁴¹, jeżeli ustawa zastrzega dla czynności bankowej formę pisemną, uznaje się, iż czynność dokonana w formie elektronicznej spełnia wymagania formy pisemnej. Dłużnik dysponujący więc potwierdzeniem przelewu wystawionym przez bank (które to potwierdzenie nie ma podpisu, bo taki podpis nie jest wymagany) powinien móc skorzystać z wstrzymania się przez komornika z czynnością bez przeszkód w interpretacji formy potwierdzenia przelewu bankowego. Natomiast w odniesieniu do potwierdzeń przelewów dokonanych za pośrednictwem Poczty Polskiej słusznie przyjęto w orzecznictwie, że do wstrzymania się przez komornika z dokonaniem czynności konieczne jest także wykazanie przez dłużnika, iż przelew został zrealizowany⁴². Powyższe stwierdzenie będzie adekwatne także do oceny dokumentów potwierdzeń przekazów i przelewów realizowanych przez inne podmioty świadczące przekazy gotówkowe, bowiem samo złożenie dyspozycji przelewu nie oznacza jeszcze jego realizacji.

⁴⁰ W. Popiołek [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające*, wyd. 8, pod red. K. Pietrzykowskiego, Warszawa 2015, s. 33.

⁴¹ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 2439 z późn. zm.).

⁴² Wyrok SO w Szczecinie z dnia 14 czerwca 2018 r., II Ca 1481/17, Lex nr 2607732.

Za prawidłowe należy uznać wyrażone w doktrynie zapatrywanie, że do wstrzymania czynności wystarczające będzie również przedstawienie przez dłużnika odpisu postanowienia zezwalającego na złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego (art. 463, art. 465 § 3 oraz art. 467 k.c.) wraz z dowodem złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu (np. wpłaty środków pieniężnych na rachunek depozytowy)⁴³. W przypadku świadczeń niepieniężnych wystarczającym dowodem będzie pokwitowanie (art. 462 k.c.), czy też sporządzony przez obydwie strony zwyczajowo przyjęty w niektórych stosunkach protokół zdawczo-odbiorczy lub inny dowód wydania rzeczy. Analogicznie za dowód spełnienia świadczenia niepieniężnego powinno posłużyć też postanowienie sądu w przedmiocie złożenia rzeczy do depozytu oraz pokwitowanie przez sąd przyjęcia depozytu (art. 639¹⁰ k.p.c.).

Drugą okolicznością uzasadniającą wstrzymanie się z czynnościami, zgodnie z art. 822 k.p.c., jest udzielenie dłużnikowi zwłoki przez wierzyciela, np. poprzez odroczenie terminu zobowiązania (art. 501 k.c.). Czynność ta będzie polegała na ustaleniu nowego terminu spełnienia świadczenia, zastrzeżonego na korzyść dłużnika (art. 457 k.c.). Takie odroczenie może być skutkiem zawartej ugody (art. 917–918 k.c.) zmieniającej treść dotychczas istniejącego stosunku zobowiązaniowego. Ponadto wierzyciel i dłużnik mogą zmienić treść swojego pierwotnego stosunku zobowiązaniowego także poprzez rozłożenie świadczenia na raty. W świetle art. 822 k.p.c. należy więc stwierdzić, że do wstrzymania się komornika ze względu na udzielenie zwłoki przez wierzyciela będzie konieczne przedłożenie dokumentu w postaci np. aneksu do umowy lub ugody, albo też samego oświadczenia woli wierzyciela zawierającego zgodę na spełnienie świadczenia w późniejszym terminie bądź wyrażającego wolę rozłożenia świadczenia na raty.

Trzecią okolicznością, w której komornik wstrzyma się z dokonaniem czynności, jest zarzut związany z zawarciem umowy małżeńskiej

⁴³ M. Łochowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, *op. cit.*, s. 804.

(art. 822 zd. 2 k.p.c.). Zarzutem dłużnika albo jego małżonka wynikającym z umowy małżeńskiej przeciwko dokonaniu czynności może być zarzut przeciwko dopuszczalności zaspokojenia się wierzyciela z określonego mienia, a więc gdy na skutek zawarcia umowy małżeńskiej zaszyły zmiany co do przynależności tego mienia w stosunku do przynależności wynikającej z przepisów ustawy. Może to być zatem zarzut, że egzekucja jest skierowana do tych składników majątku osobistego dłużnika lub majątku wspólnego małżonków, które weszłyby do tych majątków, gdyby umowa majątkowa nie została zawarta, jednakże wskutek jej zawarcia do majątków tych nie należą⁴⁴.

Z art. 822 zd. 2 k.p.c. wynika, że do wstrzymania się komornika z dokonaniem czynności konieczne jest okazanie przez dłużnika umowy małżeńskiej oraz przedłożenie (a nie złożenie, jak w zdaniu pierwszym omawianego przepisu) niebudzącego wątpliwości dowodu na piśmie, iż jej zawarcie i rodzaj były wierzycielowi wiadome. W przypadku umowy małżeńskiej „okazanie” oznacza więc, że nie zachodzi konieczność składania tego dokumentu do akt postępowania egzekucyjnego – odmiennie niż w przypadku „przedłożenia” dokumentu. Okazanie może nastąpić podczas dokonywania przez komornika czynności egzekucyjnych zmierzających do zajęcia majątku niebędącego majątkiem osobistym dłużnika. Wydaje się również, że skuteczne byłoby swoiste „uprzedzenie” przez dłużnika ewentualnego zajęcia takiego majątku i okazanie komornikowi jeszcze przed pierwszą czynnością egzekucyjną zmierzającą do zajęcia ruchomości czy innego składnika majątku umowy małżeńskiej oraz przedłożenia dowodu, że jej zawarcie i rodzaj były wierzycielowi wiadome – np. podczas przyjęć interesantów w kancelarii komornika. Każdorazowo jednak okazanie przez dłużnika umowy małżeńskiej powinno zostać przez komornika stwierdzone w sporządzonym przez niego protokole, skoro nie ma obowiązku złożenia takiej umowy do akt postępowania egzekucyjnego.

⁴⁴ F. Zedler, *Obrona małżonków żyjących w umownym ustroju majątkowym w egzekucji prowadzonej do majątku wspólnego za długu jednego z nich* [w:] *Księga Jubileuszowa prof. dr. hab. Tadeusza Smoczyńskiego*, pod red. M. Andrzejewskiego, L. Kociuckiego, M. Łączkowskiej, A.N. Schulz, Toruń 2008, s. 280.

Co do kwestii „niebudzącego wątpliwości dowodu na piśmie”, że zarówno zawarcie małżeńskiej umowy majątkowej, jak i rodzaj były wierzycielowi znane, aktualne pozostaną poczynione powyżej uwagi co do formy, w jakiej ma być przedłożony taki dowód. Może on więc przybrać formę pisemną oraz elektroniczną. Jeśli chodzi zaś o treść tego dowodu, to w zasadzie może być to każdy dowód, z którego będzie wynikać wiedza wierzyciela. Przykładowo może to być treść umowy z wierzycielem, w której wskazano na zawarcie małżeńskiej umowy majątkowej, jakkolwiek informacja małżonków skierowana do wierzyciela w związku z jej zawarciem, czy też odpisy z publicznych rejestrów, które wskazywałyby na to, że wierzyciel wiedział o zawarciu małżeńskiej umowy majątkowej. J. Jagieła wymienia w tym przypadku księgi wieczyste (w zakresie małżeńskiej wspólności majątkowej i podstawy jej wpisów), Krajowy Rejestr Sądowy (w zakresie zamieszczenia informacji w przypadku wspólników spółki jawnej, członków europejskiego zgrupowania interesów gospodarczych, wspólników spółki partnerskiej, wspólników spółki komandytowej oraz komplementariuszy spółki komandytowo-akcyjnej o pozostawaniu w związku małżeńskim, zawarciu małżeńskiej umowy majątkowej, powstaniu rozdzielności majątkowej między małżonkami) oraz Centralną Ewidencję i Informację o Działalności Gospodarczej (w zakresie zamieszczanej w niej informacji o istnieniu lub ustaniu małżeńskiej wspólności majątkowej)⁴⁵.

4. Niebudzący wątpliwości dowód na piśmie jako podstawa do umorzenia w trybie art. 845 § 2² k.p.c. postępowania egzekucyjnego w części dotyczącej zajęcia ruchomości osoby trzeciej

Zupełnie odrębną instytucją od wstrzymania się od czynności przez komornika sądowego w trybie art. 822 k.p.c. jest instytucja umorzenia postępowania egzekucyjnego w niezbędnym zakresie, jeżeli podczas egzekucji

⁴⁵ J. Jagieła, *Skuteczność orzeczeń sądowych...*, *op. cit.*, s. 805.

z ruchomości przedstawiono komornikowi sądowemu niebudzący wątpliwości dowód na piśmie, że zajęte ruchomości nie stanowią własności dłużnika (845 § 2² k.p.c.).

Przepis ten wprowadzono do Kodeksu postępowania cywilnego ustawą z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych⁴⁶. W uzasadnieniu do projektu ustawy wskazano, że regulacja ta ma umożliwić zwiększenie ochrony osób niebędących dłużnikami, bez potrzeby występowania na drogę kosztownego i czasochłonnego procesu o wyłączenie rzeczy spod egzekucji w trybie art. 841 k.p.c.⁴⁷ Projektodawca przyjął również założenie, że „tryb z art. 845 § 2² k.p.c. nie jest postępowaniem konkurencyjnym względem procesu z art. 841 k.p.c., albowiem w razie uznania przez sąd, że dany dokument «budzi wątpliwości», osoba trzecia będzie każdorazowo odesłana na drogę procesu. Omawiana regulacja pozwoli natomiast wyeliminować sytuacje, w których dochodziło do zajęcia ruchomości w sposób oczywisty niebędących własnością dłużnika”⁴⁸.

Interesujący jest przy tym fakt, że już po skierowaniu wspomnianego projektu ustawy o komornikach sądowych do konsultacji społecznych⁴⁹ zapadł wyrok Sądu Najwyższego, zgodnie z którym „nie podlegają zajęciu ruchomości będące we władaniu dłużnika, **jeżeli komornikowi zostanie przedstawiony niebudzący wątpliwości dowód**, że ruchomość będąca we władaniu dłużnika jest własnością osoby trzeciej”⁵⁰. Sąd Najwyższy sformułował powyższy pogląd, analizując brzmienie art. 845 § 2 k.p.c., i wskazał, że zasada, zgodnie z którą komornik nie jest uprawniony ani do badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym, ani do badania stosunku prawnego, w jakim pozostaje dłużnik do ruchomości będącej w jego władaniu, doznaje ograniczeń – w postaci art. 822 k.p.c. oraz art. 845 § 2a k.p.c. Zgodnie z tymi

⁴⁶ Dz.U. z 2020 r., poz. 121 z późn. zm.

⁴⁷ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy o komornikach sądowych, druk sejmowy nr 1582, s. 46.

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ M. Klonowski [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, wyd. 2, pod red. R. Reiwersa, Warszawa 2021, s. 856.

⁵⁰ Wyrok SN z dnia 25 kwietnia 2017 r., V CSK 364/16, Lex nr 2327133.

przepisami w przypadku egzekucji świadczeń alimentacyjnych komornik może zająć także ruchomości będące we władaniu osoby zamieszkującej wspólnie z dłużnikiem bez zgody tej osoby, chyba że przedstawi ona dowód, iż ruchomości są jej własnością.

Omawiana regulacja jeszcze przed wejściem w życie spotkała się ze słuszną krytyką ze strony doktryny⁵¹. Nawet pobieżna analiza tego przepisu wskazuje, że przerzuca on na komornika sądowego ciężar badania okoliczności materialnoprawnych, czyli własności rzeczy. Jest to odstępstwo od podstawowej zasady wyrażonej w art. 845 § 2 k.p.c., zgodnie z którą zająć można ruchomości dłużnika będące w jego władaniu albo we władaniu samego wierzyciela, który do nich skierował egzekucję.

Podstawą do przeprowadzenia tego badania ma być właśnie „niebudzący wątpliwości dowód na piśmie”. Podobnie jak w przypadku przeprowadzonej analizy art. 822 k.p.c., po pierwsze należy stwierdzić, że dowód przedłożony komornikowi ma być „niebudzący wątpliwości”, a po drugie ma on być „na piśmie”.

Dla oceny przesłanki, że dany dowód jest „niebudzący wątpliwości” aktualne pozostają zatem rozważania poczynione w części niniejszego opracowania dotyczącej art. 822 k.p.c. Zauważyć przy tym trzeba, iż zdaniem M. Klonowskiego posłużenie się pojęciem „dowód niebudzący wątpliwości” daje komornikowi swobodę w zakresie ustalania, czy dany dowód

⁵¹ A. Kościółek, referat pt.: *Zmiany w przepisach o zajęciu ruchomości w egzekucji sądowej* wygłoszony na Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Komornicy sądowi i egzekucja według projektowanych zmian ustawowych”: „Przepis ten obliuguje komornika do oceny kwestii materialnoprawnych, czyli własności rzeczy. Występują tutaj jednak poważne obiekcje, czy można i w jaki sposób udowodnić okoliczność negatywną oraz jak ocenić, co budzi wątpliwości, a co nie. Należy zwrócić uwagę, że umorzenia nie stosuje się, jeśli sam dłużnik dokonał zbycia. Pytanie jednak, co zrobić w sytuacji, kiedy w dowodzie rejestracyjnym pojazdu figuruje dłużnik, a osoba trzecia przedkłada dwie zawarte w krótkim czasie umowy sprzedaży – jedną między dłużnikiem a kupującym, drugą między kupującym a osobą trzecią, składającą wniosek o umorzenie. Wydaje się, że w tym wypadku umorzenie będzie dopuszczalne. Trzeba podkreślić, że przeszkoda do umorzenia w postaci dokonania zbycia ruchomości przez dłużnika na rzecz osoby trzeciej nie występuje w przypadku zajęcia, w związku z tym mamy tutaj do czynienia z pewną niekonsekwencją” przytaczaną przez J. Derlatkę, *Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Komornicy sądowi i egzekucja według projektowanych zmian ustawowych”* – Białystok, 23 marca 2018 r., PPE 2018, nr 6.

daje dostateczne podstawy, aby uznać, że rzecz nie jest własnością dłużnika⁵². Z powyższym twierdzeniem należy się zgodzić – przy założeniu, że swoboda ta jest ograniczona zasadami logiki i doświadczenia życiowego.

Jednocześnie ten sam autor wskazuje, że zadanie komornika polegające na ocenie przedłożonego mu dokumentu jest ułatwione, bowiem komornik jest zobligowany brać pod uwagę jedynie dowody na piśmie⁵³.

O tym, że taka ocena w praktyce może okazać się utrudniona, świadczy fakt, iż na obecnym poziomie rozwoju społeczeństwa znaczna część obrotu cywilnoprawnego jest dokonywana z użyciem formy elektronicznej czy dokumentowej. Otwarta pozostaje więc kwestia, czy dyspozycją omawianego przepisu będzie objęte przedłożenie np. umowy sprzedaży ruchomości zawartej w formie elektronicznej, potwierdzenia zakupu ruchomości w sklepie internetowym, czy wydruku potwierdzenia przelewu bankowego z adnotacją, że dotyczy on wykonania umowy sprzedaży (zawartej np. w formie ustnej). Na powyższe trafnie zwracają uwagę A. Antkiewicz i M. Lewandowski, wskazując, że użycie zwrotu „dowód na piśmie” jest „trudno uznać za przystające do realiów współczesnego obrotu cywilnoprawnego opartego coraz częściej na elektronicznej i dokumentowej formie czynności prawnych. Wprawdzie wymagany przepisem dowód może być dokumentem zarówno urzędowym, jak i prywatnym, ale musi jednak być sporządzony w formie pisemnej. Nie jest wystarczające przedstawienie komornikowi niepoświadczonej kserokopii takiego dokumentu ani dokumentu niemającego formy pisemnej”⁵⁴.

Wspomniani autorzy pomijają jednak, że na gruncie Kodeksu cywilnego forma elektroniczna jest równoważna formie pisemnej (art. 78¹ k.c.), a w odniesieniu do kwestii przelewów stanowiących czynność bankową potwierdzenia przelewów dokonywane przez banki spełniają wymagania

⁵² M. Klonowski [w:] *Ustawa o komornikach sądowych...*, *op. cit.*, s. 858.

⁵³ *Ibidem*.

⁵⁴ A. Antkiewicz, M. Lewandowski, *Komentarz do ustawy o komornikach sądowych [w:] Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Kodeks Etyki Zawodowej Komornika Sądowego. Komentarz*, pod red. M. Świeczkowskiej-Wójcikowskiej, J. Świeczkowskiego, Warszawa 2020, s. 855.

formy pisemnej, nawet jeśli są dokonane w postaci elektronicznej – zgodnie z art. 7 ust. 3 Prawa bankowego.

Tym samym, w ocenie autora niniejszego artykułu, dowodem „na piśmie” zgodnie art. 845 § 2² k.p.c. będą nie tylko dokumenty prywatne czy urzędowe sporządzone w formie pisemnej, ale wszystkie dokumenty sporządzone w formie, którą Kodeks cywilny lub ustawa szczególna zrównuje z formą pisemną – analogicznie jak w przypadku art. 822 k.p.c.

Należy pamiętać, że skoro zgodnie z życzeniem ustawodawcy przepis ten miał, co do zasady, zwiększyć ochronę osób niebędących dłużnikami, to jego wykładnia powinna zmierzać właśnie ku zwiększeniu tej ochrony. Stoję na stanowisku, że niedopuszczalne byłoby różnicowanie sytuacji osoby trzeciej – nabywcy ruchomości w zależności od tego, czy sprzedaży dokonano w formie pisemnej, czy też w formie elektronicznej, szczególnie w dobie upowszechnienia obrotu elektronicznego.

Jeśli chodzi o przykłady dokumentów, z których będzie wynikać, że dłużnik nie jest właścicielem ruchomości podlegających zajęciu, to oprócz przywołanej już umowy sprzedaży⁵⁵ można podać: umowę darowizny na rzecz osoby trzeciej; dowód zakupu danej ruchomości przez osobę trzecią w postaci np. karty gwarancyjnej wystawionej na rzecz tej osoby, wskazującej np. na numer seryjny danego produktu; potwierdzenie przelewu dokonanego przez osobę trzecią na rzecz zbywcy ruchomości. M. Klonowski wskazuje, że wiarygodnym dowodem będzie też np. akt notarialny, z którego wynika wniesienie danej ruchomości jako aportu do spółki⁵⁶. Niewątpliwie w ramach kategorii dokumentów niebudzących wątpliwości należy też poczytywać orzeczenia sądów wydane w postępowaniu cywilnym, takie jak postanowienia działowe dotyczące zniesienia współwłasności (art. 617 k.p.c.), działu spadku (art. 688 k.p.c.), podziału majątku po ustaniu małżeńskiej wspólności ustawowej

⁵⁵ Oczywiście nie chodzi o umowę między samym dłużnikiem a osobą trzecią, bowiem stosownie do brzmienia 845 § 2² zd. 2 k.p.c. umorzenie postępowania egzekucyjnego nie może nastąpić w przypadku, kiedy to sam dłużnik dokonał zbycia ruchomości na rzecz osoby trzeciej.

⁵⁶ M. Klonowski [w:] *Ustawa o komornikach sądowych...*, op. cit., s. 859.

(art. 567 § 3 k.p.c.), czy też w postępowaniu karnym dotyczące np. przypadku rzeczy (art. 44 k.k.) lub też inne orzeczenia organów sądów lub innych organów państwowych wskazujące na własność danej rzeczy.

5. Podsumowanie

Wspólną cechą obu omawianych w niniejszym opracowaniu regulacji jest to, że mają one dwojaki charakter. Po pierwsze, mają one charakter ochronny – albo chronią dłużnika jak art. 822 k.p.c., albo osobę trzecią jak art. 845 § 2² k.p.c. Po drugie, stanowią one pewnego rodzaju odstępstwa od ogólnych reguł postępowania egzekucyjnego, tj. wyrażonej w art. 804 k.p.c. zasady braku ingerencji organu egzekucyjnego w treść tytułu wykonawczego⁵⁷ oraz zasady, że komornik nie jest uprawniony do rozstrzygania kwestii materialnoprawnych, że zajęciu podlegają ruchomości dłużnika będące w jego władaniu albo we władaniu samego wierzyciela.

Różnorodność stanów faktycznych, w których może dojść do potrzeby oceny dowodów przedłożonych komornikowi w kontekście „pisemności” tego dowodu oraz tego, czy jest on „dowodem niebudzącym wątpliwości”, przemawia za tym, aby każdorazowo tej oceny komornik dokonywał w sposób swobodny, uwzględniając przy tym przywołane w niniejszym opracowaniu cele, jakim mają służyć omawiane przepisy, tj. ochrona dłużnika (art. 822 k.p.c.) oraz osoby trzeciej (art. 845 § 2² k.p.c.).

Przepis art. 822 k.p.c., zdaniem autora niniejszego artykułu, należy interpretować w ten sposób, że każdy dowód „na piśmie”, z którego będzie w ocenie komornika wynikać jedna z trzech okoliczności objętych dyspozycją przepisu, powinien obligatoryjnie prowadzić do wstrzymania się przez komornika z dokonaniem czynności. Charakter tego przepisu równoważy bowiem dominującą pozycję wierzyciela w postępowaniu egzekucyjnym⁵⁸ i zapewnia dłużnikowi należytą ochronę. Jednocześnie słusznie na gruncie

⁵⁷ K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, op. cit., s. 1332.

⁵⁸ A. Jakubecki, O. Marcewicz-Kochnio, *Zasada równości stron w postępowaniu egzekucyjnym* [w:] *Prawa wierzyciela a ochrona dłużnika w egzekucji sądowej. Teoria i praktyka*, pod red. H. Bednorz-Godyń, A. Marciniaka, Warszawa 2022, s. 22.

art. 822 k.p.c. przyjmuje się, że przed wstrzymaniem się z dokonaniem czynności komornik winien przeanalizować, oprócz przedłożonego przez dłużnika dowodu na piśmie, wszelkie inne okoliczności, takie jak prawdopodobieństwo usunięcia mienia, do którego ma być skierowana egzekucja, możliwość ewentualnej własnej odpowiedzialności odszkodowawczej oraz zasadność skargi na zaniechanie dokonania czynności⁵⁹.

Jeśli zaś chodzi o art. 845 § 2² k.p.c., to w ocenie autora niniejszego artykułu na gruncie tego przepisu przesłanką do umorzenia postępowania egzekucyjnego będzie przedłożenie komornikowi każdego dokumentu w formie, która może być uznana za pisemną (czyli także dokumentu w formie elektronicznej). Z dokumentu tego powinno wynikać, że pomiędzy stanem faktycznym, tj. władaniem przez dłużnika rzeczą, a stanem prawnym, tj. własnością rzeczy, zachodzi rozbieżność. Analogicznie jak w przypadku art. 822 k.p.c. ocena komornika powinna jednak być prowadzona wnikliwie, tak aby w wyniku pochwopnie podjętej decyzji nie doprowadził on do unicestwienia skutków zajęcia czy nawet uniknięcia przez dłużnika egzekucji⁶⁰.

*Antoni Żukowski, autor ukończył aplikację adwokacką (ORA w Warszawie);
ORCID: 0000-0003-3866-4753*

Literatura przedmiotu

Allerhand M., *Kodeks postępowania cywilnego. Część 2. Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające*, Lwów 1933.

Antkiewicz A., Lewandowski M., *Komentarz do ustawy o komornikach sądowych [w:] Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Kodeks Etyki Zawodowej Komornika Sądowego. Komentarz*, pod red. M. Świeczkowskiej-Wójcikowskiej, J. Świeczkowskiego, Warszawa 2020.

Błaszczak Ł. [w:] *System Postępowania Cywilnego. Tom II. Dowody w postępowaniu cywilnym*, pod red. Ł. Błaszczaka, Warszawa 2021.

Broniewicz W., *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 1983.

Derlatka J., *Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Komornicy sądowi i egzekucja według projektowanych zmian ustawowych” – Białystok, 23 marca 2018 r.*, PPE 2018, nr 6.

⁵⁹ J. Świeczkowski, *Wstrzymanie się komornika z dokonaniem czynności według art. 822 k.p.c.*, PPE 2003, nr 2–3, s. 96.

⁶⁰ T. Zembrzusi, *Zajęcie rzeczy...*, *op. cit.*, s. 232.

- Ereciński T. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Postępowanie rozpoznawcze*, wyd. 5, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2016.
- Flaga-Gieruszyńska K. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, wyd. 11, pod red. A. Zielińskiego, Warszawa 2019.
- Flaga-Gieruszyńska K., *Przeciwdziałanie nadmiernej uciążliwości egzekucji i szykanowaniu dłużnika w świetle postanowień Kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Prawa wierzyciela a ochrona dłużnika w egzekucji sądowej. Teoria i praktyka*, pod red. H. Bednorz-Godyń, A. Marciniaka, Warszawa 2022.
- Golinowska K. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 730–1217*, wyd. 3, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2019.
- J. Jagieła, *Skuteczność orzeczeń sądowych i umów dotyczących wspólności majątkowej małżeńskiej (cz. II – skuteczność umów dotyczących wspólności majątkowej)*, M.Prawn. 2020, nr 15.
- Jagieła J. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom IV. Komentarz. Art. 730–1095¹*, pod red. A. Marciniaka, Warszawa 2020.
- Jakubecki A., Marcewicz-Kochnio O., *Zasada równości stron w postępowaniu egzekucyjnym* [w:] *Prawa wierzyciela a ochrona dłużnika w egzekucji sądowej. Teoria i praktyka*, pod red. H. Bednorz-Godyń, A. Marciniaka, Warszawa 2022.
- Klonowski M. [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, wyd. 2, pod red. R. Reiwer, Warszawa 2021, s. 856.
- Łochowski M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Art. 506–1217*, pod red. T. Szanciły, Warszawa 2019.
- Marciniak A. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom IV. Komentarz. Art. 730–1095¹*, pod red. A. Marciniaka, Warszawa 2020.
- Piasecki K., *System dowodów i postępowanie dowodowe w sprawach cywilnych*, Warszawa 2012.
- Popiołek W. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające*, wyd. 8, pod red. K. Pietrzykowskiego, Warszawa 2015.
- Siedlecki W., *Postępowanie cywilne. Zarys wykładu*, Warszawa 1972.
- Świeczkowski J., *Wstrzymanie się komornika z dokonaniem czynności według art. 822 k.p.c.*, PPE 2003, nr 2–3.
- Zedler F., *Obrona małżonków żyjących w umownym ustroju majątkowym w egzekucji prowadzonej do majątku wspólnego za długi jednego z nich* [w:] *Księga jubileuszowa prof. dr. hab. Tadeusza Smoczyńskiego*, pod red. M. Andrzejewskiego, L. Kociuckiego, M. Łączkowskiej, A.N. Schulz, Toruń 2008.
- Zembrzusiński T., *Zajęcie rzeczy w egzekucji z ruchomości, czyli tworzenie i unicestwianie węzła egzekucyjnego* [w:] *Nowy model zawodu komornika sądowego i finansowania egzekucji sądowej*, pod red. A. Góry-Błaszczkowskiej, K. Flagi-Gieruszyńskiej, I. Gil, Sopot 2018.

Akty prawne

- Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2018 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad prowadzenia biurowości, rachunkowości i ewidencji operacji finansowych kancelarii komorniczych (Dz.U. z 2018 r., poz. 2517).
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1360 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r., poz. 1805 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 2439 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1228 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1168 z późn. zm.).

Orzecznictwo

Postanowienie SN z dnia 20 października 2005 r., II CZ 90/05, Lex nr 1554390.

Uchwała SN z dnia 18 marca 2011 r., III CZP 117/10, OSNC 2011/11/120.

Wyrok SR w Kłodzku z dnia 6 marca 2013 r., I C 1379/12, Lex nr 1905238.

Wyrok SO w Szczecinie z dnia 10 lutego 2015 r., II Ca 768/14, Lex nr 2341643.

Wyrok SN z dnia 25 kwietnia 2017 r., V CSK 364/16, Lex nr 2327133.

Wyrok SO w Sieradzu z dnia 8 marca 2018 r. I C 289/15, Lex nr 2474479.

Wyrok SO w Szczecinie z dnia 14 czerwca 2018 r., II Ca 1481/17, Lex nr 2607732.

Wyrok SR w Gdańsku z dnia 6 sierpnia 2019 r. I C 1214/18, Lex nr 2716767.

**STRESZCZENIE Przedawnienie roszczenia a oczywiście
niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego.
Glosa do uchwały SN z dnia 26 kwietnia 2022 r., III CZP 91/22**

Institucja uwzględniania z urzędu przez organ egzekucyjny upływu terminu przedawnienia roszczenia stwierdzonego w tytule wykonawczym budzi zastrzeżenia natury aksjologicznej i zasadne jest sformułowanie postulatu de lege ferenda usunięcia jej z Kodeksu postępowania cywilnego.

Wobec problemów natury aksjologicznej de lege lata trzeba zaproponować połowiczne rozwiązanie problemu polegające na zastosowaniu metod wykładni pozajęzykowej (teleologicznej i systemowej) art. 804 § 2 k.p.c. i art. 30 u.k.s. Zastosowanie takiej wykładni prowadzi do sformułowania tezy, według której niecelowość wszczęcia postępowania egzekucyjnego z uwagi na upływ terminu przedawnienia można ustalić, co do zasady, dopiero po przejawieniu woli przez dłużnika uchylecia się od spełnienia świadczenia. Może to nastąpić przez złożenie przez niego wniosku o umorzenie postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 825 pkt 1¹ k.p.c. lub wytoczenie powództwa opozycyjnego na podstawie art. 840 k.p.c. Wyjątek można dopuścić tylko w odniesieniu do wniosku o wszczęcie egzekucji obejmującego roszczenie skierowane przeciwko konsumentowi, bowiem wówczas znajduje zastosowanie art. 804 § 2 k.p.c.

Pogląd SN wyrażony w tezie głosowanej uchwały nie zasługuje wobec tego na akceptację z przyczyn natury aksjologicznej, w części odnoszącej się do roszczeń innych niż roszczenia skierowane przeciwko konsumentom.

Słowa kluczowe: *postępowanie egzekucyjne, uwzględnienie przedawnienia, niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego, koszty komornicze*

**SUMMARY Limitation of the Claim and Obviously
Aimless Initiation of Enforcement Proceedings.
Gloss to the Resolution of the Supreme
Court of April 26, 2022, III CZP 91/22**

The institution of ex officio consideration by the enforcement authority of the expiry of the limitation period for a claim, stated in the enforcement title, raises

objections of an axiological nature and it is justified to formulate de lege ferenda postulate to remove it from the Code of Civil Procedure.

Because of the above-mentioned problems of axiological nature, de lege lata it is necessary to propose a partial solution to the problem consisting in the use of methods of extra-linguistic (teleological and systemic) interpretation of Art. 804 § 2 of the Code of Civil Procedure and art. 30 Law on Bailiff Costs. The application of such an interpretation leads to the thesis according to which the aimlessness of initiating enforcement proceedings due to the expiry of the limitation period can be established, as a rule, only after the debtor manifests the will to avoid responsibility. This may be done by submitting an application for discontinuance of enforcement proceedings pursuant to Art. 825 point 1¹ of the Code of Civil Procedure or filing an opposition claim pursuant to Art. 840 of the Code of Civil Procedure. An exception may be allowed only in relation to an application for initiation of enforcement proceedings involving a claim against the consumer, because then Art. 804 § 2 of the Code of Civil Procedure can be applied.

Therefore, the opinion of the Supreme Court expressed in the thesis of the glossed resolution does not deserve acceptance for reasons of axiological nature, in the part relating to claims other than claims against consumers.

Keywords: *enforcement proceedings, taking into account limitation of the claim, aimless initiation of enforcement proceedings, bailiff costs*

Przedawnienie roszczenia a oczywiście niecelowe wszczenie postępowania egzekucyjnego. Glosa do uchwały SN z dnia 26 kwietnia 2022 r., III CZP 91/22

1. Przedmiot glosy

W tezie głosowanej uchwały przyjęto, że „w przypadku odmowy wszczęcia egzekucji na podstawie art. 804 § 2 k.p.c. z uwagi na oczywisty wpływ terminu przedawnienia roszczenia wynikającego z tytułu wykonawczego, gdy wierzyciel nie przedłożył dokumentu, o którym mowa w art. 797 § 1¹ k.p.c., komornik wydaje postanowienie o pobraniu od wierzyciela opłaty stosunkowej w wysokości 10% egzekwowanego świadczenia na podstawie art. 30 zdanie pierwsze ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych”.

Zarówno zacytowana teza, jak i argumenty użyte przez Sąd Najwyższy dla jej uzasadnienia, zasługują na głębszą analizę. Dotyczą one

bowiem zagadnienia prawnego istotnego dla teorii i praktyki sądowego postępowania egzekucyjnego, a jak zauważa w uzasadnieniu uchwały SN, nie było ono wcześniej przedmiotem szczegółowych rozważań w orzecznictwie¹. Zagadnienie to łączy w sobie kilka kwestii szczegółowych, do których należą:

- 1) wprowadzenie istotnego wyłomu w zasadzie odrębności postępowania rozpoznawczego i wykonawczego przez dopuszczenie mocą nowelizacji z dnia 4 lipca 2019 r.² badania kwestii materialnoprawnych przez organ egzekucyjny w zakresie oceny przedawnienia roszczenia stwierdzonego w tytule wykonawczym;
- 2) charakter prawny wymagania dołączenia przez wierzyciela do wniosku o wszczęcie egzekucji dokumentu potwierdzającego, że doszło do przerwania biegu terminu przedawnienia, jeżeli z treści dołączonego tytułu wykonawczego wynika, że upłynął termin przedawnienia dochodzonego roszczenia (art. 804 § 2 w zw. z art. 797 § 1¹ k.p.c.);
- 3) sposób prawidłowego ustalenia desygnatów nazwy „odmowa wszczęcia egzekucji” oraz wyznaczenie optymalnych relacji między tym pojęciem i nazwami: „zwrot wniosku o wszczęcie egzekucji”, „oddalenie wniosku o wszczęcie egzekucji” oraz „umorzenie postępowania egzekucyjnego”;
- 4) adekwatność i proporcjonalność środka ochrony dłużnika przed egzekwowaniem przedawnionych roszczeń na etapie po wszczęciu postępowania egzekucyjnego, a przed wszczęciem egzekucji;

¹ Nie oznacza to jednak, że Sąd Najwyższy nie podejmował wcześniej tematu oczywiście niecelowego wszczęcia postępowania egzekucyjnego. Zajmował się nim w przeszłości, jednak przedmiotem jego zainteresowania były inne okoliczności niż wpływ terminu przedawnienia roszczenia, brane pod uwagę jako uzasadnienie oceny niecelowości wszczęcia postępowania egzekucyjnego. I tak, pod kątem przyczyn uzasadniających przyjęcie oczywistej niecelowości wszczęcia postępowania egzekucyjnego SN poddał już badaniu następujące okoliczności: brak zdolności sądowej dłużnika egzekwowanego istniejącej w chwili złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji (uchwała z dnia 17 grudnia 2010 r., III CZP 93/10, OSNC 2011/7–8/80; uchwała z dnia 27 stycznia 2022 r., III CZP 36/22, OSNC 2022/9/86) oraz ogłoszenie upadłości dłużnika egzekwowanego przed złożeniem wniosku o wszczęcie przeciwko niemu egzekucji (uchwała z dnia 28 stycznia 2022 r., III CZP 21/22, OSNC 2022/10/98).

² Ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469); dalej: nowelizacja k.p.c. z dnia 4 lipca 2019 r.

- 5) zasadność oceny, że złożenie wniosku o wszczęcie egzekucji świadczenia wynikającego z przedawnionego roszczenia stanowi oczywiście niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego stosownie do art. 30 u.k.k.³

2. Analiza prawna

2.1. W ramach wprowadzenia do analizy prawnej głosowanego orzeczenia w pierwszej kolejności zasługują na ocenę aksjologiczną przepisy art. 804 § 2 w zw. z art. 797 § 1¹ k.p.c., stanowiące elementy podstawy prawnej, które powołane są w uchwale Sądu Najwyższego. Przepis art. 804 § 2 wprowadzono do systemu prawnego mocą nowelizacji k.p.c. z dnia 4 lipca 2019 r. Spotkał się on z negatywną oceną przedstawicieli doktryny prawa procesowego cywilnego. Zgłoszono w niej zasadnicze wątpliwości co do sposobu ustalenia (z urzędu) upływu terminu przedawnienia przez organ egzekucyjny, w tym w szczególności przez komornika sądowego. Jako środek służący usunięciu wynikającego z tej nowelizacji problemu uznano przy tym niezwłoczne uchylene normy zawartej w art. 804 § 2 k.p.c.⁴

W celu zapewnienia spójności wewnątrzsystemowej niektórzy autorzy zaproponowali stosowanie zawężającej interpretacji przepisu art. 804 § 2 k.p.c., tak by zapewnić jego zgodność z prawem materialnym regulującym przedawnienie roszczeń. W efekcie uznali oni, że przepis art. 804 § 2 k.p.c. znajduje zastosowanie wyłącznie do roszczeń przeciwko konsumentom, a więc do roszczeń, których przedawnienie sąd uwzględnia z urzędu przy rozpoznawaniu sporu na podstawie

³ Ustawa z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 210 ze zm.); dalej: u.k.k.

⁴ M. Muliński [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. 2, pod red. T. Zembrzuskiego, Warszawa 2020, uwaga 4 do art. 804, s. 1515; J. May, *Zarzut potrącenia i sposób uwzględnienia przedawnienia po nowelizacji k.p.c. z 4 lipca 2019 r. w kontekście prawa do ochrony prawnej* [w:] *Założenia aksjologiczne nowelizacji KPC z 4 lipca 2019 r.*, pod red. S. Cieślaka, Łódź 2020, s. 146.

art. 117 § 2¹ k.p.c.⁵ W doktrynie prawa procesowego cywilnego dominuje jednak stanowisko, według którego obowiązek organu egzekucyjnego uwzględniania z urzędu upływu terminu przedawnienia egzekwowanego roszczenia odnosi się do wszelkich roszczeń, w tym także roszczeń powstających w obrocie profesjonalnym⁶. W uzasadnieniu głosowanej uchwały SN odwołuje się do językowej wykładni art. 804 § 2 k.p.c. w zw. z art. 797 § 1 k.p.c. i nie czyni rozróżnienia roszczeń, do których znajdują one zastosowanie, z czego trzeba wnosić, że akceptuje on wynik ich językowej wykładni⁷.

Obowiązek badania z urzędu przedawnienia przez organy egzekucji sądowej został uznany w nauce prawa procesowego cywilnego za zaskakujący, gdyż wprowadza „element rozważań materialnoprawnych do szeroko pojętego postępowania egzekucyjnego, w którym zasadniczo nie ma miejsca na tego rodzaju oceny”⁸. M. Wojewoda i M. Kostwiński krytyczną ocenę sposobu uwzględniania przedawnienia roszczenia we właściwym postępowaniu egzekucyjnym oparli na odwołaniu się do

⁵ Z. Woźniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do ustawy z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, pod red. J. Gołaczyńskiego, nb 2–4 do art. 797, Warszawa 2019, s. 452; Z. Woźniak, *Badanie przedawnienia roszczenia w postępowaniu egzekucyjnym* [w:] *Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego. Konsekwencje zmian*, pod red. M. Dziurdy, T. Zembrzuskiego, Warszawa 2021, s. 524; J. May, *Zarzut potrącenia i sposób uwzględnienia przedawnienia ...*, *op. cit.*, s. 144–145; J. May, *Postępowanie klauzulowe po nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego dokonanej ustawą z 4.07.2019 r.* [w:] *Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego. Konsekwencje zmian*, pod red. M. Dziurdy, T. Zembrzuskiego, Warszawa 2021, s. 477.

⁶ M. Muliński, *Zmiany w postępowaniu klauzulowym a bezpieczeństwo obrotu prawnego oraz prawo do szybkiego i skutecznego załatwienia sprawy cywilnej* [w:] *Założenia aksjologiczne nowelizacji KPC z 4 lipca 2019 r.*, pod red. S. Cieślaka, Łódź 2020, s. 277; M. Wojewoda, M. Kostwiński, *Uwzględnianie przedawnienia z urzędu w postępowaniu cywilnym (w kontekście roszczeń odsetkowych)*, *M.Prawn.* 2021, nr 9, s. 467; M. Kostwiński, *Ochrona dłużnika przed zaspokojeniem przedawnionych roszczeń* [w:] *Aksjologia egzekucji sądowej. W poszukiwaniu optymalnego poziomu ochrony praw wierzyciela i dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym i upadłościowym*, pod red. S. Cieślaka, Sopot 2022, s. 284.

⁷ Trzeba jednak zaznaczyć, że w literaturze przedmiotu podawany jest też argument wynikający z pozajęzykowej wykładni powołanych przepisów, który uzasadnia materialnoprawny charakter tych przepisów. M. Kostwiński powołuje się na argument teleologiczny, według którego skoro ustawodawca chciał wyłączyć możliwość egzekwowania przedawnionych roszczeń, to nakazał organom egzekucyjnym badanie upływu terminu przedawnienia *ex officio*. Zob. M. Kostwiński, *Ochrona dłużnika ...*, *op. cit.*, s. 284.

⁸ M. Wojewoda, M. Kostwiński, *Uwzględnianie przedawnienia...*, *op. cit.*, s. 467.

podstawowych założeń aksjologicznych instytucji przedawnienia roszczenia. Przede wszystkim nawiązali oni do poglądu Trybunału Konstytucyjnego, w którym podkreślono, że powołanie się na przedawnienie nie może być traktowane w kategorii prawa podmiotowego chronionego w Konstytucji RP. Po upływie terminu przedawnienia nadal istnieje obowiązek dłużnika, mimo że zmienia się w zobowiązanie naturalne, a z drugiej strony interes wierzyciela nadal ma znaczenie⁹. Podkreślono również, że postępowanie egzekucyjne nie jest właściwym forum do dokonywania ocen materialnoprawnych i podważania obowiązku stwierdzonego w tytule wykonawczym. Dokonywanie takich ocen pozostaje w sprzeczności z celem i funkcją tego rodzaju postępowania cywilnego, które ma charakter wykonawczy¹⁰.

Wnikliwej analizie unormowania z art. 804 § 2 k.p.c. w zw. z art. 797 § 1 k.p.c. na płaszczyźnie aksjologicznej dokonał M. Kostwiński. Przede wszystkim uznał on brak *ratio legis* tej regulacji, a właściwie występowanie jej *irratio legis*. Dualistyczny charakter regulacji prawnej art. 804 § 2 k.p.c. (procesowo-materialny) ocenił on jako rozwiązanie asystemowe, a więc sprzeczne z zasadniczym sposobem uwzględniania przedawnienia przewidzianym w art. 117 k.c., tj. z inicjatywy dłużnika. Cenna jest przy tym szczególnie uwaga tego autora, który wskazuje, iż konsekwencją obowiązku organu egzekucyjnego uwzględnienia przedawnienia roszczenia z urzędu jest uniemożliwienie z urzędu wykonywania obowiązków przez dłużników¹¹. Co prawda, nawet w razie odmowy z urzędu wszczęcia egzekucji przez organ egzekucyjny z powodu przedawnienia dłużnik może dobrowolnie spełnić świadczenie wynikające z roszczenia

⁹ *Ibidem*. M. Kostwiński słusznie akcentuje znaczenie konstrukcji przedawnienia, wskazując, że nie zasada się ona na wygaszeniu długu ani na trwałym pozbawieniu wierzyciela możliwości jego zaspokojenia. W świetle prawa materialnego po upływie terminu przedawnienia istnieje dług, a spełnienie świadczenia przez dłużnika jest świadczeniem należnym według art. 411 pkt 3 k.c. Tak M. Kostwiński, *Ochrona dłużnika...*, *op. cit.*, s. 280. Z tej przyczyny postępowanie egzekucyjne nie powinno ugruntowywać ani sprzyjać postawom dłużnika ocenianym negatywnie (ułatwianie dłużnikom uchylania się od wykonania ciężących na nich długów).

¹⁰ M. Kostwiński, *Ochrona dłużnika...*, *op. cit.*, s. 272.

¹¹ *Ibidem*, s. 285.

przedawnionego, jednak rozwiązanie procesowe zawarte w art. 804 § 2 k.p.c. ułatwia unikanie przez dłużników wykonywania ich obowiązków prawnych stwierdzonych w tytule wykonawczym. Brak spójności systemowej regulacji art. 804 § 2 k.p.c. wiązany jest ponadto z przyznaniem organowi egzekucyjnemu prawa do badania kwestii materialnoprawnych, podczas gdy na gruncie postępowania cywilnego jest to kompetencja przyznana organom postępowania rozpoznawczego, które sprawują w ten sposób wymiar sprawiedliwości stosownie do art. 175 ust. 1 Konstytucji RP¹². Wskazana asystemowość ujawnia się szczególnie w sytuacji, w której ocena upływu terminu przedawnienia wiąże się z koniecznością ustalenia treści prawa obcego przez komornika sądowego dysponującego ograniczonymi środkami badawczymi, co zostało ocenione jako niespójne systemowo i dysfunkcjonalne, ponieważ opóźnia prowadzenie egzekucji¹³. M. Kostwiński podaje wreszcie argument, który w sposób szczególnie wyrazisty ujawnia brak aksjologicznego uzasadnienia funkcjonowania obowiązku organu egzekucyjnego uwzględnienia z urzędu upływu terminu przedawnienia. Chodzi o sytuację, w której dojdzie do wyegzekwowania świadczenia wynikającego z przedawnionego roszczenia, po czym dłużnik egzekwowany wystąpi o odszkodowanie od komornika sądowego na podstawie art. 36 ust. 1 u.k.s.¹⁴ Dłużnik nie może wówczas domagać się zwrotu świadczenia od wierzyciela jako świadczenia nienależnego, co wynika z art. 411 pkt 3 k.c. W sytuacjach budzących jakiejkolwiek wątpliwości co do zakarżalności egzekwowanego roszczenia ryzyko odpowiedzialności komornika może go skłaniać do odmowy wszczynania egzekucji, co z kolei naraża go na skargę ze strony wierzyciela egzekwującego.

Wnioski płynące z aksjologicznej oceny regulacji art. 804 § 2 k.p.c. prowadzą do sformułowania tezy o braku aksjologicznego uzasadnienia

¹² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

¹³ *Ibidem*, s. 292.

¹⁴ Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2224 ze zm.); dalej: u.k.s.

funkcjonowania tej instytucji w systemie prawnym. Problemem pozostaje jednak prawidłowy sposób interpretacji tego przepisu do czasu ewentualnej ingerencji ustawodawcy i usunięcia go z Kodeksu postępowania cywilnego. W szczególności istotne jest ustalenie, czy powołane argumenty natury aksjologicznej są na tyle silne, że powinny wpływać na wyznaczenie zakresu zastosowania tej instytucji *de lege lata*. W tym celu dodatkowo trzeba wskazać na jeszcze jeden, decydujący – jak się wydaje – argument natury aksjologicznej wynikający z porównania dwóch przypadków dłużników. Konsekwencją językowej wykładni przepisu art. 804 § 2 k.p.c. w zw. z art. 797 § 1¹ k.p.c. jest stawianie w lepszej sytuacji procesowej nierzetelnego dłużnika, który w ogóle nie spełnił należnego od niego świadczenia przez okres odpowiadający co najmniej długości terminu przedawnienia roszczenia (przypadek 1) od dłużnika rzetelnego, który spełnił w terminie świadczenie, a nierzetelny wierzyciel jeszcze przed upływem okresu odpowiadającego terminowi przedawnienia występuje z wnioskiem o egzekucję spełnionego dobrowolnie przez dłużnika świadczenia (przypadek 2). W pierwszym przypadku organ egzekucyjny udziela z urzędu pomocy nierzetelnemu dłużnikowi w unikaniu przez niego wykonania obowiązku (w tym obowiązku stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem sądu) i odmawia wszczęcia egzekucji, przy tym bez niepokojenia dłużnika informacją o wszczętym przez wierzyciela postępowaniu egzekucyjnym. W drugim przypadku dłużnik egzekwowany zostaje zawiadomiony o wszczęciu przeciwko niemu egzekucji i może uzyskać co najwyżej wstrzymanie czynności egzekucyjnych na podstawie art. 822 k.p.c. Pomimo przedłożenia komornikowi dowodu na piśmie wykazującego spełnienie świadczenia, definitywne udzielenie dłużnikowi ochrony prawnej wymaga od niego wytoczenia powództwa opozycyjnego na podstawie art. 840 k.p.c., jeżeli wierzyciel zażąda podjęcia dalszych czynności w sprawie¹⁵. Stawianie w korzystniejszej sytuacji w postępowaniu egzekucyjnym nierzetelnego dłużnika, unikającego

¹⁵ Tak trafnie J. Jagieła [w:] *KPC. Komentarz*, t. 4, pod red. A. Marciniaka, Warszawa 2020, Nb 8 do art. 822, Legalis.

wykonania obowiązku, od rzetelnego dłużnika, od którego nierzetelny wierzyciel domaga się przymusowego ściągnięcia należności wcześniej dobrowolnie spełnionej, trzeba ocenić jako rażąco naruszające jedno z kryteriów aksjologicznej oceny regulacji procesowej. Chodzi o kryterium równego traktowania uczestników postępowania egzekucyjnego (KAORP 2)¹⁶.

Liczne argumenty aksjologiczne (a zwłaszcza ostatnio wskazany), przemawiające przeciwko instytucji uwzględniania z urzędu przez organy egzekucyjne upływu terminu przedawnienia, uzasadniają nie tylko sformułowanie postulatu *de lege ferenda* usunięcia tej regulacji z Kodeksu postępowania cywilnego, ale muszą też wpłynąć na wynik wykładni obowiązujących przepisów. *De lege lata* należy uznać, że argumenty natury aksjologicznej uzasadniają odstępianie od wyniku wykładni językowej art. 804 § 2 k.p.c. w zw. z art. 797 § 1¹ k.p.c. Oczywiście nie może to prowadzić do całkowitego niestosowania tych przepisów, ale pozwala na wyłączenie reguły *lege non distinguente* i przyjęcie maksymalnie zawężającej interpretacji tych przepisów. W efekcie zastosowania pozajęzykowych metod wykładni należy uznać, że powołane przepisy Kodeksu postępowania cywilnego nie modyfikują regulacji materialnoprawnej przedawnienia zamieszczonej w Kodeksie cywilnym. W konsekwencji, co do zasady, w postępowaniu egzekucyjnym organ egzekucyjny nie powinien uwzględniać z urzędu upływu terminu przedawnienia, z wyjątkiem roszczeń skierowanych przeciwko konsumentom. Zasadniczo więc badanie upływu terminu przedawnienia przez organy egzekucyjne *de lege lata* powinno się odbywać na wniosek dłużnika, zgłoszony stosownie do art. 825 pkt 1¹ k.p.c., natomiast uwzględnienie upływu terminu przedawnienia z urzędu przez ten organ egzekucyjny we wstępnej fazie sądowego postępowania egzekucyjnego powinno być ograniczone do roszczeń skierowanych przeciwko konsumentom. Nie rozwiązuje to

¹⁶ Na temat kryteriów aksjologicznej oceny regulacji procesowej (KAORP), w tym kryterium równego traktowania uczestników (KAORP 2) zob. więcej S. Cieślak, *Założenia aksjologiczne postępowania cywilnego – propozycja sformułowania kryteriów aksjologicznej oceny regulacji procesowej* [w:] *Założenia aksjologiczne nowelizacji k.p.c. z dnia 4 lipca 2019 r.*, pod red. S. Cieślaka, Łódź 2020, s. 22–23.

w pełni problemu stworzonego przez ustawodawcę, ale łagodzi negatywne jego następstwa. Powołane argumenty natury aksjologicznej muszą być uwzględnione przy dokonywaniu oceny trafności poglądu wyrażonego w uzasadnieniu głosowanego orzeczenia SN.

2.2. W uzasadnieniu głosowanego orzeczenia uznano, że sankcją stosowaną na wypadek, gdy wierzyciel nie wykonał obowiązku dołączenia do wniosku o wszczęcie egzekucji dokumentu wykazującego przerwanie biegu terminu przedawnienia roszczenia jest decyzja o odmowie wszczęcia egzekucji, podejmowana w postaci postanowienia, na które przysługuje zażalenie. Pogląd ten wynika z językowej wykładni przepisu art. 804 § 2 k.p.c. w zw. z art. 797 § 1¹ k.p.c.

Do tego poglądu można zgłosić dwie uwagi dotyczące: rodzajów roszczeń, w odniesieniu do których znajduje zastosowanie wymieniona wyżej sankcja, oraz prawidłowego określenia rodzaju sankcji procesowej stosowanej na wypadek stwierdzenia przez organ egzekucyjny upływu terminu przedawnienia roszczenia obejmującego świadczenie wskazane w podstawie egzekucji.

Jak już wspomniano, prawidłowa wykładnia art. 804 § 2 k.p.c. w zw. z art. 797 § 1¹ k.p.c. powinna uwzględniać argumenty aksjologiczne, co prowadzi do maksymalnie zawężającej interpretacji. W konsekwencji pogląd SN w części odnoszącej się do sankcji w postaci odmowy wszczęcia egzekucji z powodu upływu terminu przedawnienia zasługuje na akceptację jedynie w odniesieniu do roszczeń przeciwko konsumentom.

2.3. Sąd Najwyższy nie poświęca większej uwagi rodzajowi rygoru procesowego stosowanego w razie niespełnienia przez wierzyciela wymagania określonego w art. 797 § 1¹ k.p.c. Tymczasem sposób ukształtowania sankcji (rygoru procesowego) przez ustawodawcę w art. 804 § 2 k.p.c. w zw. z art. 797 § 1¹ k.p.c. budzi zastrzeżenia, zwłaszcza jeśli weźmie się pod uwagę dwuetapowość¹⁷ uwzględniania upływu terminu

¹⁷ Na płaszczyźnie aksjologicznej trafnie oceniono nieracjonalność powtarzalności oceny tych samych okoliczności przez ten sam organ w tym samym postępowaniu – tak M. Kostwiński, *Ochrona dłużnika...*, *op. cit.*, s. 298. Obowiązek powtarzania oceny tych samych okoliczności przez organ egzekucyjny stwarza nierzetelnemu

przedawnienia przez organy egzekucyjne we właściwym postępowaniu egzekucyjnym (art. 804 § 2 k.p.c. i art. 825 pkt 1¹ k.p.c.). W tym zakresie kluczowe znaczenie ma precyzyjne posługiwanie się przez ustawodawcę pojęciem „odmowa wszczęcia egzekucji”, czego warunkiem jest konsekwentne uwzględnianie relacji zachodzących między desygnatami nazwy „odmowa wszczęcia egzekucji” oraz desygnatami pojęć: „zwrot wniosku o wszczęcie egzekucji”, „oddalenie wniosku o wszczęcie egzekucji” oraz „umorzenie postępowania egzekucyjnego”.

Nie budzi wątpliwości, że konsekwencją zwrotu lub oddalenia wniosku o wszczęcie egzekucji, jak również umorzenia postępowania egzekucyjnego przed podjęciem pierwszej czynności egzekucyjnej jest w istocie odmowa wszczęcia egzekucji. W każdym z trzech wymienionych wyżej wypadków dochodzi bowiem do zakończenia właściwego postępowania egzekucyjnego, a egzekucja może przebiegać wyłącznie w ramach toczącego się postępowania egzekucyjnego¹⁸. W doktrynie prawa procesowego cywilnego od dawna zwraca się uwagę, że negatywny wynik badania wniosku o wszczęcie egzekucji pod względem formalnym, pod względem dopuszczalności i pod względem zasadności oraz brak możliwości usunięcia tych przeszkód nie pozwolą na wszczęcie egzekucji. Odmowa wszczęcia egzekucji może zaś polegać zarówno na zwrocie wniosku o wszczęcie egzekucji, umorzeniu postępowania egzekucyjnego, jak i oddaleniu tego wniosku w razie jego bezzasadności¹⁹.

dłużnikowi dodatkowe narzędzia do zgłaszania wielu różnych wniosków mających na celu przedłużenie postępowania. Z tego względu sposób unormowania ochrony dłużnika przed ściąganiem przedawnionych roszczeń należy ocenić jako rozwiązanie nieproporcjonalne i dysfunkcyjne; na temat proporcjonalności jako kryterium wyznaczającego granicę ochrony strony biernej sądowego postępowania egzekucyjnego zob. też S. Cieślak, *Zakres ochrony prawnej udzielanej stronom i innym uczestnikom sądowego postępowania egzekucyjnego a wymagania sprawiedliwości proceduralnej* [w:] *Aksjologia egzekucji sądowej. W poszukiwaniu optymalnego poziomu ochrony praw wierzyciela i dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym i upadłościowym*, pod red. S. Cieślaka, Sopot 2022, s. 39–40.

¹⁸ Na temat stosunku pojęcia egzekucji do pojęcia postępowania egzekucyjnego zob. W. Broniewicz, *Postępowanie egzekucyjne i egzekucja w sprawach cywilnych*, PiP 1988, nr 8, s. 39.

¹⁹ W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2020, s. 586. Trzeba jednak zaznaczyć, że wspomniani autorzy podają odmowę

Porządek terminologiczny w Kodeksie postępowania cywilnego i w ustawie o kosztach komorniczych zostaje jednak zaburzony wskutek zmian legislacyjnych, mocą których ustawodawca wprowadził wyraźnie rygor w postaci odmowy wszczęcia egzekucji właśnie w art. 804 § 2 k.p.c. oraz w art. 10 u.k.s. Trzeba zresztą zwrócić uwagę, że w ustawie o komornikach sądowych ustawodawca operuje nie tylko pojęciem odmowy wszczęcia egzekucji (art. 10 ust. 4), ale również odmowy przyjęcia sprawy (art. 8 ust. 9), odmowy przyjęcia wniosku o wszczęcie egzekucji (art. 9 ust. 1 pkt 1) oraz odmowy wykonania czynności (np. art. 9 ust. 2), co dodatkowo komplikuje aparaturę pojęciową.

Na podstawie obecnie obowiązującego stanu prawnego zasadne staje się operowanie pojęciem odmowy wszczęcia egzekucji *sensu largo*, które obejmuje swoim zakresem, obok odmowy wszczęcia egzekucji *sensu stricto* (art. 804 § 2 k.p.c., art. 10 ust. 4 u.k.s.), także wszystkie pozostałe sposoby zakończenia właściwego postępowania egzekucyjnego bez wszczęcia egzekucji, tj. zwrot i oddalenie wniosku o wszczęcie egzekucji oraz umorzenie postępowania egzekucyjnego przed wszczęciem egzekucji. Taki stan prawny nie może być jednak uznany za prawidłowy. Na gruncie prawa procesowego cywilnego dobór sankcji procesowej jako reakcji na wadliwość czynności uczestnika postępowania nie powinien być przypadkowy²⁰. Sankcja (rygor procesowy) powinna być dostosowana do rodzaju wady czynności, w tym zwłaszcza musi być proporcjonalna względem naruszenia prawa procesowego i uwzględniać miejsce wadliwej czynności w strukturze sądowego postępowania egzekucyjnego w ujęciu dynamicznym²¹. W odniesieniu do ostatnio wskazanej kwestii chodzi o uwzględnienie przy regulowaniu rygoru procesowego tego, czy

wszczęcia egzekucji jako właściwy rygor procesowy stosowany na podstawie art. 804 § 2 k.p.c.

²⁰ Więcej na temat rygorów procesowych zob. S. Cieślak, *Formalizm postępowania cywilnego*, Warszawa 2008, s. 295 i n.

²¹ Na temat struktury postępowania cywilnego w ujęciu statycznym i dynamicznym zob.: M. Waligórski, *Polskie prawo procesowe cywilne. Funkcja i struktura*, Warszawa 1947, s. 2; J. Jankowski, *Przebieg postępowania egzekucyjnego, upadłościowego i układowego. Struktura postępowań w ujęciu dynamicznym*, Kraków 1999, s. 13; S. Cieślak, *Powiązania wewnątrzsystemowe w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2013, s. 15.

wadliwa czynność została podjęta w fazie wstępnej²² tego postępowania, czy też po nadaniu biegu wnioskowi o wszczęcie egzekucji, w tym w jego stadium końcowym.

Na marginesie zasadniczych rozważań warto wskazać, że problem ten nabiera szczególnego znaczenia w obliczu planowanego²³, dalszego pogłębiania chaosu terminologicznego, wskutek ewentualnego wprowadzenia do Kodeksu postępowania cywilnego projektowanego przepisu art. 800¹. Według § 1 tegoż przepisu organ egzekucyjny odmawia wszczęcia egzekucji, jeżeli: 1) zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 199 § 1, albo 2) przepis szczególny tak stanowi, albo wniosek o wszczęcie egzekucji z innych przyczyn jest niedopuszczalny. Stosownie zaś do projektowanego § 2 w razie odmowy wszczęcia egzekucji organ egzekucyjny wstrzymuje się z dalszymi czynnościami, a wniosek o wszczęcie egzekucji nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z jego złożeniem. Wprowadzenie tego przepisu do systemu prawnego oznaczałoby, że miałyby on ogólny charakter chociażby w stosunku do przepisu art. 804 § 2, a ostatnio wskazany przepis byłby jednym z przepisów szczególnych, o których mowa w projektowanym art. 800¹ § 1 pkt 2 k.p.c.

2.4. Uwzględniając zgłoszone uwagi, rodzaj sankcji przewidziany w art. 804 § 2 k.p.c. nie może być uznany za odpowiedni względem wady wniosku o wszczęcie egzekucji, polegającej na niedołączeniu do niego dokumentu wykazującego przerwanie biegu terminu przedawnienia roszczenia objętego tytułem wykonawczym. Jeżeli konstrukcja uwzględniania przedawnienia z urzędu w postępowaniu egzekucyjnym miałyby pozostać w Kodeksie postępowania cywilnego (mimo zgłoszonych zastrzeżeń natury aksjologicznej), optymalnym rygorem procesowym niedołączenia dokumentu wykazującego przerwanie biegu terminu przedawnienia byłby zwrot wniosku o wszczęcie egzekucji stosowany *a limine* wraz z przyznaniem wierzycielowi możliwości

²² Na temat struktury postępowania egzekucyjnego w ujęciu dynamicznym zob. J. Jankowski, *Przebieg postępowania...*, *op. cit.*, s. 15 i n.

²³ Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 2650, Sejm IX kadencji.

ponownego złożenia uzupełnionego wniosku w wyznaczonym terminie, z zachowaniem skutków materialnoprawnych pierwotnie złożonego, wadliwego wniosku.

Takie rozwiązanie pozwoliłoby zachować spójność regulacji ustawowej w zakresie uwzględniania przez organ egzekucji sądowej upływu terminu przedawnienia na różnych etapach właściwego postępowania egzekucyjnego. Uwzględnienie tej okoliczności we wstępnej fazie postępowania egzekucyjnego prowadziłoby do odmowy wszczęcia egzekucji, która znajdowałaby swój wyraz w zarządzeniu organu egzekucyjnego o zwrocie *a limine* wniosku o wszczęcie egzekucji. Jeżeli zarzut przedawnienia zostanie podniesiony przez dłużnika w żądaniu zgłoszonym na podstawie art. 825 pkt 1¹ k.p.c. już po wszczęciu egzekucji, adekwatną reakcją jest umorzenie postępowania egzekucyjnego na wniosek dłużnika. Jak już wspomniano, przy wprowadzaniu sankcji procesowych powinien być brany pod uwagę stopień zaawansowania postępowania.

Zaletą zgłoszonego postulatu *de lege ferenda* jest zapewnienie proporcjonalnej reakcji organu egzekucyjnego na rodzaj wadliwości czynności wierzyciela niespełniającej wymagania z art. 797 § 1¹ k.p.c. W szczególności zmiana ułatwiałaby, co prawda w niewielkim stopniu, wykazanie przez wierzyciela, że do upływu terminu przedawnienia jednak nie doszło. Oczywiście nie wyeliminowałoby to wszystkich mankamentów instytucji uwzględniania z urzędu upływu terminu przedawnienia przez organy egzekucyjne. Taki efekt przyniosłoby tylko usunięcie tej instytucji z Kodeksu postępowania cywilnego.

2.5. W tezie głosowanej uchwały SN wyraził jednoznaczny pogląd o konieczności zastosowania finansowej sankcji, o której mowa w art. 30 u.k.k., wobec wierzyciela, któremu odmówiono wszczęcia egzekucji na podstawie art. 804 § 2 k.p.c. Rację ma SN, gdy stwierdza, że poglądy prezentowane w literaturze przedmiotu w kwestii możliwości uznania wniosku wierzyciela o egzekucję świadczenia z roszczenia przedawnionego jako wniosku wszczynającego oczywiście niecelowe postępowanie egzekucyjne ewoluowały po nowelizacji k.p.c. z dnia

4 lipca 2019 r., mocą której dodano art. 804 § 2 k.p.c. z dniem 21 sierpnia 2018 r. Przed tą datą w literaturze przedmiotu uznawano, że złożenie takiego wniosku nie inicjowało oczywiście niecelowego postępowania egzekucyjnego, zaś po tym dniu już dopuszczono taką interpretację²⁴.

Dokonanie oceny trafności poglądu SN w tym zakresie wiąże się z udzieleniem odpowiedzi na pytanie, czy w fazie wstępnej postępowania egzekucyjnego w ogóle można ustalić, że postępowanie egzekucyjne zostało wszczęte oczywiście niecelowo ze względu na upływ terminu przedawnienia? Na tak postawione pytanie trzeba udzielić zasadniczo odpowiedzi przeczącej. Nawet po dodaniu przepisu art. 804 § 2 k.p.c. o niecelowości wszczęcia postępowania egzekucyjnego można się bowiem przekonać, co do zasady, dopiero po reakcji dłużnika na informację o wszczęciu przeciwko niemu tego postępowania, tzn. czy wpłynie ona na jego decyzję o: zaspokojeniu wierzyciela (spełnieniu długu przez dłużnika mimo możliwości uchylenia się przez niego od odpowiedzialności z powołaniem się na upływ terminu przedawnienia) lub o złożeniu wniosku o umorzenie postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 825 pkt 1¹ k.p.c. O niecelowości wszczęcia postępowania egzekucyjnego może wobec tego przekonać dopiero reakcja dłużnika egzekwowanego i zgłoszenie przez niego żądania na podstawie art. 825 pkt 1¹ k.p.c. Warto przypomnieć, że spełnienie świadczenia

²⁴ W czasie obowiązywania stanu prawnego sprzed dnia 21 sierpnia 2019 r. I. Kunicki przyjmował, że „wszczęcie postępowania egzekucyjnego jest niecelowe, jeżeli bez wszczęcia tego postępowania wierzyciel uzyskałby świadczenie albo nie uzyska go mimo wszczęcia postępowania (np. wierzytelność nie istnieje – wygasła)”. Zdaniem autora w ówczesnym stanie prawnym nie było niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego, jeżeli świadczenie jest wymagalne (tytuł wykonawczy jest wykonalny), a dłużnik nie spełnia świadczenia. Z uwagi na uwzględnianie przedawnienia tylko na zarzut dłużnika nie uznawał on za niecelowe wszczęcie postępowania dla wyegzekwowania roszczenia przedawnionego. Zob. I. Kunicki, *Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, Warszawa 2018, Nb 6 do art. 30, Legalis. W obecnie obowiązującym stanie prawnym M. Klonowski stwierdził, że w niektórych przypadkach niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego może dotyczyć przedawnienia świadczenia. Zob.: M. Klonowski [w:] *Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, pod red. R. Reiwer, Warszawa 2021, Nb 2 do art. 30, Legalis; O. Marcewicz-Kochnio [w:] *Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, pod red. A. Mendrek, Warszawa 2021, Nb 4 do art. 30, Legalis.

przez dłużnika, mimo upływu terminu przedawnienia, nie oznacza, iż mamy do czynienia ze spełnieniem nienależnego świadczenia. Wniosek wierzyciela o wszczęcie egzekucji może skłonić dłużnika do spełnienia należnego świadczenia niezależnie od tego, czy doszło już do upływu terminu przedawnienia. Dłużnik egzekwowany jest nadal obciążony długiem, nawet mimo upływu terminu przedawnienia. Jeżeli mimo jego upływu zaspokoi wierzyciela w toku wszczętego postępowania egzekucyjnego, postępowania tego nie można uznać za niecelowe, skoro jego zainicjowanie doprowadziło do zaspokojenia wierzyciela. Dopiero złożenie wniosku przez dłużnika na podstawie art. 825 pkt 1⁵ k.p.c. oznacza, że nie zamierza zaspokoić wierzyciela, a brak możliwości przymusowego ściągnięcia należności pozwoli sformułować ocenę, że doszło do oczywiście niecelowego zainicjowania tego postępowania egzekucyjnego. Ocena, czy postępowanie egzekucyjne zostało wszczęte celowo aktualizuje się wobec tego dopiero po zajęciu stanowiska przez dłużnika²⁵. Należy pamiętać, że dobrowolne spełnienie świadczenia przez dłużnika po wszczęciu postępowania egzekucyjnego stanowi osiągnięcie celu przez to postępowanie. W szczególności świadczenie to nie musi być spełnione do rąk komornika sądowego, lecz może być spełnione wprost wierzycielowi, a i tak oznacza to osiągnięcie celu postępowania egzekucyjnego. Nietrafna identyfikacja przez SN sytuacji procesowej, którą możemy kwalifikować jako oczywiście niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego, wynika przy tym z nieprecyzyjnego ustalenia przez SN celu tego postępowania. W uzasadnieniu uchwały przyjęto bowiem, że postępowanie egzekucyjne obejmujące roszczenie przedawnione „nie prowadzi (...) do osiągnięcia zakładanego celu w postaci wszczęcia egzekucji”. Wspomniany brak precyzji w ustaleniu SN polega na tym, że celem postępowania egzekucyjnego jest zaspokojenie wierzyciela, przy czym może ono nastąpić albo po

²⁵ Takie ujęcie jest spójne z ograniczeniem zastosowania przepisu art. 804 § 2 k.p.c. jedynie do roszczeń skierowanych przeciwko konsumentom, o czym była mowa w pkt 2.1.

zastosowaniu środków przymusu państwowego, albo przez dobrowolne zaspokojenie wierzyciela egzekwującego przez dłużnika, który dowiedział się o złożonym przeciwko niemu wniosku o wszczęcie egzekucji. Oznacza to, że egzekucja jest jednym ze środków prowadzących do osiągnięcia celu postępowania egzekucyjnego, natomiast nie jest ona celem postępowania egzekucyjnego.

Uwagi te stanowią kolejne argumenty przemawiające za krytyczną oceną dwuetapowości uwzględniania przez organ egzekucyjny upływu terminu przedawnienia, tj. na podstawie art. 804 § 2 k.p.c. oraz art. 825 pkt 1¹ k.p.c. Decydując się na wszczęcie postępowania egzekucyjnego obejmującego przedawnione roszczenie, wierzyciel podejmuje ryzyko, że w razie złożenia wniosku o umorzenie postępowania przez dłużnika będzie obciążony opłatą komorniczą na podstawie art. 30 u.k.k. Dopóki nie poznamy decyzji dłużnika w przedmiocie dobrowolnego zaspokojenia wierzyciela po wszczęciu postępowania egzekucyjnego, dopóty nie jest możliwe zasadniczo (wyjątek dotyczy egzekucji roszczenia przeciwko konsumentowi, o czym była mowa) dokonanie oceny celowości za inicjowania tego postępowania.

Przy dokonywaniu oceny możliwości stosowania art. 30 u.k.k., z uwagi na upływ terminu przedawnienia roszczenia objętego tytułem wykonawczym, warto odwołać się także do *ratio legis* tego przepisu. W uzasadnieniu do projektu ustawy o kosztach komorniczych²⁶ wskazano bowiem przykłady sytuacji uzasadniających zastosowanie sankcji finansowej wobec wierzycieli z powodu oczywiście niecelowego wszczęcia postępowania egzekucyjnego na podstawie powołanego przepisu. Oprócz niedołożenia należytej staranności przez wierzyciela przy określaniu osoby dłużnika (co prowadzi do podjęcia czynności egzekucyjnych wobec osób trzecich) do takich sytuacji zaliczono: skierowanie wniosku o wszczęcie egzekucji do komornika sądowego, mimo wcześniejszego spełnienia świadczenia przez dłużnika, oraz złożenie wniosku

²⁶ Uzasadnienie do projektu ustawy o kosztach komorniczych, druk sejmowy nr 1581, Sejm VIII kadencji.

o egzekucję świadczeń powtarzających się, podczas gdy dłużnik we właściwych terminach regulował dobrowolnie poszczególne raty świadczenia²⁷. Dwie ostatnio wymienione sytuacje zostały potraktowane przez projektodawcę jako działania podejmowane w celu szykany dłużnika, a więc dokonywane nie w celu uzyskania zaspokojenia. Stanowią one przejawy nadużycia prawa procesowego.

Dokonując analizy uzasadnienia do projektowanego art. 30 u.k.k., P. Feliga stwierdził trafnie, że „aksjologiczne wyważenie odpowiednich wartości społecznych nastąpiło na gruncie wartości normatywnych ujętych w art. 30 u.k.k., co powinno prowadzić przy rozstrzyganiu o kosztach komorniczych do sprawiedliwego załatwienia sprawy egzekucyjnej na niekorzyść wierzyciela”²⁸. Zarówno oczywiście niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego, jak i wskazanie we wniosku o wszczęcie egzekucji zamiast dłużnika przypadkowej osoby trzeciej, wiąże się z krytyczną oceną aktywności wierzyciela na etapie wszczęcia postępowania egzekucyjnego²⁹. Powołany autor przyjmuje w konsekwencji, że „opłata komornicza wymieniona w art. 30 u.k.k. stanowi odpowiednią sankcję fiskalną za nieakceptowane społecznie zachowanie wierzyciela, który wykorzystując swoją pozycję w postępowaniu egzekucyjnym, świadomie lub nieświadomie wskutek braku należytej staranności inicjuje oczywiście niecelowo czynności wszczynające postępowanie egzekucyjne”. Za wartość uniwersalną chronioną w art. 30 u.k.k. uznaje ten autor zasadę, aby nie szkodzić dłużnikowi przez oczywiste i niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego³⁰. Tymczasem trudno jest traktować w kategorii szkodenia dłużnikowi dochodzenie przez wierzyciela należnego mu długu, nawet gdyby chodziło o zobowiązanie niezupełne wskutek upływu terminu przedawnienia.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ P. Feliga, *Aksjologiczne podstawy ochrony dłużnika przed oczywiście niecelowym wszczęciem postępowania egzekucyjnego w świetle art. 30 u.k.k.* [w:] *Aksjologia egzekucji sądowej. W poszukiwaniu optymalnego poziomu ochrony praw wierzyciela i dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym i upadłościowym*, pod red. S. Cieślaka, Sopot 2022, s. 237.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*, s. 242.

W interesującym nas zakresie warto odwołać się także do cennej analizy aksjologicznej przeprowadzonej przez M. Kostwińskiego. Autor ten na wstępie zauważył, że w pierwotnym projekcie nowelizacji k.p.c. z dnia 4 lipca 2019 r. nie przewidywano wprowadzenia obowiązku badania z urzędu przez organy postępowania klauzulowego oraz właściwego postępowania egzekucyjnego upływu terminu przedawnienia roszczenia objętego tytułem wykonawczym, lecz odpowiednie przepisy dodano dopiero na etapie prac sejmowych. Z tego względu zabrakło wyjaśnienia motywów wprowadzenia tej instytucji w uzasadnieniu do projektu nowelizacji. W ramach identyfikacji przyczyn wprowadzenia tej instytucji do szeroko ujmowanego postępowania egzekucyjnego autor zrekonstruował dwie takie przyczyny, które poddał następnie ocenie. Jako pierwszą z nich M. Kostwiński podał dążenie ustawodawcy do ograniczenia dochodzenia przez wierzycieli roszczeń, co do których upłynął termin przedawnienia oraz poprawy sytuacji strony biernej postępowania³¹. Jako drugie założenie wprowadzenia tej instytucji autor wskazał zamiar częściowego odciążenia sądów powszechnych przez ograniczenie wpływu do nich spraw z powództw opozycyjnych opartych na zarzucie przedawnienia roszczeń (art. 840 k.p.c.), jak również spraw rozpoznawanych w ramach nadzoru judykacyjnego z urzędu (art. 759 § 2 k.p.c.). Obydwa te potencjalne motywy wprowadzenia analizowanej instytucji autor ocenił krytycznie. Odwołał się przy tym do celu postępowania egzekucyjnego, podkreślając, że ma ono utrzymywać wymierzoną w orzeczeniu sądowym sprawiedliwość i zmierzać do zaspokojenia wierzyciela, któremu udzielono już ochrony prawnej. Procedura egzekucyjna powinna zaś sprzyjać kształtowaniu pożądanych postaw społecznych w postaci wykonywania zobowiązań przez dłużników, a nie służyć ułatwianiu ich niewykonywania.

Tylko przyjęcie zawężającej interpretacji przepisu art. 804 § 2 k.p.c. w zw. z art. 797 § 1¹ k.p.c., o której była mowa (pkt 2.1), umożliwia

³¹ M. Kostwiński, *Ochrona dłużnika...*, *op. cit.*, s. 278.

de lege lata udzielanie ochrony prawnej dłużnikom przed egzekwowaniem przedawnionych roszczeń w sposób niebudzący zasadniczych wątpliwości aksjologicznych. W konsekwencji pogląd SN może być zaakceptowany, ale jedynie częściowo, przy uwzględnieniu poczynionych zastrzeżeń. Warto podkreślić, że przy ujednolicaniu orzecznictwa sądów powszechnych Sąd Najwyższy w szerszym zakresie powinien sięgać do oceny przepisów prawa procesowego cywilnego na płaszczyźnie aksjologicznej.

3. Konkluzja

3.1. Aktualny kształt regulacji ustawowej uwzględniania z urzędu przez organ egzekucyjny przedawnienia roszczenia w ramach postępowania egzekucyjnego powinien ulec zmianie przez usunięcie tej instytucji z uwagi na zasadnicze zastrzeżenia natury aksjologicznej. Wiążą się one przede wszystkim z brakiem spójności w systemie prawa cywilnego materialnego i procesowego regulacji instytucji przedawnienia oraz niedostosowaniem struktury postępowania egzekucyjnego, zarówno w ujęciu statycznym, jak i dynamicznym, do badania złożonych kwestii materialnoprawnych, do których należy m.in. badanie upływu terminu przedawnienia.

3.2. Do czasu uchylenia przez ustawodawcę wadliwych przepisów należy postulować połowiczne rozwiązanie problemu polegające na zastosowaniu metod wykładni pozajęzykowej (teleologicznej i systemowej) art. 804 § 2 k.p.c. i art. 30 u.k.s. W efekcie takiej wykładni uzasadniona jest teza, że niecelowość wszczęcia postępowania egzekucyjnego z uwagi na upływ terminu przedawnienia można ustalić, co do zasady, dopiero po przejawieniu woli przez dłużnika uchylenia się od spełnienia świadczenia. Może to nastąpić przez złożenie przez niego wniosku o umorzenie postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 825 pkt 1^a k.p.c. lub wytoczenie powództwa opozycyjnego na podstawie art. 840 k.p.c. Spełnienie przez dłużnika świadczenia ze zobowiązania przedawnionego

w toku sądowego postępowania egzekucyjnego, niezależnie od tego, czy nastąpiło do rąk wierzyciela, czy też komornika, musi bowiem wpłynąć na ocenę, że wszczęcie tego postępowania egzekucyjnego było celowe. *De lege lata* wyjątek może dotyczyć tylko wniosku o wszczęcie egzekucji obejmującego roszczenie skierowane przeciwko konsumentowi, w odniesieniu do którego znajduje zastosowanie art. 804 § 2 k.p.c.

3.3. Pogląd SN wyrażony w tezie głosowanej uchwały nie zasługuje wobec tego na akceptację z przyczyn natury aksjologicznej, w części odnoszącej się do roszczeń innych niż roszczenia skierowane przeciwko konsumentom.

prof. dr hab. Sławomir Cieślak, kierownik Katedry Postępowania Cywilnego I WPiA Uniwersytetu Łódzkiego (afiliacja); kierownik Centrum Badań nad Aksjologią Procedur Cywilnych Uniwersytetu Łódzkiego; profesor z tytułem honorowym zwyczajnego w Zakładzie Postępowania Cywilnego WPiA Uniwersytetu Jagiellońskiego; ORCID: 0000-0002-1596-465X

Literatura przedmiotowa

- Broniewicz W., *Postępowanie egzekucyjne i egzekucja w sprawach cywilnych*, PiP 1988, nr 8.
- Broniewicz W., Marciniak A., Kunicki I., *Postępowanie cywilne w zarzysie*, Warszawa 2020.
- S. Cieślak, *Formalizm postępowania cywilnego*, Warszawa 2008.
- Cieślak S., *Powiązania wewnątrzsystemowe w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2013.
- Cieślak S., *Założenia aksjologiczne postępowania cywilnego – propozycja sformułowania kryteriów aksjologicznej oceny regulacji procesowej* [w:] *Założenia aksjologiczne nowelizacji k.p.c. z dnia 4 lipca 2019 r.*, pod red. S. Cieślaka, Łódź 2020.
- Cieślak S., *Zakres ochrony prawnej udzielanej stronom i innym uczestnikom sądowego postępowania egzekucyjnego a wymagania sprawiedliwości proceduralnej* [w:] *Aksjologia egzekucji sądowej. W poszukiwaniu optymalnego poziomu ochrony praw wierzyciela i dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym i upadłościowym*, pod red. S. Cieślaka, Sopot 2022.
- Feliga P., *Aksjologiczne podstawy ochrony dłużnika przed oczywistie niecelowym wszczęciem postępowania egzekucyjnego w świetle art. 30 u.k.k.* [w:] *Aksjologia egzekucji sądowej. W poszukiwaniu optymalnego poziomu ochrony praw wierzyciela i dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym i upadłościowym*, pod red. S. Cieślaka, Sopot 2022.
- Jagiela J. [w:] *KPC. Komentarz*, t. IV, pod red. A. Marciniaka, Warszawa 2020, Legalis.
- Jankowski J., *Przebieg postępowania egzekucyjnego, upadłościowego i układowego. Struktura postępowań w ujęciu dynamicznym*, Kraków 1999.

Klonowski M. [w:] *Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, pod red. R. Reiwer, Warszawa 2021, Legalis.

Kostwiński M., *Ochrona dłużnika przed zaspokojeniem przedawnionych roszczeń* [w:] *Aksjologia egzekucji sądowej. W poszukiwaniu optymalnego poziomu ochrony praw wierzyciela i dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym i upadłościowym*, pod red. S. Cieślaka, Sopot 2022.

Kunicki I., *Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, Warszawa 2018.

Marcewicz-Kochnio O. [w:] *Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, pod red. A. Mendrek, Warszawa 2021.

May J., *Zarzut potrącenia i sposób uwzględnienia przedawnienia po nowelizacji k.p.c. z 4 lipca 2019 r. w kontekście prawa do ochrony prawnej* [w:] *Założenia aksjologiczne nowelizacji KPC z 4 lipca 2019 r.*, pod red. S. Cieślaka, Łódź 2020.

May J., *Postępowanie klauzulowe po nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego dokonanej ustawą z 4.07.2019 r.* [w:] *Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego. Konsekwencje zmian*, pod red. M. Dziurdy, T. Zembrzuskiego, Warszawa 2021.

Muliński M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochozienie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. 2, pod red. T. Zembrzuskiego, Warszawa 2020.

Muliński M., *Zmiany w postępowaniu klauzulowym a bezpieczeństwo obrotu prawnego oraz prawo do szybkiego i skutecznego załatwienia sprawy cywilnej* [w:] *Założenia aksjologiczne nowelizacji KPC z 4 lipca 2019 r.*, pod red. S. Cieślaka, Łódź 2020.

Waligórski M., *Polskie prawo procesowe cywilne. Funkcja i struktura*, Warszawa 1947.

Wojewoda M., Kostwiński M., *Uwzględnianie przedawnienia z urzędu w postępowaniu cywilnym (w kontekście roszczeń odsetkowych)*, M.Prawn. 2021.

Woźniak Z. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do ustawy z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, pod red. J. Gołaczyńskiego, nb 2–4 do art. 797, Warszawa 2019.

Woźniak Z., *Badanie przedawnienia roszczenia w postępowaniu egzekucyjnym* [w:] *Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego. Konsekwencje zmian*, pod red. M. Dziurdy, T. Zembrzuskiego, Warszawa 2021.

Akty prawne

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1360 ze zm.).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1805 ze zm.).

Ustawa z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 210 ze zm.).

Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2224 ze zm.).

Ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469).

Orzecznictwo

Uchwała SN z dnia 17 grudnia 2010 r., III CZP 93/10, OSNC 2011/7–8/80.

Uchwała SN z dnia 27 stycznia 2022 r., III CZP 36/22, OSNC 2022/9/86.

Uchwała SN z dnia 28 stycznia 2022 r., III CZP 21/22, OSNC 2022/10/98.

Uchwała SN z dnia 26 kwietnia 2022 r., III CZP 91/22, OSNC 2022/12/118.

Już w sklepie Currendy!
www.sklep.currenda.pl

Zasada dyspozycyjności stron postępowania egzekucyjnego

Joanna Szachta

CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Już w sklepie Currendy!
www.sklep.currenda.pl

Koszty komornicze

Zbiór studiów

redakcja naukowa
Andrzej Marciniak

OSRODEK NAUKOWO-SZKOLENIOWY
PRZY KRAJOWEJ RADZIE KOMORNICZEJ

CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Już w sklepie Currendy!
www.sklep.currenda.pl

Egzekucja sądowa z wynagrodzenia za pracę

Grzegorz Kamieński

PRACTICA

CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

PRZ
EKUCYJNEGO
PRZEGLĄD
PRAWA
GZEKUCYJNEGO
F
EGZE
PR

PRZEGLĄD PRAWA EGZEKUCYJNEGO

CURRENDA SP. Z O.O.

al. Niepodległości 703A, 81-853 Sopot

tel.: +48 664 962 310

e-mail: ppe@currenda.pl

www.sklep.currenda.pl, www.czytelnia.currenda.pl

EGZFK